

การตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน

Photo by Freepik.com

ผังแม่บทโครงการศูนย์ที่พักอาศัยผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex บางละมุง)

โครงการพัฒนาแนวคิดและศึกษาข้อมูลในการสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

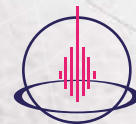

การทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง

การแก้ไขปัญหาภัยแล้งด้วยศาสตร์พระราชา กรณีศึกษาลองเปรมประชากร

อย่าปล่อยให้ผลงานวิจัยขึ้นหิ้งอีกต่อไป !

ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและงานวิชาการ
กับ **Unisearch Journal** ในวันนี้
เพื่อสังคมและการพัฒนาที่ก้าวไกลของประเทศ

สนใจติดต่อ :

งานสื่อสารและประชาสัมพันธ์
ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โทร. 0-2218-2880 ต่อ 567
หรืออีเมล unisearchjournal@gmail.com

*เงินสนับสนุนสามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้ 2 เท่า

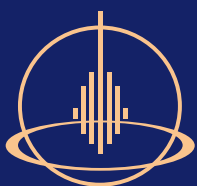
บทบรรณาธิการ

เมืองในประเทศต่าง ๆ มีการขยายตัวของความเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว รวมถึงการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การบริหารจัดการทรัพยากร การจัดการของเสีย การจัดการระบบสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการของเมือง การพัฒนาเมือง และคุณภาพชีวิตของคนเมือง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับเมืองส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งมิติเชิงพื้นที่ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ การทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความมั่นคง ปลอดภัย ยืดหยุ่น และยั่งยืนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเมือง การทำให้เมืองมีความมั่นคงและปลอดภัย มิใช่เพียงความหมายในเชิงความปลอดภัยทางกายภาพเท่านั้น แต่หมายความรวมถึง ความมั่นคงและความปลอดภัยทางสังคมและเศรษฐกิจอีกด้วย การพัฒนาเมืองจึงมิใช่เพียงการหา/การสร้างแหล่งที่อยู่อาศัย ที่มั่นคงเท่านั้น แต่การพัฒนาเมืองมีความสำคัญและครอบคลุมถึง การสร้างระบบนิเวศเมืองที่มีความพร้อม เอื้อและสนับสนุน การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค การสร้างระบบนิเวศเมืองที่สนับสนุนให้คนที่อยู่อาศัยภายในเมืองมีสุขภาวะที่ดี ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดี นอกจากนี้ เมืองต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจาก ปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น รวมถึง การดำรงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของเมืองบนรากฐาน ความเป็นมาของชุมชนเมืองนั้น ๆ

งานวิจัยด้านการพัฒนาเมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์จึงเป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจำเป็นต้องมีการบูรณาการความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง ทั้งการผังเมือง สิ่งแวดล้อมเมือง สถาปัตยกรรม เศรษฐศาสตร์เมือง ศิลปกรรม กฎหมาย รัฐศาสตร์ ตลอดจน การนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเมือง อย่างยั่งยืน ผ่านความร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ ทั้งชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา

กองบรรณาธิการ

Photo by Freepik.com

UNISEARCH JOURNAL

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2564)

ผู้จัดทำ

- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา

- ศาสตราจารย์ ดร. จักรพันธ์ สุทธิรัตน์
- ดร. ศุภชัย ตั้งใจตรง
- รองศาสตราจารย์ ชัยรัตน์ วิวัฒน์วรพันธ์
- รองศาสตราจารย์ ดร. สุชนา ขวัญชัย
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวนีย์ วิจิตรโกสม

กองบรรณาธิการ

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวนีย์ วิจิตรโกสม
- Dr. Wyn Ellis
- นางสาวประภาพร ฐาปนพงษ์

ติดต่อสอบถาม

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 อาคารวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้น 4
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ
10330
โทรศัพท์ 0-2218-2880
โทรสาร 0-2218-2859
อีเมล unisearchjournal@gmail.com
www.unisearch.chula.ac.th

“บทความ ข้อเขียน หรือความคิดเห็นต่าง ๆ ในวารสารนี้เป็นทรัพย์สินของผู้เขียน
กองบรรณาธิการไม่มีส่วนในความเห็นในข้อเขียนเหล่านั้น”

3

ผังแม่บทโครงการศูนย์ที่พักอาศัย
ผู้สูงอายุแบบครบวงจร
(Senior Complex บางละมุง)

13

โครงการพัฒนาแนวคิดและ
ศึกษาข้อมูลในการสร้างที่พักอาศัย
สำหรับผู้สูงอายุ

66

แนะนำโครงการ

การใช้ศิลปกรรมและการออกแบบเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ
และคุณภาพชีวิตชุมชนสามย่านและสวนหลวงอย่างยั่งยืน

19

การทบทวนมาตรฐานอาชีพ
และคุณวุฒิวิชาชีพ
สาขาวิชาชีพการผังเมือง

68

ข่าวและกิจกรรม

39

การแก้ไขปัญหาน้ำเสีย
ด้วยศาสตร์พระราชา
กรณีศึกษาคลองเปรมประชากร

61

รอบตัวเรา

การตั้งถิ่นฐานชุมชน

48 สัมภาษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กุณฑลทิพย์ พานิชักดิ์
การพัฒนาที่อยู่อาศัยสู่การตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน

ผังแม่บทโครงการศูนย์ที่พักอาศัยผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex บางละมุง)

รองศาสตราจารย์ ไตรรัตน์ จารุทัศน์

ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้รับผิดชอบหลักของบทความ email: trirat13@gmail.com

บทนำ

ประเทศไทยมีสัดส่วนของประชากรที่เป็นผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นทุกปี มีการคาดการณ์ว่าใน พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยแบบสมบูรณ์” และเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” ใน พ.ศ. 2574 ปัจจุบันจึงมีโครงการเพื่อผู้สูงอายุเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลมาจากอัตราการเพิ่มของประชากรที่ลดลง ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การแพทย์พัฒนามากขึ้น ทำให้ประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้น ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น โครงการการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบันจึงเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงได้ดำเนินการจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษา “ผังแม่บทโครงการศูนย์ที่พักอาศัยผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex บางละมุง) ตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี” (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2560) เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของงานอย่างคุ้มค่า และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยทำการศึกษาโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุที่ส่งผลกระทบต่อโครงการกรณีศึกษาโครงการประเภทเดียวกัน ประมาณการงบค่าก่อสร้างโครงการ และการแบ่งเฟสการพัฒนา รวมถึงการสำรวจและรังวัดพื้นที่ภาพทัศนียภาพภายนอกโครงการ เพื่อการจัดผังแม่บทโครงการที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย เพื่อให้เห็นถึงตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษาที่ดีในการวางผังโครงการให้สอดคล้องกับการใช้สอยของผู้สูงอายุ เป็นสถานที่ที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ อันจะช่วยส่งผลให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทยได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

แนวทางการศึกษา

คณะผู้วิจัยได้ศึกษากรณีตัวอย่างในโครงการประเภทเดียวกัน ได้แก่ สววงคนเฒ่า จังหวัดสมุทรปราการ วิลลามีสูว เรสซิเดนซ์เซส จังหวัดเชียงใหม่ เวลเนสซิตี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และทำการสรุปผลการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุที่จองสิทธิ์ (Waiting list) โครงการ การศึกษากฎหมาย ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำผังแม่บท ทั้งข้อกำหนดผังเมืองที่มีผลกระทบต่อโครงการ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องเฉพาะทาง และข้อกำหนดในการพัฒนาพื้นที่ที่อาจมีผลกระทบต่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในอนาคต รวมทั้ง การวิเคราะห์สภาพทำเลที่ตั้งโครงการ

ผลการศึกษาเบื้องต้น โดยจำแนกโครงการตามหน่วยงานที่พบในปัจจุบัน พบว่า เมื่อจำแนกตามหน่วยงานที่รับผิดชอบ โครงการผู้สูงอายุ สามารถแบ่งได้เป็นโครงการที่ถูกพัฒนาโดยภาครัฐบาล โครงการที่ถูกพัฒนาโดยมูลนิธิที่เป็นแบบกึ่งสงเคราะห์ และโครงการที่ถูกพัฒนาจากภาคเอกชน หรือสามารถจำแนกประเภทตามความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวัน ซึ่งโครงการ ศูนย์ที่พักอาศัยผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex บางละมุง) ตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นโครงการที่ถูกพัฒนาโดยภาครัฐ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

- 1) ศูนย์การให้บริการดูแลผู้สูงอายุระหว่างวัน (Day care center) (กระทรวงสาธารณสุข, 2563) โซนทำกิจกรรมในระหว่างวัน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมภายใน อาทิ ห้องคาราโอเกะ ห้องลีลาศ/รำวง ห้องโยคะ ห้องฟิตเนส ห้องกายภาพบำบัด ห้องศิลปวัฒนธรรม ห้องอ่านหนังสือ ห้องกิจกรรมต่าง ๆ
- 2) ที่พักอาศัยผู้เกษียณอายุ (Retirement community) โซนที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่สามารถดูแลช่วยเหลือตัวเองได้ (Independent Living)
- 3) ส่วนสนับสนุน ได้แก่ ส่วนทำงานเจ้าหน้าที่ ส่วนรับประทานอาหารรวม ส่วนบริการ ส่วนที่จอดรถ ส่วนที่พักอาศัยเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษากรณีศึกษาโครงการประเภทเดียวกันจึงประกอบด้วยโครงการ 2 รูปแบบ คือ ศูนย์การให้บริการดูแลผู้สูงอายุระหว่างวันและที่พักอาศัยผู้เกษียณอายุ

การสำรวจข้อมูลจากผู้สูงอายุที่จองสิทธิโครงการ

จากการสำรวจข้อมูลจากผู้สูงอายุที่จองสิทธิการเข้าพักอาศัยจากสววงคนเฒ่า บ้านบางแค บังกะโล และวาสนะเวศน์ สรุปได้ว่า ในด้านจำนวนผู้ที่ติดต่อได้ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่สามารถติดต่อได้ ด้านความสนใจในโครงการที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ พบว่า ได้รับความสนใจจากผู้จองสิทธิสววงคนเฒ่ามากที่สุด และน้อยที่สุดจากผู้จองสิทธิจากวาสนะเวศน์ เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะผู้สนใจโครงการที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพมีความแตกต่างกัน โดยผู้จองสิทธิจากสววงคนเฒ่า และวาสนะเวศน์ส่วนใหญ่สมรสแล้ว แต่สำหรับผู้จองสิทธิจากบ้านบางแคและบังกะโล ส่วนใหญ่โสด ในด้านอาชีพ ผู้จองสิทธิจากสววงคนเฒ่าส่วนใหญ่มีอาชีพอื่น ๆ แต่จากการเก็บข้อมูลในปัจจุบันส่วนใหญ่เกษียณอายุแล้ว เช่นเดียวกับผู้จองสิทธิจากบ้านบางแค เมื่อเปรียบเทียบในด้านรายได้ พบว่า ผู้จองสิทธิจากสววงคนเฒ่าส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 30,000 บาท ส่วนผู้จองสิทธิจากบ้านบางแคส่วนใหญ่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 15,000 บาท และผู้จองสิทธิจากบังกะโลมีรายได้อยู่ในช่วง 15,001-20,000 บาท และกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีผู้ที่มีความสนใจโครงการที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุมากที่สุด โดยความสนใจอยู่ที่ระดับราคา 2.5 ล้านบาท ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายของโครงการผังแม่บทโครงการศูนย์ที่พักอาศัยผู้สูงอายุแบบครบวงจร ตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ได้แก่ ผู้สูงอายุที่จองสิทธิสววงคนเฒ่าและบ้านบางแค สำหรับราคาที่อยู่อาศัย คือ 1.5 ล้านบาท

การศึกษาความเป็นไปได้ทางกฎหมาย

ในการศึกษาได้มีการนำเสนอกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการ ดังนี้

- 1) การศึกษาข้อกำหนดผังเมืองที่มีผลกระทบต่อโครงการ ได้แก่ แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภท ทายกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมและชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2555 ข้อกำหนดผังเมืองสีน้ำเงิน ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการของรัฐ กิจการที่เกี่ยวกับการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการหรือสาธารณะประโยชน์เท่านั้น (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภทท้ายกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมและชุมชนแหลมบัว จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2555
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

- 2) การศึกษาถึงข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องเฉพาะทาง ได้แก่ กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 กฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคารสถานที่ หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2555 และมาตรฐานบ้านพักผู้สูงอายุ
- 3) การตรวจสอบข้อกำหนดในการพัฒนาพื้นที่ ที่อาจมีผลกระทบต่อการพัฒนาสังหาริมทรัพย์ในอนาคต ได้แก่ กฎกระทรวง ฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2537) และฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติ ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2517) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุม การก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช 2479 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในบริเวณพื้นที่อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2553

ข้อเสนอแบบผังแม่บทโครงการ

จากการวิเคราะห์สภาพทำเลที่ตั้งโครงการ ณ ตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี บนเนื้อที่ประมาณ 48-1-42 ไร่ พบว่า มุมมองจากพื้นที่โครงการสามารถมองเห็นวิวทะเลได้ในมุมที่กว้าง มีศักยภาพที่ดี และเป็นจุดดึงดูดให้คนอยากเข้ามาใช้งาน นอกจากนี้ พื้นที่โครงการยังได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม 2 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้พื้นที่โครงการมีลมพัดผ่านอยู่เสมอ ทำให้รู้สึกโปร่ง โล่ง สบายเมื่อเข้าไปในพื้นที่ พื้นที่โครงการได้รับแสงแดดจากพระอาทิตย์ ที่อ่อนได้ จึงต้องคำนึงถึงการวางทิศทางของอาคารที่อาจส่งผลกระทบต่อการอยู่อาศัยของคนในพื้นที่โครงการได้ คณะผู้วิจัย จึงได้จัดทำข้อเสนอแบบผังแม่บทโครงการในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land use)

ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต จากลักษณะพื้นที่ของโครงการผังแม่บทโครงการศูนย์ที่พักอาศัยผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex บางละมุง) ซึ่งเป็นที่ราชพัสดุและเป็นที่ดินของกรมธนารักษ์ โดยพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบติดทะเล ในทางทิศตะวันตก พื้นที่ข้างเคียงมีดังนี้ พื้นที่ทางทิศเหนือของโครงการ คือสถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็กจังหวัดชลบุรี พื้นที่ทางทิศตะวันออกของโครงการ คือสถานสงเคราะห์เด็กชายบางละมุง (บ้านการุณยเวชม์) และพื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ คือสถานที่พักฟื้นและตากอากาศกรมตำรวจ และกำหนดพื้นที่ติดทะเลทางทิศเหนือของโครงการเป็นพื้นที่ขยายตัวในอนาคต (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในโครงการ แบ่งตามฟังก์ชันการใช้งาน ประกอบด้วย พื้นที่อาคารที่พักอาศัย (Residential) พื้นที่ส่วนกลาง เช่น สระว่ายน้ำ วารีบำบัด พื้นที่ส่วนบริการ/ซ่อมแซม และพื้นที่ส่วนสาธารณะและลานกีฬาริมทะเล (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในโครงการ
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

การจัดกลุ่มอาคาร (Zoning) การแบ่งโซนสามารถแบ่งออกเป็น 4 โซนใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) Semi public zone เป็นพื้นที่ที่กั้นระหว่างพื้นที่ Private zone และ Public zone สามารถให้คนภายนอกเข้ามาใช้งานได้ เช่น พื้นที่สวนริมทะเล 2) Private zone เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นส่วนตัวมากที่สุดในโครงการ เป็นอาคารที่อยู่อาศัยของคนในโครงการ 3) Service zone เป็นพื้นที่สำหรับส่วนบริการต่าง ๆ ในโครงการ สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลโครงการ และ 4) Public zone เป็นพื้นที่ส่วนกลางของโครงการ ประกอบด้วย สระว่ายน้ำ ร้านอาหาร ฟิตเนส เป็นต้น (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 ผังการจัดกลุ่มอาคารของโครงการ
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

การสัญจรภายในโครงการ (Circulation) เส้นทางการสัญจรภายในโครงการแบ่งออกเป็น 3 เส้นทาง ดังนี้ 1) เส้นทางรถยนต์ เชื่อมจากถนนภายนอกเข้ามาในโครงการและมายังพื้นที่จอดรถของแต่ละอาคารพักอาศัย 2) เส้นทางเดินหลัก เริ่มต้นจากจุดจอดรถและเชื่อมต่อไปยังอาคารที่พักอาศัย พื้นที่ส่วนกลาง และริมชายหาด และ 3) เชื่อมต่อมาจากเส้นทางเดินหลัก เข้าไปยังพื้นที่สวนบำบัด (Healing garden) และสวนสาธารณะริมทะเล (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ผังการสัญจรของโครงการ
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

แนวทางการออกแบบอาคาร (Building design guideline)

โครงการมีห้องพักอาศัยทั้งหมดจำนวน 632 ยูนิต รวม 14 อาคารพักอาศัย ประกอบด้วยอาคารสูง 4 ชั้น จำนวน 4 อาคาร และอาคารสูง 5 ชั้น จำนวน 10 อาคาร แบ่งเป็นห้องพักอาศัย 2 ขนาด ดังนี้

- 1) ห้องพักอาศัยขนาด 28 ตารางเมตร (ห้องขนาดเล็ก ครอบคลุมพื้นที่การใช้สอย) ภายในห้องประกอบด้วย 1 ห้องนอน 1 ห้องนั่งเล่น และระเบียง จำนวนทั้งหมด 368 ยูนิต
- 2) ห้องพักอาศัยขนาด 45.5 ตารางเมตร (ห้องห้วมุมของทุกอาคาร มุมมองเห็นทะเล พื้นที่ภายในห้อง และระเบียงพักผ่อน ที่กว้าง) ภายในห้องประกอบด้วย 1 ห้องนอน 1 ห้องนั่งเล่น และระเบียง (ภายในห้อง 37 ตารางเมตร และระเบียง 8.5 ตารางเมตร) จำนวนทั้งหมด 264 ยูนิต

โครงการประกอบด้วยอาคารสูง 4 ชั้น จำนวน 4 อาคาร และอาคารสูง 5 ชั้น จำนวน 10 อาคาร แบ่งเป็นรายละเอียดดังนี้

- 1) อาคารสูง 4 ชั้น จำนวน 4 อาคาร เป็นลักษณะอาคาร 4 ชั้น หันหน้าเข้าสู่วิวดูทะเล และอยู่ใกล้ทะเลมากที่สุด มีจำนวน 38 ห้อง ต่อ 1 อาคาร
 - ชั้น 1 จำนวน 10 ห้อง ประกอบด้วย ห้องขนาด 28 ตารางเมตร 6 ห้อง ห้องขนาด 45.5 ตารางเมตร 4 ห้อง และห้องอเนกประสงค์ 14 ตารางเมตร 1 ห้อง
 - ชั้น 2 จำนวน 10 ห้อง ประกอบด้วย ห้องขนาด 28 ตารางเมตร 6 ห้อง ห้องขนาด 45.5 ตารางเมตร 4 ห้อง และพื้นที่นั่งเล่นพักผ่อน
 - ชั้น 3-4 จำนวน 9 ห้อง ประกอบด้วย ห้องขนาด 28 ตารางเมตร 5 ห้อง ห้องขนาด 45.5 ตารางเมตร 4 ห้อง และพื้นที่สวนพักผ่อน 55 ตารางเมตร
- 2) อาคารสูง 5 ชั้น จำนวน 10 อาคาร เป็นลักษณะอาคาร 5 ชั้น อยู่ถัดมาจากอาคาร 4 ชั้น มีการวางอาคารเป็นกลุ่มก้อน จำนวน 48 ห้อง ต่อ 1 อาคาร
 - ชั้น 1 จำนวน 10 ห้อง ประกอบด้วย ห้องขนาด 28 ตารางเมตร 6 ห้อง ห้องขนาด 45.5 ตารางเมตร 4 ห้อง และห้องอเนกประสงค์ 14 ตารางเมตร 1 ห้อง
 - ชั้น 2-3 จำนวน 10 ห้อง ประกอบด้วย ห้องขนาด 28 ตารางเมตร 6 ห้อง ห้องขนาด 45.5 ตารางเมตร 4 ห้อง และพื้นที่นั่งเล่นพักผ่อน
 - ชั้น 4-5 จำนวน 9 ห้อง ประกอบด้วย ห้องขนาด 28 ตารางเมตร 5 ห้อง ห้องขนาด 45.5 ตารางเมตร 4 ห้อง และพื้นที่สวนพักผ่อน 55 ตารางเมตร

แนวทางในการออกแบบผังแม่บทโครงการ (Master plan)

การออกแบบผังบริเวณ ออกแบบโดยจัดอาคารพักอาศัยให้มีลักษณะเป็นกลุ่ม เพื่อรองรับการใช้งานที่สะดวก รวมถึงจัดกลุ่มอาคารพักอาศัยโดยมีพื้นที่อาคารส่วนกลางอยู่ตรงกลางของพื้นที่ เพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในโครงการได้รอบด้าน มีพื้นที่สวนและพื้นที่พักผ่อนที่เพียงพอต่อการใช้งานและตอบโจทย์สำหรับผู้สูงอายุ มีพื้นที่สาธารณะ เช่น สวน เส้นทางวิ่งออกกำลังกาย ลานกีฬา สนามเด็กเล่น เพื่อรองรับการใช้งานของประชาชนภายนอกโครงการ อีกทั้งยังมีพื้นที่บริการไว้สำหรับการดูแลโครงการในด้านต่าง ๆ ซึ่งทั้งโครงการจะมีห้องพักอาศัยทั้งหมดจำนวน 632 ยูนิต รวม 14 อาคาร อาคารพักอาศัย (อาคารสูง 4 ชั้น จำนวน 4 อาคาร และอาคารสูง 5 ชั้น จำนวน 10 อาคาร) (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ผังแม่บทโครงการศูนย์ที่พักอาศัยผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex บางละมุง)
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

ผังบริเวณมีการออกแบบเพื่อเว้นระยะห่างระหว่างพื้นที่โครงการกับพื้นที่ข้างเคียง ดังนี้ 1) พื้นที่ฝั่งตะวันออก มีการเว้นระยะจากรั้วเข้ามา 32 เมตร ขนานกับถนนหลักของโครงการโดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเป็นส่วนตัว (Private) ให้กับคนในโครงการ และยังเป็นพื้นที่สีเขียวที่สามารถปลูกต้นไม้ให้เชื่อมต่อตั้งแต่ทางเข้าโครงการมายังด้านหลังโครงการอีกด้วย 2) พื้นที่ฝั่งตะวันตก (ริมชายหาด) มีการเว้นระยะจากอาคารพักอาศัยไปยังพื้นที่ชายหาดเป็นระยะ 57 เมตร โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับกึ่งสาธารณะ (Semi private) ที่กรองผู้ใช้งานจากภายนอกโครงการ ให้ตัวโครงการมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น

แนวทางในการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม (Landscape design guideline)

การออกแบบพื้นที่ทางภูมิทัศน์ภายในโครงการ (ภาพที่ 7) ประกอบด้วยพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

- สวนบำบัด (Healing garden) (SoEn, 2019) เป็นสวนเพื่อให้สภาพแวดล้อมส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีกำลังใจ พร้อมรับการบำบัดรักษาจากบุคลากร มีบรรยากาศที่ดีในการรักษาตนเองต่อไป เป็นสวนสำหรับผู้สูงอายุภายในโครงการอยู่บริเวณศูนย์กลางของกลุ่มอาคารที่พักอาศัย
- สวนหลังคา (Roof garden) เป็นสวนและพื้นที่พักผ่อนบนอาคาร มีลักษณะเป็นพื้นที่พักผ่อนบนอาคาร หันหน้าและเปิดมุมมองเข้าหาทะเล มีในอาคารพักอาศัยทุก ๆ หลัง สำหรับอาคารที่มี 4 ชั้น สวนหลังคาจะอยู่ชั้นที่ 3 และสำหรับอาคารที่มี 5 ชั้น สวนหลังคาจะอยู่ชั้นที่ 4
- สวนริมทะเล (Beach park) เป็นพื้นที่พักผ่อนเพื่อรองรับประชาชนภายนอกให้เข้ามาใช้งานภายในพื้นที่โครงการอยู่ริมชายหาด ประกอบไปด้วย พื้นที่นั่งพักผ่อน ศาลาพักผ่อน สนามหญ้าสำหรับรองรับกิจกรรมได้ เช่น จัดงานเลี้ยง เป็นต้น เส้นทางวิ่งออกกำลังกาย สนามเปตอง เครื่องออกกำลังกาย และสนามเด็กเล่น
- สวนและพื้นที่พักผ่อนทั่วไป เป็นพื้นที่สวนและพื้นที่พักผ่อนที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของโครงการ เช่น แก้วอ้นนั่งพักผ่อน ศาลาพักผ่อน สวนหน้าอาคารต่าง ๆ

ภาพที่ 7 แสดงแนวคิดการออกแบบพื้นที่ทางภูมิทัศน์ในบริเวณต่าง ๆ ของโครงการ
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

ตำแหน่งและรายละเอียดของแนวทางการออกแบบสวนบำบัด

สวนที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและกระตุ้นกระบวนการบำบัดรักษา ช่วยให้สุขภาพโดยรวมดีขึ้น ช่วยผ่อนคลายจิตใจจากอาการเจ็บป่วยทางร่างกาย หรือลดความใส่ใจจดจ่อถึงแต่อาการเจ็บป่วย ช่วยลดความเครียด เพิ่มความสบายใจในการจัดการอารมณ์ และร่างกาย และช่วยให้เกิดความรู้สึกมีคุณภาพชีวิตที่ดีแบบองค์รวม สวนเพื่อการบำบัดแบ่งออกเป็น (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 แสดงแนวคิดการออกแบบสวนเยียวยาจิตใจของโครงการ
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

- 1) สวนบำบัดแบบผ่อนคลาย เป็นสวนเน้นกิจกรรมผ่อนคลายให้เกิดความสงบผ่านการสัมผัสธรรมชาติ เช่น สวนสมาธิ (Meditation garden) สวนกระตุ้นประสาทสัมผัส (Sensory garden)
- 2) สวนบำบัดแบบออกแรง เป็นสวนที่เน้นการทำกิจกรรมที่ต้องออกแรง เช่น สวนฟื้นฟู (Therapeutic garden)

ทั้งนี้ รายละเอียดของแนวทางการออกแบบสวนเยียวยาจิตใจให้หลักการ “Outdoor space for the elderly” ประกอบด้วย

- 1) *Somewhere to rest* มีที่พักเป็นระยะ ๆ ที่ให้วิวที่ดีตามทางเดิน เพราะผู้สูงอายุเหนื่อยง่าย เดินนาน ๆ ไม่ได้ โดยขีดเข้าไปไม่ให้กีดขวางทางเดินสะดวกและง่ายต่อการเข้าไปใช้งาน
- 2) *Accessibility* อยู่ในตำแหน่งที่หาง่าย/ทางเข้าเป็นทางลาดและมีวัสดุนำทางอย่างชัดเจนออกจากอื่น ๆ /เข้าใจง่าย/ จำเส้นทางได้
- 3) *Age-friendly pavements* ทางเดินราบเรียบไม่มีรอยแตกขอบของทางเดินระดับเดียวกับถนน ไม่มีสิ่งกีดขวาง กว้างพอสำหรับรถวีลแชร์ 2 คันสวนกัน สำหรับทางเดินเท้าแยกออกจากทางจักรยาน และทางเข้าถามีขอบเขตทางเท้าชัดเจน แบ่งแยกสีชัดเจน
- 4) *Senior playground* จุดที่มีเครื่องออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งมีความแข็งแรงและปลอดภัย

สำหรับการแบ่งเฟสพัฒนา (Development phasing) (ภาพที่ 9) สามารถแบ่งออกเป็น 4 เฟส ดังนี้

- 1) อาคารพักอาศัย 3 หลัง และส่วนบริการ
- 2) อาคารพักอาศัย 3 หลัง และสวน
- 3) อาคารพักอาศัย 5 หลัง และพื้นที่ส่วนกลาง (สโมสร)
- 4) อาคารพักอาศัย 3 หลัง และสวนสาธารณะริมทะเล

ภาพที่ 9 ผังการแบ่งเฟสพัฒนาพื้นที่โครงการ
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

Photo by https://youtube.be/WKpAnRr_4

บทสรุป

แนวทางในการออกแบบผังแม่บทโครงการ ควรออกแบบให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในโครงการแบ่งตามฟังก์ชันการใช้งาน ประกอบด้วย พื้นที่อาคารที่พักอาศัย พื้นที่ส่วนกลาง พื้นที่ส่วนบริการ/ช้อปปิ้ง และพื้นที่สวนสาธารณะและลานกีฬาริมทะเล มีเส้นทางการสัญจรภายในโครงการทั้งทางรถยนต์ ทางเดินหลัก และทางเดินรองที่เชื่อมโยงกัน โดยในการออกแบบโครงการ ควรออกแบบจัดอาคารพักอาศัยให้มีลักษณะเป็นกลุ่ม เพื่อรองรับการใช้งานที่สะดวก รวมถึงจัดกลุ่มอาคารพักอาศัยโดยมีพื้นที่อาคารส่วนกลางอยู่ตรงกลางของพื้นที่ เพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในโครงการได้รอบด้าน มีพื้นที่สวนและพื้นที่พักผ่อนที่เพียงพอต่อการใช้งานและตอบโต้ภัยสำหรับผู้สูงอายุ มีพื้นที่สาธารณะเพื่อรองรับการใช้งานของประชาชนภายนอกโครงการ รวมทั้งควรมีพื้นที่บริการไว้สำหรับการดูแลโครงการในด้านต่าง ๆ สำหรับการออกแบบพื้นที่ภูมิทัศน์ภายในโครงการ ควรประกอบด้วยพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ สวนบำบัด สวนหลังคา สวนริมทะเล สวนและพื้นที่พักผ่อนทั่วไป เพื่อทำให้เกิดความรู้สึกมีคุณภาพชีวิตที่ดีแบบองค์รวมต่อผู้สูงอายุที่พักอาศัยอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาวิจัยโครงการ “**ผังแม่บทโครงการศูนย์ที่พักอาศัยผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex บางละมุง) ตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี**” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “**เมืองสร้างสุข (Happiness Social City)**” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). กฎกระทรวงกำหนดให้กิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2560). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการผังแม่บทโครงการศูนย์ที่พักอาศัยผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex บางละมุง) ตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมกิจการผู้สูงอายุ.
- SoEn, S. (2019). มาทำความรู้จักสวนบำบัด (Healing Gardens) กันดีกว่า. Retrieved March 8, 2021, from <https://www.facebook.com/Shmadesigns/posts/2450001758357874/>

โครงการพัฒนาแนวคิดและศึกษาข้อมูล ในการสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

รองศาสตราจารย์ ไตรรัตน์ จารุทัศน์

ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้รับผิดชอบหลักของบทความ email: trirat13@gmail.com

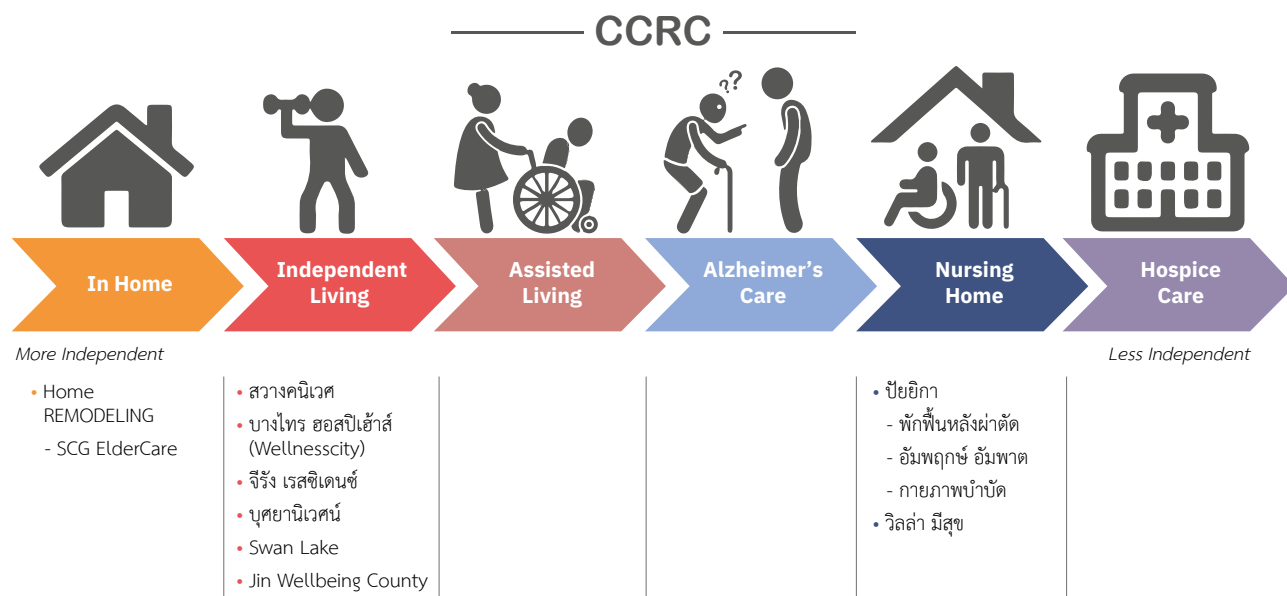
Photo by www.jimwellbeing.com

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยหรือสังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ตั้งแต่เมื่อกลาง พ.ศ. 2559 โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ 16.5 ของประชากรทั้งประเทศ และจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2568 ซึ่งจะมีจำนวนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 20 และย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล และมีความจำเป็นเร่งด่วนที่หน่วยงานภาครัฐต้องจัดทำโครงการเพื่อรองรับและเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ รัฐบาลจึงเห็นชอบมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุที่กระทรวงการคลังเสนอ โดยให้กรมธนารักษ์สนับสนุนที่ราชพัสดุเพื่อดำเนินโครงการ “ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร” (Senior Complex) ภายใต้นโยบายประชารัฐ และให้ดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องจึงให้มีการศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น จำนวน 10 โครงการ พร้อมสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการบนที่ราชพัสดุ รวมถึงศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแนวคิดการพัฒนาโครงการ การบริหาร และบริการ รวมทั้งกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป มีที่พักอาศัยบนที่ดินราชพัสดุ พร้อมอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ มีระบบการดูแลสุขภาพและสวัสดิการอื่น ๆ แบบครบวงจร โดยสำรวจที่ดินราชพัสดุที่มีศักยภาพเหมาะสมนำมารองรับการดำเนินโครงการเพื่อสนองตอบนโยบายของภาครัฐ จำนวน 6 พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดชลบุรี สมุทรปราการ ประจวบคีรีขันธ์ นครนายก เชียงใหม่ และเชียงราย พร้อมทั้งกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินโครงการ “ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร” บนที่ราชพัสดุให้สัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุผลสำเร็จตอบสนองต่อนโยบายของภาครัฐ รวมทั้งพัฒนาประเทศในเชิงเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

การพัฒนาแนวคิดและศึกษาข้อมูลโครงการเพื่อผู้สูงอายุ

ในปัจจุบันมีโครงการเพื่อผู้สูงอายุที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นจำนวนไม่น้อย หากแต่โครงการที่พัฒนาขึ้นนั้นไม่มีโครงการใดที่ใช้แนวคิดในการพัฒนาโครงการแบบชุมชนผู้สูงอายุที่มีระบบการดูแลอย่างต่อเนื่อง (Continuing Care Retirement Communities: CCRC) ดังจะเห็นได้จากโครงการส่วนใหญ่ดำเนินการในลักษณะของการดูแลผู้สูงอายุเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือพัฒนาขึ้นเพื่อดูแลผู้สูงอายุเพียง 2 รูปแบบ คือ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุอยู่กับชุมชนผู้สูงอายุ หรือศูนย์ดูแลผู้สูงอายุอยู่กับสถานบริการผู้สูงอายุ (ภาพที่ 1) แต่สำหรับโครงการชุมชนผู้สูงอายุครบวงจรในการศึกษาครั้งนี้มีเป้าหมายในการพัฒนาโครงการเพื่อรองรับกลุ่มผู้สูงอายุในทุกรูปแบบ

ภาพที่ 1 โครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยจำแนกตาม CCRC
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นจำนวน 10 โครงการ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการดำเนินโครงการ “ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร” บนที่ราชพัสดุ สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

- 1) โครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย จำนวน 8 โครงการ ประกอบด้วย
 - โครงการที่มีอาคารพักอาศัยสูง 2-8 ชั้น เข้าพักอาศัยได้โดยการบริจาคเงินตั้งแต่ 200,000-1,800,000 บาท พักอาศัยได้จนเสียชีวิตและไม่สามารถสืบทอดสิทธิ์ในการพักอาศัย
 - โครงการที่มีอาคารพักอาศัย 7 ชั้น ราคาเริ่มต้นที่ 3.69 ล้านบาท
 - โครงการที่มีอาคารพักอาศัย คอนโด บ้านเดี่ยว กรรมสิทธิ์ขายขาด ราคาอยู่ที่ 970,000-8.4 ล้านบาท
 - โครงการที่มีการให้เช่าในลักษณะเนิร์สซิง โฮม (Nursing home) อัตราค่าบริการเริ่มต้นที่ 800-1,500 บาทต่อวัน และในลักษณะของอาคารพักอาศัย อัตราค่าบริการเริ่มต้นที่ 25,000-30,000 บาทต่อเดือน
- 2) โครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น จำนวน 2 โครงการ ได้แก่
 - Sonorous Court Mitaka เป็นอาคารพักอาศัยจำนวน 201 ห้อง ค่าใช้จ่ายเริ่มต้นที่ 7.1 ล้านบาท ซึ่งไม่รวมค่าอาหารและค่าใช้จ่ายพิเศษอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายรายเดือนอีกประมาณ 18,000 บาท
 - Care+Hotel Ichikawa Stay เป็นอาคารพักอาศัย 2 ชั้น จำนวน 30 ห้อง เป็นแบบพักอาศัยระยะสั้น (Short stay) ค่าใช้จ่ายคิดเป็นรายวันเริ่มต้นที่ 10,000 บาทต่อ 24 ชม. ราคารวมค่าห้องค่าอาหารและค่าบริการแล้ว

ในการศึกษาโครงการสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น 8 แห่งได้มีการศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางนำมาปรับใช้ในโครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถนำมาจำแนกประเภทโครงการตามกลุ่มลูกค้าที่อยู่อาศัยได้ ดังนี้

หมายเลข	โครงการ	แบ่งตามประเภทกลุ่มลูกค้า					ประเภทระยะเวลาการอยู่อาศัย	
		Daycare	IL	AL	Nursing	Hospice	Long Stay	Short Stay
1	Heim Garden		✓	✓				✓
2	Furusato home Chiba			✓	✓			✓
3	Comfort Royal Life Tama Elderly			✓	✓			✓
4	Trust Garden Yoganomori			✓				✓
5	Fujisawa Camelia-Kai			✓	✓		✓	✓

หมายเหตุ : IL (Independent Living) หมายถึง สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่อย่างอิสระ ไม่พึ่งพา และ
AL (Assisted Living) หมายถึง สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่อย่างพึ่งพา

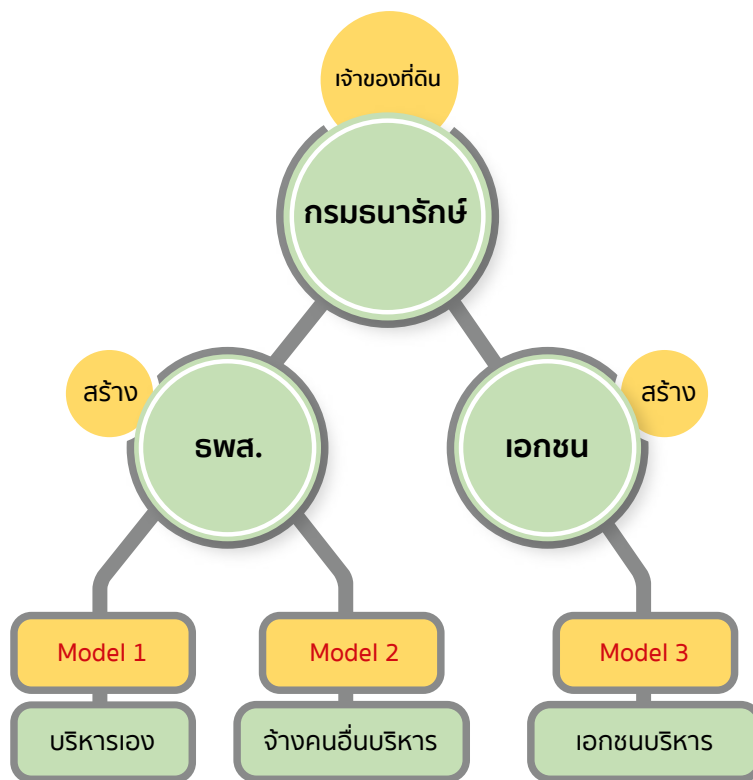
ทั้งนี้ ประเภทของกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่จะไม่อาศัยในโครงการอย่างคละกลุ่มกัน โดยจะมีคละประเภทกันไม่เกิน 2 กลุ่ม เช่น กลุ่มลูกค้าประเภทผู้สูงอายุที่อยู่อย่างอิสระ ไม่พึ่งพา (IL) และผู้สูงอายุที่อยู่อย่างพึ่งพา (AL) อยู่ด้วยกัน หรือกลุ่มลูกค้าประเภทผู้สูงอายุที่อยู่อย่างพึ่งพา (AL) และเนิร์สซิง โฮม อยู่ด้วยกัน และยังไม่มีโครงการใดที่มีลูกค้าแบบครบวงจร คือ โครงการที่กลุ่มลูกค้าทุกประเภทอาศัยอยู่ร่วมกัน สำหรับระดับราคาของแต่ละโครงการสามารถสรุปได้ดังนี้

Class	Type	Company (Group)
Hi-end	Paid elderly home with care	Comfort Royallife TAMA
Middle-upper	Paid elderly home with care	Trust Garden Yoganomori
Middle	Housing type paid elderly home	Fujisawa Camellia-Kai Heim Garden
Middle-lower	Paid nursing home with nursing care	Furusato home chiba
Low-end	Elderly nursing home	Public elderly home

จากการศึกษาพบว่า การบริหารโครงการสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบด้วยกัน คือ 1) รูปแบบที่เจ้าของโครงการลงทุนเอง ทั้งหมด ทั้งค่าที่ดิน ค่าก่อสร้าง ค่าบริหารทั้งก่อนและหลังก่อสร้าง และค่าการตลาด และ 2) รูปแบบที่เจ้าของโครงการเช่าที่ดิน จากเจ้าของที่ดินอื่น โดยทางเจ้าของที่ดินเป็นคนลงทุนค่าก่อสร้างและเป็นเจ้าของที่ดิน (Landlord) ให้เจ้าของโครงการเช่าที่ดิน ส่วนทางเจ้าของโครงการทำหน้าที่จ่ายค่าเช่าให้แก่เจ้าของที่ดินตามระยะเวลาตามสัญญาที่ระบุไว้ ออกแบบ หาผู้รับเหมา ทำการตลาด หาลูกค้า และบริหารจัดการทั้งก่อนและหลังก่อสร้าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิดการพัฒนาโครงการ การบริหาร การบริการ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูลและการศึกษาดูงานต้นแบบการพัฒนาโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น คณะผู้วิจัย จึงเสนอแนวคิดการพัฒนาโครงการและรูปแบบการบริหารที่ทางกรมธนารักษ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินโครงการ “ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร” บนที่ราชพัสดุได้นั้น ควรมีการทำงานร่วมกับบริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด (ธพส.) สามารถดำเนินการได้ 3 รูปแบบ ดังนี้ (ภาพที่ 2)

หมายเหตุ : ธพส. คือ บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารที่กรมธนารักษ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้
ที่มา : ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2560)

รูปแบบ 1 (Model 1) กรมธนารักษ์เป็นเจ้าของที่ดิน โดยให้ทาง ธพส. เข้าที่ดินและสร้างโครงการ และเป็นผู้บริหาร ทั้งก่อนและหลังการก่อสร้างเอง

รูปแบบ 2 (Model 2) กรมธนารักษ์เป็นเจ้าของที่ดิน โดยให้ทาง ธพส. เข้าที่ดินและสร้างโครงการ และจ้างคนอื่นบริหาร ทั้งก่อนและหลังการก่อสร้าง

รูปแบบ 3 (Model 3) กรมธนารักษ์เป็นเจ้าของที่ดิน โดยให้เอกชนเข้าที่ดินและสร้างโครงการ และเอกชนเป็นผู้บริหาร ทั้งก่อนและหลังการก่อสร้าง

ทั้งนี้ รูปแบบที่แนะนำสำหรับการดำเนินโครงการ “ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร” บนที่ราชพัสดุ ของกรมธนารักษ์ คือ รูปแบบ 1 และ รูปแบบ 2 ส่วนรูปแบบ 3 หากทางกรมธนารักษ์ให้เอกชนเช่าที่และให้เอกชนสร้างโครงการ ต้องคำนึงถึงพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556 โดยเฉพาะโครงการที่มีมูลค่าการสร้างมากกว่า 1,000 ล้านบาท ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ

ในส่วนของการให้บริการ สามารถแบ่งการบริการในโครงการได้เป็น 3 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่

- 1) การบริการเพื่อสุขภาพ ส่วนใหญ่มีผู้ดูแล (Care giver) ประจำแต่ละโครงการ โดยแพทย์และพยาบาลนั้น จะมาเป็นครั้งคราว เช่น มาเดือนละ 2 ครั้ง หากผู้สูงอายุป่วยจะมีการส่งต่อผู้สูงอายุไปยังโรงพยาบาลใกล้เคียง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ควรหาโรงพยาบาลที่เป็นพันธมิตรกับโครงการ “ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร” ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลของรัฐหรือเอกชน
- 2) การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องอาหาร บริการช่วยป้อนข้าว อาบน้ำ บริการซักผ้า ซึ่งการบริการเหล่านี้สามารถทำเองหรือจ้างคนภายนอก (Outsource) ก็ได้
- 3) การบริการด้านกิจกรรม ส่วนมากจะเป็นการจ้างคนภายนอกมาเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเต้นแอโรบิก สอนร้องเพลง หัตถาตุรูป งานฝีมือ เป็นต้น

.....

ข้อเสนอแนะด้านบริการสำหรับการดำเนินการสร้าง “ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร” คือ ควรมีพนักงานของโครงการคอยเรียนรู้การดำเนินงานจากคนภายนอก ทั้งด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันและด้านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้วิธีการและระบบในกรณีที่ต้องใช้พนักงานในโครงการทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเองในอนาคต

แนวทางพัฒนาโครงการ

แนวทางในการพัฒนาโครงการ “ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร” บนที่ราชพัสดุ สามารถวิเคราะห์และสรุปกลุ่มเป้าหมายระยะเวลาที่ให้สิทธิการเช่าที่พักอาศัย และการจ่ายเงิน ได้ดังนี้

Photo by www.jinwellbeing.com

- 1) การแบ่งกลุ่มเป้าหมาย สามารถแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 5 กลุ่ม คือ
 - 1.1) ผู้มีรายได้ต่ำในชนบท กำหนดให้พักอาศัยในที่พักอาศัยเดิม แต่เน้นการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนพิการ โดยมีการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น และหน่วยงานภาคเอกชน เช่น รมรณคดีให้บริการเอกชนต่าง ๆ สนับสนุนการปรับปรุงบ้านให้ผู้มีรายได้ต่ำในชนบท เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) อย่างหนึ่ง ที่สามารถนำค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ไปใช้ในการลดหย่อนภาษีได้
 - 1.2) ผู้มีรายได้ต่ำในเมือง ออกนโยบายสิทธิลดหย่อนภาษีสำหรับบุตรหลานที่ซื้ออุปกรณ์ซ่อมแซมบ้านให้บิดามารดา เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงบ้านให้มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับผู้สูงอายุ
 - 1.3) ผู้มีรายได้ปานกลาง กรมธนารักษ์ควรร่วมมือกับ พม. สร้างศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่อย่างพึ่งพา กลุ่มเนิร์สซิง โฮม และกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Hospice) สำหรับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่มีโรงเรียนแพทย์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ควรให้ความร่วมมือกับกรมธนารักษ์โดยการเช่าที่ดินของกรมธนารักษ์เพื่อสร้างต้นแบบที่พักอาศัยและศูนย์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long term care) โดยหลังจากมหาวิทยาลัยเช่าที่ดินกรมธนารักษ์แล้วอาจมอบหมายให้ ธพส. เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างเพื่อความรวดเร็ว
 - 1.4) ผู้มีรายได้ปานกลางและมีระบบประกัน แนะนำให้ทาง ธพส. พัฒนาโครงการรวมถึงสร้างเนิร์สซิง โฮม มอบให้มหาวิทยาลัยเช่าและดูแลต่อในระยะยาว โดยเน้นกลุ่มผู้สูงอายุประเภทผู้สูงอายุที่อยู่อย่างอิสระ ไม่พึ่งพา เน้นคนที่มีหลักประกัน กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) สำนักงานประกันสังคม (สปส.) หรือประกันชีวิตตัวเอง
 - 1.5) ผู้มีรายได้สูง ให้เอกชนจัดหาที่ดินและพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุเพื่อรองรับผู้สูงอายุที่มีฐานะดี โดยการสนับสนุนของรัฐในด้านกฎระเบียบและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

2) ระยะเวลาที่ให้สิทธิการเช่าที่พักอาศัยและการจ่ายเงิน

สำหรับผู้สูงอายุไทยที่เข้าพักอาศัยเมื่ออายุ 55 ปีขึ้นไป ให้สิทธิการเช่าที่พักอาศัยเป็นระยะเวลา 25 ปี หรือสิทธิการเช่า 30 ปี เพื่อที่จะได้จัดทะเบียนที่ดินและขอสินเชื่อได้ และสำหรับผู้สูงอายุไทยที่เข้าพักอาศัยเมื่ออายุ 60 ปี ให้สิทธิการเช่าที่พักอาศัยเป็นระยะเวลา 20 ปี ทั้งนี้ การที่กำหนดอายุเข้าพักอาศัยไว้ที่ 55 ปี เนื่องจากอายุขัยเฉลี่ยของคนไทยอยู่ที่ 85 ปี

ในการจ่ายเงิน แบ่งเป็นค่าใช้จ่าย 2 ส่วนหลักด้วยกัน ได้แก่ 1) จ่ายเงินก้อน แล้วหักร้อยละ 20 ของเงินก้อนนั้นให้ ธพส. เป็นค่าดำเนินการ ส่วนที่เหลือร้อยละ 80 หากเสียชีวิตก่อนระยะเวลาที่ทำสัญญาจะมีการคืนเงินให้ตามสัดส่วนระยะเวลา และ 2) ค่าใช้จ่ายรายเดือน เช่น ค่าส่วนกลาง ค่าอาหาร ค่ากิจกรรม เป็นต้นSertidieris bonsupicus abessedo, actusulin silin diisquodiis, nequam sena, simis, sit; Catam sus et? Ex sulinatis bonsul hora consunihic re es oracerora

บทสรุป

แนวคิดการพัฒนาโครงการและรูปแบบการบริหารที่ทางกรมธนารักษ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินโครงการ “ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร” บนที่ราชพัสดุได้นั้น ควรมีการทำงานร่วมกับบริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด (ธพส.) สามารถดำเนินการได้ 3 รูปแบบ โดยรูปแบบที่แนะนำสำหรับการดำเนินโครงการ คือ รูปแบบ 1 และรูปแบบ 2 ส่วนรูปแบบ 3 หากทางกรมธนารักษ์ให้เอกชนเช่าที่และให้เอกชนสร้างโครงการ ต้องคำนึงถึงพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556 และในด้านบริการ ควรมีพนักงานของโครงการคอยเรียนรู้การดำเนินงานจากคนภายนอก ทั้งด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันและด้านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้วิธีการและระบบ ในกรณีที่ต้องใช้พนักงานในโครงการทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเองในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ความต้องการย้ายที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุมิได้แปรกับช่วงอายุ กล่าวคือ ยิ่งอายุมากขึ้นจะมีความต้องการที่ลดลง ทั้งการปรับปรุงที่อยู่อาศัยหรือย้ายที่อยู่อาศัย สาเหตุเกิดจากความผูกพันในที่อยู่อาศัยเดิม และการไม่ต้องการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ หรือแม้กระทั่งมองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่จำเป็นมากนัก นอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุต้องการที่จะสูงวัยในถิ่นเดิมให้นานที่สุด (Aging in place) (Lawlor & Thomas, 2008; ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ, 2548; 2550; 2553)

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาวิจัยโครงการ “พัฒนาแนวคิดและศึกษาข้อมูลในการสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมธนารักษ์

เอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม

- ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ. (2548). มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ. (2550). การศึกษาข้อมูลด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และทัศนคติของผู้สูงอายุในเมือง เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย. การเคหะแห่งชาติ.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ. (2553). การออกแบบชุมชนน่าอยู่สำหรับผู้สูงวัย สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- Lawlor, D. and Thomas, M. A. (2008). *Residential Design for Aging In Place*. New Jersey: John Wiley & Sons.

การทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง

Photo by Freepik.com

รองศาสตราจารย์ ดร. พนิต ฤๅจินดา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้รับผิดชอบหลักของบทความ email: panit.p@chula.ac.th

บทนำ

การรับรองคุณวุฒิวิชาชีพถูกพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักสำหรับการรับรองสมรรถนะ (Competency) หรือความรู้ ทักษะ และความสามารถที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อการประกอบอาชีพของกำลังคนตามมาตรฐานอาชีพ เพื่อตอบสนองความต้องการของภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรม ซึ่งกระบวนการรับรองเป็นกระบวนการเพื่อให้บุคคลได้รับการยอมรับในความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถ และได้รับ “คุณวุฒิวิชาชีพ” ที่สอดคล้องกับสมรรถนะประสบการณ์และความรู้ และสามารถใช้ระบบคุณวุฒิวิชาชีพในการพัฒนา ความเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพของตนในอนาคต โดย “คุณวุฒิวิชาชีพ” สามารถเทียบเคียงและเชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิอื่น ๆ ของประเทศได้ (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน), 2564) สำหรับสาขาวิชาชีพการผังเมืองมีความจำเป็นในการทบทวน มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

- 1) มีการปรับปรุงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพจาก 7 ระดับ เป็น 8 ระดับ ซึ่งกรอบคุณวุฒิวิชาชีพถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์ในการ กำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพให้สอดคล้องกับระดับสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ โดยกรอบคุณวุฒิวิชาชีพในแต่ละระดับ จะอธิบายถึงกฎเกณฑ์ความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ขอบเขตความรับผิดชอบผลิตที่พึงจะได้จากการปฏิบัติงาน นวัตกรรมและระดับความยากง่ายของการทำงานโดยเฉพาะ
- 2) การบังคับใช้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นการปรับปรุงจากพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ส่งผลให้มีความเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดและการบังคับใช้

ด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการที่ดำเนินการตามสภาวการณ์ที่ระบุข้างต้นนั้น จึงนำมาสู่การทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง เนื่องจากวิธีการดำเนินการในการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพแบบเดิมนั้นไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 มีการเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำผังนโยบายและการปรับปรุงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพจาก 7 ระดับ เป็น 8 ระดับ ซึ่งมีความจำเป็นต้องดำเนินการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง โดยโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่ **Chula Unisearch** จัดทำร่วมกับสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) โดยมีการทูลงสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม รวมถึงผู้ประกอบการอาชีพ ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2554 รวมทั้งขับเคลื่อนระบบคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานอาชีพเพื่อสนับสนุนการยกระดับสมรรถนะของกำลังคน ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) และนโยบาย Thailand 4.0 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 8 ระดับ
- 2) ทบทวนรายละเอียดเนื้อหาของมาตรฐานอาชีพให้มีความทันสมัยสอดคล้องตามสถานการณ์ปัจจุบันและมีความสมบูรณ์ และ
- 3) ทบทวนเครื่องมือประเมินและข้อสอบข้อเขียนที่ใช้ในการทดสอบความรู้ ตามเกณฑ์การปฏิบัติงานของมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ ทั้งนี้ การปรับปรุงดังกล่าว ดำเนินงานตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: NQF) 8 ระดับ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ทำการปรับ เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน และได้ผ่านความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2560 ดังนั้น สถาบันฯ จึงดำเนินการปรับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพจาก 7 ระดับ เป็น 8 ระดับ เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และด้วยเหตุผลความจำเป็นดังกล่าว มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องได้รับการทบทวนทั้งในแง่ของเนื้อหาและเครื่องมือวิธีการที่ใช้ในการประเมินให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพให้เข้าสู่กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 8 ระดับ เพื่อให้สามารถรับรองและเทียบเคียงได้กับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (ASEAN Qualification Reference Framework: AQRf) ต่อไป โดยขอบเขตของการดำเนินงานเป็นการดำเนินงานตามคำบรรยายขอบเขตสมรรถนะ (Domain) ที่ทางสถาบันฯ ได้กำหนดไว้ ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งนี้ การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวเป็นการยกระดับสาขาวิชาชีพที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นฐานของมนุษย์อย่างยั่งยืนเพื่อให้ทันต่อสภาวการณ์ที่เกิดขึ้นและการวางแผนสำหรับอนาคต โดยได้มีการจำแนกการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) นักผังเมืองระดับ 5 (บุคลากรสนับสนุน) 2) นักผังเมืองระดับ 6 (บุคลากรหลัก) และ 3) นักผังเมืองระดับ 7 (บุคลากรหลัก)

Photo by Freepik.com

คำจำกัดความที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน

- 1) “สถาบัน” หมายความว่า สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)
- 2) “วิชาชีพ (Professional)” หมายความว่า ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงานของบุคคลซึ่งต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและความชำนาญเฉพาะด้าน
- 3) “คุณวุฒิวิชาชีพ (Professional qualification)” หมายความว่า การรับรองความรู้ ความสามารถ และทักษะของบุคคลในการทำงานตามมาตรฐานอาชีพ
- 4) “มาตรฐานอาชีพ (Occupational standards)” หมายความว่า การกำหนดสมรรถนะของบุคคลในการประกอบอาชีพ และระดับของคุณวุฒิวิชาชีพจากกลุ่มของหน่วยสมรรถนะ ที่ครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ
- 5) “สมรรถนะ (Competency)” หมายความว่า ความรู้ ทักษะ และความสามารถที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อการประกอบอาชีพ
- 6) “หน่วยสมรรถนะ (Unit of competence)” หมายความว่า ขอบข่ายของผลลัพธ์งาน (Outcome) ที่ประกอบไปด้วยรายละเอียดของสมรรถนะย่อย เกณฑ์การปฏิบัติงาน ความรู้และทักษะที่ต้องการ หลักฐานความรู้และหลักฐานการปฏิบัติงาน และขอบเขตการปฏิบัติงาน ที่กำหนดและมอบหมายให้บุคคลสามารถกระทำได้โดยลำพังได้ผลลัพธ์งานที่ดีอย่างสม่ำเสมอ
- 7) “สมรรถนะย่อย (Element of competence)” หมายความว่า ขอบข่ายของงานย่อยหรือกลุ่มของเกณฑ์การปฏิบัติงาน ที่มีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์งานตามหน่วยสมรรถนะที่บุคคลสามารถกระทำได้โดยลำพังได้ผลลัพธ์งานที่ดีอย่างสม่ำเสมอ
- 8) “เกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance criteria)” หมายความว่า ข้อกำหนด หลักการ หรือหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ดีที่บุคคลสามารถปฏิบัติแล้วได้ผลลัพธ์งานที่ดีอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการประยุกต์ความรู้และทักษะ ตามขอบข่ายของการปฏิบัติงานที่สามารถวัดและประเมินผลลัพธ์ของการทำงานได้ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ
- 9) “กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ (Thailand Professional Qualification Framework: PQF)” หมายความว่า ระดับคุณวุฒิวิชาชีพของประเทศไทยที่ประกาศโดยสถาบัน เพื่อใช้ในการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ

การปรับปรุงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ

- การปรับปรุงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ดังนี้
- 1) ปรับปรุงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพจาก 7 ระดับ เป็น 8 ระดับ ซึ่งกรอบคุณวุฒิวิชาชีพถูกจัดทำขึ้น เพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพให้สอดคล้องกับระดับสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ โดยกรอบคุณวุฒิวิชาชีพในแต่ละระดับจะอธิบายถึงกฎเกณฑ์ความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ขอบเขตความรับผิดชอบ ผลผลิตที่พึงจะได้จากการปฏิบัติงานนวัตกรรม และระดับความยากง่ายของการทำงานโดยเฉพาะ
 - 2) บังคับใช้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นการปรับปรุงจากพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดและการบังคับใช้
 - 3) ทบทวนรายละเอียดเนื้อหาของมาตรฐานอาชีพให้มีความทันสมัย สอดคล้องตามสถานการณ์ปัจจุบันและมีความสมบูรณ์
 - 4) ทบทวนเครื่องมือประเมินและข้อสอบข้อเขียนที่ใช้ในการทดสอบความรู้ ตามเกณฑ์การปฏิบัติงานของมาตรฐานอาชีพ และคุณวุฒิวิชาชีพ

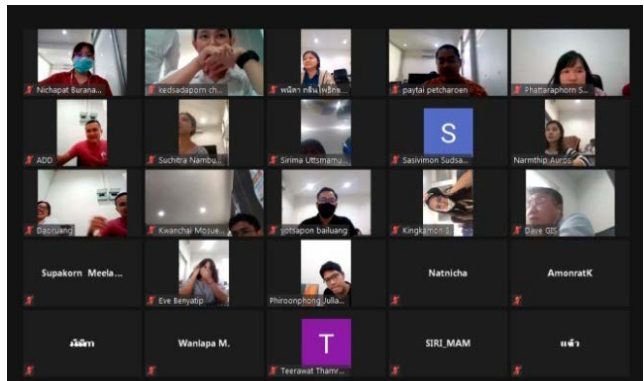

Photo by Freepik.com

กระบวนการดำเนินงาน

โครงการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง ได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 8 ระดับ ตามคำบรรยายทุกขอบเขตสมรรถนะที่ได้กำหนดไว้
- 2) การจัดประชุมผู้มีส่วนได้เสียเพื่อพิจารณาร่างผลการทบทวนคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานอาชีพ และเครื่องมือในการประเมิน (ภาพที่ 1)
- 3) การดำเนินการรับฟังความคิดเห็นผ่านสื่อดิจิทัล
- 4) การนำเสนอผลการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 8 ระดับ และรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนโดยเฉพาะผู้ประกอบการ บุคลากรและผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มอาชีพ อาชีพ สมาคม สมาพันธ์ ชมรม มูลนิธิ สภาวิชาชีพ สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า และอื่น ๆ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง (ภาพที่ 2)
- 5) การจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ตามขั้นตอน ขอบเขต และแนวทางการดำเนินงานของสถาบัน

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการจัดประชุมผู้มีส่วนได้เสียเพื่อพิจารณาร่างผลการทบทวนคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานอาชีพ และเครื่องมือในการประเมิน
ที่มา : พนิด ภูจินดา ถ่ายเมื่อ พฤษภาคม 2563

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการนำเสนอผลการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 8 ระดับ
ที่มา : พนิด ภูจินดา ถ่ายเมื่อ ธันวาคม 2562-เมษายน 2563

กรอบแนวคิดในการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ

ในการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

- 1) การปรับปรุงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพจาก 7 ระดับ เป็น 8 ระดับ ซึ่งกรอบคุณวุฒิวิชาชีพถูกจัดทำขึ้น เพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพให้สอดคล้องกับระดับสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ โดยกรอบคุณวุฒิวิชาชีพในแต่ละระดับจะอธิบายถึงกฎเกณฑ์ ความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ขอบเขตความรับผิดชอบ ผลผลิตที่พึงจะได้รับการปฏิบัติงานนวัตกรรม และระดับความยากง่ายของการทำงานโดยเฉพาะ
- 2) การบังคับใช้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นการปรับปรุงจากพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ที่ส่งผลให้มีความเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดและการบังคับใช้

อย่างไรก็ตาม กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 7 ระดับก่อนการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพนั้น มีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 5

ผู้มีสมรรถนะทางเทคนิคและการจัดการแก้ไขปัญหาในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงทั่วไป สามารถคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ได้ด้วยตนเอง มีความเป็นผู้นำ จัดการผลิตภาพการทำงาน ถ่ายทอด สอนงาน และกำกับดูแลผู้ร่วมงานให้บรรลุงานตามแผนได้

กรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 6

ผู้มีสมรรถนะในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาในบริบทที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยใช้องค์ความรู้หรือนวัตกรรมเพื่อการพัฒนากระบวนการ ให้คำปรึกษาด้วยประสบการณ์หรือสาขางานที่มีความชำนาญ

กรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 7

ผู้มีสมรรถนะในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาในบริบทที่มีความซับซ้อนและไม่สามารถคาดการณ์ได้ พัฒนา (ขยาย) องค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ในงานอาชีพ เพื่อการพัฒนางานหรือกลุ่มวิสาหกิจอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ ภายหลังจากปรับปรุงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพจาก 7 ระดับ เป็น 8 ระดับ และการบังคับใช้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ส่งผลให้มีความเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดและการบังคับใช้โดยมีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

กรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 6

ผู้มีสมรรถนะในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาในบริบทที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยใช้องค์ความรู้หรือนวัตกรรมเพื่อการพัฒนากระบวนการ ให้คำปรึกษาด้วยประสบการณ์หรือสาขางานที่มีความชำนาญ

กรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 7

ผู้มีสมรรถนะในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาในบริบทที่มีความซับซ้อนและไม่สามารถคาดการณ์ได้ พัฒนา (ขยาย) องค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ในงานอาชีพ เพื่อการพัฒนางานหรือกลุ่มวิสาหกิจอย่างเป็นระบบ

กรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 8

ผู้มีสมรรถนะในการสร้างสรรค์องค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่นำเสนอแนวความคิดการแก้ไขปัญหาในบริบทที่ซับซ้อนและไม่สามารถคาดการณ์ได้ มีผลงานที่โดดเด่น มีวิสัยทัศน์ได้รับการยอมรับในระดับประเทศขึ้นไปให้คำปรึกษาหรือความคิดเห็นต่อสังคมด้วยวิจรรณญาณ ความชำนาญ และความรับผิดชอบ

รายละเอียดการเทียบเคียงกับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 8 ระดับ

การเทียบเคียงคุณลักษณะของผลการเรียนรู้กับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 8 ระดับ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อาชีพนักผังเมืองระดับ 5 (บุคลากรสนับสนุน) สามารถสรุปผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผลการเรียนรู้กับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 5 ได้ดังนี้

คุณลักษณะของผลการเรียนรู้	กรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 5	ผลการวิเคราะห์
บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพการผังเมืองระดับขั้นที่ 5 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101-01104 กล่าวคือ มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ โดยความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ มีทักษะในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผังประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยีในการศึกษาวิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง และมีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการด้านผังเมือง และกระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษาด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก	ผู้มีสมรรถนะทางเทคนิคและการจัดการ	นักผังเมืองที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพการผังเมืองระดับขั้นที่ 5 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101-01104 โดยมีสมรรถนะทางเทคนิคและการจัดการ

อาชีพนักผังเมืองระดับ 6 (บุคลากรหลัก) สามารถสรุปผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผลการเรียนรู้กับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 6 ได้ดังนี้

คุณลักษณะของผลการเรียนรู้	กรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 6	ผลการวิเคราะห์
บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพการผังเมืองระดับขั้นที่ 6 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101-01106 กล่าวคือ มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ โดยความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ มีทักษะในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยีในการศึกษาวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง มีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการด้านผังเมือง กระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษาด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก ประยุกต์ประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมืองทุกระดับ และมีความรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎี และหลักการในการพัฒนารายสาขา พร้อมทั้งมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจ สังคมและประชากร กับระบบกายภาพในภูมิภาค	ผู้มีสมรรถนะในการจัดการและวางแผน	นักผังเมืองที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพการผังเมืองระดับขั้นที่ 6 โดยมีสมรรถนะในการจัดการและวางแผน

Photo by Freepik.com

อาชีพนักผังเมืองระดับ 7 (บุคลากรหลัก) สามารถสรุปผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผลการเรียนรู้กับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 7 ได้ดังนี้

คุณลักษณะของผลการเรียนรู้	กรอบคุณวุฒิวิชาชีพระดับ 7	ผลการวิเคราะห์
บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพการผังเมืองระดับขั้นที่ 7 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101-01107 กล่าวคือ มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ โดยความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ มีทักษะในการศึกษาวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยีในการศึกษาวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง มีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎีหลักการด้านผังเมือง กระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษาด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก ประยุกต์ประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมืองทุกระดับ มีความรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎีและหลักการในการพัฒนารายสาขา พร้อมทั้งมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจ สังคมและประชากรกับระบบกายภาพในภูมิภาค และประยุกต์ประสบการณ์ในการแสดงความคิดเห็นและพิจารณาให้ความเห็นชอบด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมืองทุกระดับ	ผู้มีสมรรถนะในการบริหารนโยบาย	นักผังเมืองที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพการผังเมืองระดับขั้นที่ 7 โดยมีสมรรถนะในการบริหารนโยบาย

Photo by Freepik.com

การทบทวนคุณลักษณะของผลการเรียนรู้และการเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพ

การทบทวนคุณลักษณะของผลการเรียนรู้และการเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพ การผังเมือง ได้มีมติให้มีการทบทวนคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ (Characteristics of outcomes) และเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพ (Qualification pathways) ในส่วนของอาชีพนักผังเมืองระดับ 5-7 ที่ยังไม่สอดคล้องกับคุณวุฒิวิชาชีพและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 8 ระดับ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

นักผังเมืองระดับ 5 (บุคลากรสนับสนุน)

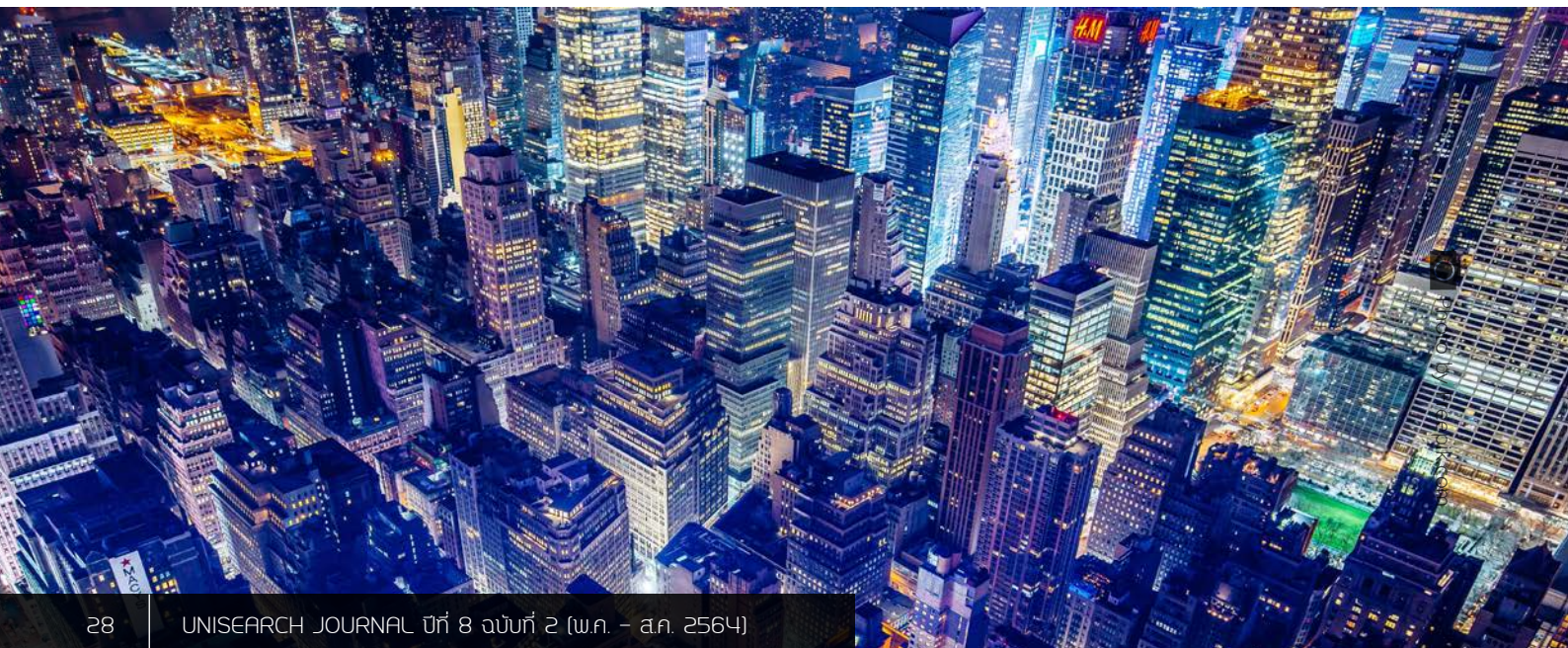
1) คุณลักษณะของผลการเรียนรู้ของนักผังเมืองระดับ 5 (บุคลากรสนับสนุน) ก่อนและหลังการทบทวนสามารถสรุปได้ดังนี้

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพ การผังเมืองระดับขั้นที่ 5 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101-01108 โดยบุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ในสาขาอาชีพนักผังเมืองนอกจากจะมีทัศนคติทางจริยธรรม จรรยาบรรณ และการปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยไม่มีอคติ ต้องมีความรอบรู้ในทฤษฎีต่างๆของสหสาขาวิชามีทักษะในการหาข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา กำหนดวิสัยทัศน์ จัดลำดับการแก้ปัญหา สามารถจัดทำเอกสารและสื่อสารทำความเข้าใจโดยใช้การวางแผนบริหารจัดการโครงการ บูรณาการ การศึกษาโครงการ แผนผังยุทธศาสตร์และนโยบาย จัดทำการเชื่อมโยงแผนและผังยุทธศาสตร์ จัดทำผังแม่บท ข้อกำหนดนโยบาย ข้อกำหนดทางกฎหมาย	บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพ การผังเมืองระดับขั้นที่ 5 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101-01104 กล่าวคือ มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ โดยความรับผิดชอบ ต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงานและผู้ร่วมวิชาชีพ มีทักษะในการศึกษา วิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผน และผัง ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยี ในการศึกษาวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง และมีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการด้านผังเมือง และกระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษาด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก

2) การเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพของนักผังเมืองระดับ 5 (บุคลากรสนับสนุน) ก่อนและหลังการทบทวนสามารถสรุปได้ดังนี้

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
1) ผู้ที่เข้าสู่ระบบคุณวุฒิวิชาชีพระดับขั้นที่ 5 (วุฒิการศึกษาสายตรง) ต้องมีคุณสมบัติที่จะได้รับการรับรองมาตรฐานดังนี้ • ผู้ที่สำเร็จการศึกษาโดยมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป สายตรงในสาขาวิชา (Transcripts) หรือที่ได้รับการรับรองปริญญาจากสถาบันการอุดมศึกษา • ต้องมีผลงานอย่างน้อย 1 ผลงาน โดยยื่นเป็นแฟ้มสะสมผลงานพร้อมใบสมัคร โดยแสดงการบรรยายแต่ละผลงานได้ครบตามหน่วยสมรรถนะที่ 01101-01108 และหัวข้อบรรยายที่กำหนดอื่น ๆ โดยบรรยายในกระดาษ A4 ไม่เกิน 2 หน้า ถึงแม้จะมีผลงานบางส่วนไม่ครบตามหน่วยสมรรถนะ แต่สามารถบรรยายได้ครบทุกหัวข้อ ย่อมมีสิทธิ์ที่จะใช้ผลงานที่ได้ปฏิบัติจริงมายื่นขอ • จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัครและผลงาน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบข้อเขียน • จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบสัมภาษณ์ทัศนคติ • จะต้องผ่านการพิจารณาโดยการสัมภาษณ์ทัศนคติ • จะต้องผ่านการพิจารณาสอบข้อเขียน ด้วยคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมินที่มีคุณสมบัติรับรองโดยสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพการผังเมืองที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายให้สามารถรับรองมาตรฐานวิชาชีพการผังเมืองไม่น้อยกว่า 3 ท่าน และได้คะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 • จะต้องผ่านการสอบสัมภาษณ์ด้วยการพิจารณาว่าผ่านหรือไม่ผ่าน	

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
2) ผู้ที่เข้าสู่ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ ระดับชั้นที่ 5 (ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือปริญญาตรีสาขาอื่น) ต้องมีคุณสมบัติดังนี้ • เป็นผู้สำเร็จการศึกษาโดยมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (สายตรง) หรือปริญญาตรีสาขาอื่น ที่ได้รับรองปริญญาจากสถาบันการอุดมศึกษา หรือจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ มีผลงานการประกอบวิชาชีพอย่างน้อย 6 ผลงาน (เนื่องจากไม่ใช่ผู้สำเร็จการศึกษาสายตรง และจำนวนผลงานดังกล่าว ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการมาตรฐานอาชีพแล้ว) โดยยื่นในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงานพร้อมกับใบสมัคร • หรือเป็นผู้ที่ได้รับการยืนยันในตำแหน่งนักผังเมือง ผู้ช่วยนักผังเมือง ผู้เชี่ยวชาญการวิเคราะห์จากหน่วยงานราชการที่ว่างเป็นลายลักษณ์อักษร • หรือเป็นผู้ที่เป็นสมาชิกระดับสามัญตลอดชีพจากสมาคมนักผังเมืองไทยหรือสถาบันวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผังเมืองไทย ที่ได้จดทะเบียนกับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองทางกฎหมายให้สามารถรับรองมาตรฐานวิชาชีพการผังเมืองไทย • ต้องเป็นผู้ที่ได้ผ่านการประกอบวิชาชีพการผังเมือง มีผลงานไม่ต่ำกว่า 6 ผลงาน พร้อมกับใบสมัคร ผลงานดังกล่าวต้องปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแลจากผู้ประกอบวิชาชีพ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานระดับชั้นที่ 6 หรือ 7 จำนวนอย่างน้อย 1 ท่าน เพื่อการประเมินเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานวิชาชีพระดับชั้นที่ 5 โดยสามารถแสดงการบรรยายแต่ละผลงานได้ครบตามหน่วยสมรรถนะที่ 01101-01108 และหัวข้อบรรยายที่กำหนดอื่น ๆ โดยบรรยายในกระดาษ A4 ไม่เกิน 2 หน้า ถึงแม้จะมีผลงานบางส่วนไม่ครบการดำเนินงานตามหน่วยสมรรถนะ แต่สามารถบรรยายได้ครบทุกหัวข้อ ย่อมมีสิทธิ์ที่จะใช้ผลงานที่ได้ปฏิบัติงานจริงมายื่นขอ • จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัครและการยื่นผลงาน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบข้อเขียน • จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบสัมภาษณ์ทัศนคติ • จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียนและผลงานแต่ละผลงานด้วยคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมินไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จะต้องผ่านการพิจารณาสอบข้อเขียนและผลงานจากผู้ประเมินที่มีคุณสมบัติรับรองโดยสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพการผังเมืองที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายให้สามารถรับรองมาตรฐานวิชาชีพการผังเมืองไม่น้อยกว่า 3 ท่าน • จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัครและการสอบสัมภาษณ์ด้วยการพิจารณาจากผู้ประเมินว่าผ่านหรือไม่ผ่าน	

นักผังเมืองระดับ 6 (บุคลากรหลัก)

1) คุณลักษณะของผลการเรียนรู้ของนักผังเมืองระดับ 6 (บุคลากรหลัก) ก่อนและหลังการทบทวนสามารถสรุปได้ดังนี้

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ในสาขาอาชีพ นักผังเมือง นอกจากจะมีทัศนคติทางจริยธรรม จรรยาบรรณ และการปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยไม่มีอคติ ต้องมีความรอบรู้ใน ทฤษฎีต่าง ๆ ของสหสาขาวิชา และมีทักษะในการหาข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา ลำดับความสำคัญ มีวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหา มีทักษะในการจัดทำนโยบาย แผนผังยุทธศาสตร์ และสามารถ กำหนดแผนงานโครงการ งบประมาณ โดยบูรณาการแผนและ ผังยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ในระดับประเทศ ภาค จังหวัด และพื้นที่พิเศษ เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายและสามารถบูรณาการ แผนและผังระดับจังหวัด เมือง และชุมชน	บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพ การผังเมืองระดับขั้นที่ 6 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101-01106 กล่าวคือ มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ โดยความรับผิดชอบ ต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ มีทักษะ ในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผน และผัง ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยี ในการศึกษาวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผน และผัง มีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ด้านผังเมือง กระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษา ด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก ประยุกต์ประสบการณ์ในการ ให้คำปรึกษาด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมือง ทุกระดับ และมีความรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ในการพัฒนารายสาขา พร้อมทั้งมีความเข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างระบบเศรษฐกิจ สังคมและประชากร กับระบบกายภาพ ในภูมิภาค

2) การเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพของนักผังเมืองระดับ 6 (บุคลากรหลัก) ก่อนและหลังการทบทวนสามารถสรุปได้ดังนี้

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
1) สำหรับผู้ได้เข้าสู่กระบวนการวิชาชีพระดับขั้นที่ 5 มีความประสงค์จะขอเลื่อนขึ้นระดับขั้นที่ 6 - ต้องได้รับการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพระดับขั้นที่ 5 ไม่น้อยกว่า 3 ปี - หรือต้องมีประสบการณ์ทำงาน โดยมีผลงานไม่น้อยกว่า 3 ผลงาน โดยยื่นในรูปแบบแฟ้มสะสม ผลงานพร้อมกับใบสมัคร ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ ระดับขั้นที่ 6 หรือ 7 อย่างน้อยจำนวน 1 ท่าน - มีจำนวน 3 ผลงาน สามารถแสดงการบรรยายครบตามหน่วยสมรรถนะที่ 01101-01108 โดยใน 1 ผลงานจะเป็นผลงานการให้คำปรึกษาหน่วยสมรรถนะรหัสที่ 01109 และหัวข้อบรรยาย ที่กำหนดอื่น ๆ โดยบรรยายในกระดาษ A4 ไม่เกิน 2 หน้า ถึงแม้จะมีผลงานบางส่วนไม่ครบ การดำเนินงานตามหน่วยสมรรถนะ แต่สามารถบรรยายได้ครบทุกหัวข้อ ย่อมมีสิทธิ์ที่จะใช้ ผลงานที่ได้ปฏิบัติจริงมาขึ้นขอ - จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัครและผลงาน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบข้อเขียน - จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบสัมภาษณ์ทัศนคติ - จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียนและผ่านการประเมินผลงานแต่ละผลงานด้วย คะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมินไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จะต้องผ่านการพิจารณาสอบข้อเขียนและ ผลงานจากผู้ประเมินที่มีคุณสมบัติรับรองโดยสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพการผังเมืองที่ได้รับการ รับรองมาตรฐานตามกฎหมายให้สามารถรับรองมาตรฐานวิชาชีพการผังเมืองไม่น้อยกว่า 3 ท่าน - จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัครและการสอบสัมภาษณ์ ด้วยการพิจารณาจากผู้ประเมินว่าผ่าน หรือไม่ผ่าน	

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
2) สำหรับผู้ที่ได้รับวุฒิการศึกษาปริญญาตรี หรือสูงกว่า (สายตรง) และได้ประกอบอาชีพนักผังเมือง ก่อนการประกาศการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ ต้องมีคุณสมบัติที่จะได้รับการรับรองมาตรฐานดังนี้ • แสดงวุฒิการศึกษาโดยการรับรองปริญญาจากสถาบันการอุดมศึกษา ก่อนการประกาศการรับรองมาตรฐานวิชาชีพการผังเมืองไม่น้อยกว่า 3 ปี • หรือผู้ที่ได้รับการยืนยันในตำแหน่งนักผังเมือง จากหน่วยงานราชการที่ว่าจ้าง • หรือผู้ที่เป็นสมาชิกระดับสามัญตลอดชีพจากสมาคมนักผังเมืองไทย หรือสถาบันวิชาชีพนักผังเมืองไทยที่ได้จดทะเบียนกับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองทางกฎหมาย • เมื่อผ่านการสอบข้อเขียน ต้องเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติวิชาชีพมีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ผลงาน โดยยื่นในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงานพร้อมกับใบสมัคร โดยอย่างน้อย 1 ผลงานที่ยื่นจะต้องแสดงการบรรยายครบตามหน่วยสมรรถนะรหัสที่ 01101–01108 และหัวข้อบรรยายที่กำหนดอื่น ๆ อีก 2 ผลงาน สามารถบรรยายเป็นผลงานลักษณะให้คำปรึกษาที่ครอบคลุมการบรรยายในหน่วยสมรรถนะที่ 01109 การบรรยายทุกผลงานลงในกระดาษ A4 ไม่เกิน 2 หน้า ในแต่ละผลงาน ถึงแม้จะมีผลงานบางส่วนไม่ครบการดำเนินงานตามหน่วยสมรรถนะ แต่สามารถบรรยายได้ครบทุกหัวข้อของหน่วยสมรรถนะ ย่อมมีสิทธิ์ที่จะใช้ผลงานที่ได้ปฏิบัติจริงมายื่นขอ • จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัครและผลงาน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบข้อเขียน • จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบสัมภาษณ์ทัศนคติ • จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียนและผลงานแต่ละผลงานด้วยคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมิน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จะต้องผ่านการพิจารณาสอบข้อเขียนและผลงานด้วยคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมินที่มีคุณสมบัติรับรองโดยสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพการผังเมืองที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายให้สามารถรับรองมาตรฐานวิชาชีพการผังเมืองไม่น้อยกว่า 3 ท่าน • จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัครและการสอบสัมภาษณ์ ด้วยการพิจารณาว่าผ่านหรือไม่ผ่าน	

Photo by Freepik.com

นักผังเมืองระดับ 7 (บุคลากรหลัก)

1) คุณลักษณะของผลการเรียนรู้ของนักผังเมืองระดับ 7 (บุคลากรหลัก) ก่อนและหลังการทบทวนสามารถสรุปได้ดังนี้

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ในสาขาอาชีพ นักผังเมือง นอกจากจะมีทัศนคติทางจริยธรรม จรรยาบรรณ และการปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยไม่มีอคติ ต้องมีความรอบรู้ในทฤษฎี ต่าง ๆ ของสหสาขาวิชา และมีทักษะในการหาข้อมูล วิเคราะห์ ปัญหา ลำดับความสำคัญ มีวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหา มีทักษะ ในการจัดทำนโยบาย แผนผังยุทธศาสตร์ และสามารถกำหนด แผนงานโครงการ งบประมาณ โดยบูรณาการแผนและ ผังยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ในระดับประเทศ ภาค จังหวัด และพื้นที่พิเศษ เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายและสามารถ บูรณาการแผนและผังระดับจังหวัด เมือง และชุมชน ออกข้อกำหนดทางกฎหมาย เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์ให้สามารถกำหนดความสมดุลระหว่าง การขึ้นนำการพัฒนาไปสู่ภาวะชุมชน	บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพ การผังเมืองระดับชั้นที่ 7 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101-01107 กล่าวคือ มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพด้วยความรับผิดชอบ ต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ มีทักษะ ในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผน และผัง ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยี ในการศึกษาวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผน และผัง มีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ด้านผังเมือง กระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษา ด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก ประยุกต์ประสบการณ์ในการ ให้คำปรึกษาด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมือง ทุกระดับ มีความรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎีและหลักการในการ พัฒนารายสาขา พร้อมทั้งมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชากร กับระบบกายภาพ ในภูมิภาค และประยุกต์ประสบการณ์ในการแสดงความคิดเห็น และพิจารณาให้ความเห็นชอบด้านการวางแผนและจัดทำ ผังนโยบายและผังเมืองทุกระดับ

2) การเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพของนักผังเมืองระดับ 7 (บุคลากรหลัก) ก่อนและหลังการทบทวนสามารถสรุปได้ดังนี้

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
1) สำหรับผู้ได้เข้าสู่กระบวนการวิชาชีพระดับชั้นที่ 5 และเลื่อนขึ้นระดับชั้นที่ 6 มีความประสงค์จะเลื่อนขึ้นระดับชั้นที่ 7 • ต้องได้รับการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพระดับชั้นที่ 6 ไม่น้อยกว่า 3 ปี • ต้องมีประสบการณ์ทำงาน โดยมีผลงานไม่น้อยกว่า 5 ผลงาน โดยยื่นในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงานพร้อมกับใบสมัคร • มีผลงานจำนวน 5 ผลงาน เมื่อผ่านการสอบข้อเขียน ต้องสามารถแสดงการบรรยายครบตามหน่วยสมรรถนะที่ 01101-01108 และหัวข้อบรรยายที่กำหนดอื่น ๆ จำนวน 1 ผลงาน อีกจำนวน 2 ผลงานเป็นผลงานให้คำปรึกษาตามหน่วยสมรรถนะที่ 01109 และอีก 2 ผลงานเป็นผลงานตรวจสอบตามหน่วยสมรรถนะที่ 01110 โดยบรรยายในกระดาษ A4 ในแต่ละหน่วยสมรรถนะไม่เกิน 2 หน้า ถึงแม้จะมีผลงานบางส่วนไม่ครบการดำเนินงานตามหน่วยสมรรถนะแต่สามารถบรรยายได้ครบทุกหัวข้อ ย่อมมีสิทธิ์ที่จะใช้ผลงานที่ได้ปฏิบัติจริงมายื่นขอ • จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัคร เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบข้อเขียน • จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบสัมภาษณ์ทัศนคติ • จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียนและผลงานแต่ละผลงานด้วยคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมินไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จะต้องผ่านการพิจารณาสอบข้อเขียนและผลงานด้วยคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมินที่มีคุณสมบัติรับรองโดยสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพการผังเมืองที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายให้สามารถรับรองมาตรฐานวิชาชีพการผังเมืองไม่น้อยกว่า 3 ท่าน และได้คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 • จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัครและการสอบสัมภาษณ์ด้วยการพิจารณาว่าผ่านหรือไม่ผ่าน	

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
2) สำหรับผู้ที่ได้รับวุฒิการศึกษาปริญญาตรี หรือสูงกว่า (สายตรง) และได้ประกอบอาชีพ นักผังเมืองก่อนการประกาศการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้ • แสดงวุฒิการศึกษาโดยการรับรองปริญญาจากสถาบันการอุดมศึกษาก่อนการประกาศการรับรองมาตรฐานไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานอย่างน้อย 5 ผลงาน โดยยื่นในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงานพร้อมกับใบสมัคร • หรือผู้ที่ได้รับการยืนยันในตำแหน่งนักผังเมืองจากหน่วยงานราชการที่ว่าง • และผู้ที่เป็นสมาชิกระดับสามัญตลอดชีพจากสมาคมนักผังเมืองไทย หรือสถาบันวิชาชีพนักผังเมืองไทยที่ได้จดทะเบียนกับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองทางกฎหมาย • เป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติวิชาชีพจำนวนไม่น้อยกว่า 5 ผลงาน โดยยื่นในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงานพร้อมกับใบสมัคร โดยอย่างน้อย 1 ผลงานที่ยื่นจะต้องแสดงการบรรยายครบตามหน่วยสมรรถนะรหัสที่ 01101-01108 และหัวข้อบรรยายที่กำหนดอื่น ๆ อีก 2 ผลงานเป็นผลงานลักษณะให้คำปรึกษาที่ครอบคลุมการบรรยายในหน่วยสมรรถนะที่ 01109 โดยต้องได้รับการรับรองจากผู้ประกอบวิชาชีพระดับชั้นที่ 6 หรือ 7 จำนวน 1 ท่าน และอีก 2 ผลงานเป็นผลงานตรวจสอบตามหน่วยสมรรถนะที่ 01110 โดยได้รับการรับรองจากผู้ประกอบวิชาชีพระดับชั้นที่ 7 จำนวน 1 ท่าน โดยบรรยายทุกผลงานในกระดาษ A4 ในแต่ละหน่วยสมรรถนะ ไม่เกิน 2 หน้า ถึงแม้จะมีผลงานบางส่วนไม่ครบการดำเนินงานตามหน่วยสมรรถนะ แต่สามารถบรรยายได้ครบทุกหัวข้อย่อมมีสิทธิ์ที่จะใช้ผลงานที่ได้ปฏิบัติจริงมายื่นขอ • จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัคร เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบข้อเขียน • จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียน เพื่อมีสิทธิ์ในการสอบสัมภาษณ์ทัศนคติ • จะต้องผ่านการพิจารณาการสอบข้อเขียนและผลงานแต่ละผลงานด้วยคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมิน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จะต้องผ่านการพิจารณาสอบข้อเขียนและผลงานด้วยคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมินที่มีคุณสมบัติรับรองโดยสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพการผังเมืองที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายให้สามารถรับรองมาตรฐานวิชาชีพการผังเมืองไม่น้อยกว่า 3 ท่าน • จะต้องผ่านการพิจารณาใบสมัครและการสอบสัมภาษณ์ด้วยการพิจารณาว่าผ่านหรือไม่ผ่าน	

หน่วยสมรรถนะทั้งหมดในมาตรฐานอาชีพก่อนและหลังการทบทวน

สำหรับหน่วยสมรรถนะทั้งหมดในมาตรฐานอาชีพ (List of All Units of Competence within this Occupational Standards) เปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการทบทวนสามารถสรุปได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก่อนทบทวน	หลังทบทวน
01101 - มีทัศนคติทางจริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ	01101 - มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ โดยความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ
01102 - บูรณาการความรู้ในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ และติดตามสถานการณ์ปัจจุบัน	01102 - มีทักษะในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง
01103 - วางแผนการหาข้อมูลปฐมภูมิ ทดสอบภูมิ การใช้เทคนิควิเคราะห์และบูรณาการทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ	01103 - ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยีในการศึกษาวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง
01104 - กำหนดวิสัยทัศน์และจัดลำดับการแก้ปัญหา	01104 - มีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการด้านผังเมือง และกระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษาด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก
01105 - การจัดทำชนิดเอกสารและการสื่อสาร	01105 - ประยุกต์ประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมืองทุกระดับ
01106 - วางแผนการบริหารจัดการโครงการ	01106 - มีความรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎี และหลักการในการพัฒนารายสาขา พร้อมทั้งมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชากร กับระบบกายภาพในภูมิภาค
01107 - บูรณาการจัดการศึกษาโครงการ แผนผังยุทธศาสตร์ และนโยบาย	01107 - ประยุกต์ประสบการณ์ในการแสดงความคิดเห็นและพิจารณาให้ความเห็นชอบด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมืองทุกระดับ
01108 - จัดทำการเชื่อมโยงแผนและผังยุทธศาสตร์ จัดทำผังแม่บท ข้อกำหนดนโยบาย และข้อกำหนดทางกฎหมายเพื่อใช้บังคับ	
01109 - ประยุกต์ประสบการณ์ในการให้คำปรึกษา	
01110 - ประยุกต์ประสบการณ์ในการตรวจสอบผู้ปฏิบัติวิชาชีพในระดับชั้นต่าง ๆ	

มาตรฐานวิชาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาการผังเมือง

มาตรฐานวิชาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาการผังเมืองมุ่งเน้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาการผังเมืองให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ มีความเป็นสากล และเหมาะสมกับประเทศไทย เป็นที่ยอมรับจากทั้งภายในประเทศและระดับสากล โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียน สามารถรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดทำ พัฒนา และเผยแพร่มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาการผังเมือง รวมถึงประชาสัมพันธ์ ให้ระบบมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพนี้เป็นที่รับรู้และยอมรับในทุกภาคส่วน

มาตรฐานวิชาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาการผังเมืองจัดทำโดยวิเคราะห์กระบวนการวางแผนและจัดทำผังทุกระดับ โดยกำหนด บทบาทหลักคือ การวางแผน จัดทำ และการดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองในระดับต่าง ๆ สำหรับเป็นกรอบชี้แนะการพัฒนา ทางด้านกายภาพในระดับประเทศ ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับเมือง ระดับชนบท และพื้นที่เฉพาะควบคู่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้ บทบาทดังกล่าวมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรของภาครัฐและธุรกิจของภาคเอกชน ทั้งสิ้น รวมถึงมีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยวิชาชีพการผังเมืองเป็นวิชาชีพ ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ในการจัดทำแผนงานโครงการและงบประมาณสำหรับพัฒนาประเทศ รวมทั้งการสร้างสมดุล ระหว่างการพัฒนา กับสุขภาวะของชุมชน เพื่อความเป็นอยู่ของชุมชนที่ยั่งยืน อนุรักษ์ธรรมชาติโดยกำหนดเป็นพื้นที่โล่ง และส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยในบริเวณที่เป็นแหล่งกำเนิดทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ การมีวิสัยทัศน์ที่จะคาดการณ์อนาคตในการจัดเตรียมกายภาพด้านการใช้ที่ดิน การกำหนดศูนย์ชุมชน การจัดเตรียม การเชื่อมโยงสาธารณูปโภค และการจัดเตรียมสาธารณูปการ เพื่อให้ระบบชุมชนเมืองได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง ได้คาดการณ์ผลกระทบต่าง ๆ ในการจัดเตรียมแนวทางการแก้ปัญหา ดังนั้น ในการที่ต้องมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญได้มาตรฐาน สอดคล้องกับกิจกรรมดังกล่าว การกำหนดสมรรถนะความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ จึงจำเป็นต้องมีผู้รู้ลักษณะสหสาขาวิชา และสามารถบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ โดยกำหนดนโยบาย วางแผนผังยุทธศาสตร์ และการนำไปปฏิบัติให้เกิดการขึ้นนำการพัฒนา ในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถสร้างความสมดุลของการพัฒนา กับสุขภาวะชุมชนที่มีความยั่งยืน

จากการสำรวจสถานะ การประกอบอาชีพ การจ้างงานในวิชาชีพการผังเมือง พบว่า ในปัจจุบันผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่จะเป็น ภาครัฐราชการ ได้แก่ กรมโยธาธิการและผังเมือง สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร เป็นต้น และยังไม่ปรากฏในหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดเป็นแผนนโยบายและรายละเอียดของผังการใช้ที่ดินนั้น ๆ หรือที่เกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการจัดทำแผนนโยบายและผังการใช้ที่ดิน จัดทำแผนและผังโครงข่าย สาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพื่อนำมาขึ้นนำการพัฒนา และมีผู้ประกอบการวิชาชีพร่วมกับกิจกรรมสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนา กับสุขภาวะชุมชน เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ การเคหะแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมที่ดิน กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น ดังนั้น การว่าจ้างที่ผ่านมาจึงปรากฏแน่ชัดเฉพาะกรมโยธาธิการและผังเมืองและสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร เป็นต้น นอกจากนี้ มีเพียงการพบปัญหาการว่าจ้างในวิชาชีพที่สืบเนื่องมาจากปัญหาการรับรู้ของผู้ว่าจ้าง ทั้งจากภาคเอกชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพและบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติวิชาชีพว่าสามารถดำเนินการครอบคลุมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มากน้อยเพียงใดเท่านั้น หากยังรวมถึงปัญหาการผลิตผู้ปฏิบัติวิชาชีพจากภาคการศึกษาครอบคลุมในสหสาขาวิชา ที่เกี่ยวข้องได้เพียงพอหรือไม่ด้วย สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงระดับความสำคัญของกฎหมายที่ไม่บูรณาการซึ่งกันและกัน ขาดความร่วมมือ ดังนั้น การแก้ไขจำเป็นต้องแก้ไขจากผู้ปฏิบัติวิชาชีพให้ครอบคลุมสหสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคุณภาพ มาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ และการแก้กฎหมายต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อการบูรณาการ ให้สามารถนำมาใช้จัดทำแผน ผัง นโยบาย ที่สามารถขึ้นนำการพัฒนาและสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนา กับสุขภาวะชุมชน ทั้งในระดับประเทศ ภาค จังหวัด ชุมชน และพื้นที่พิเศษ

สำหรับการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง ได้จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- 1) นักผังเมืองระดับ 5 (บุคลากรสนับสนุน) คือ บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพการผังเมืองระดับขั้นที่ 5 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101–01104 กล่าวคือ มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ โดยความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ มีทักษะในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยีในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง และมีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการด้านผังเมือง และกระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษาด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก
- 2) นักผังเมืองระดับ 6 (บุคลากรหลัก) คือ บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพการผังเมืองระดับขั้นที่ 6 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101–01106 กล่าวคือ มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ โดยความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ มีทักษะในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยีในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง มีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการด้านผังเมือง กระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษาด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก ประยุกต์ประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมืองทุกระดับ และมีความรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎี และหลักการในการพัฒนารายสาขา พร้อมทั้งมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชากร กับระบบกายภาพในภูมิภาค
- 3) นักผังเมืองระดับ 7 (บุคลากรหลัก) คือ บุคคลที่มีคุณลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในวิชาชีพการผังเมืองระดับขั้นที่ 5 ต้องมีทักษะตามหน่วยสมรรถนะ 01101–01107 กล่าวคือ มีทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และข้อกำหนดการปฏิบัติวิชาชีพ โดยความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ มีทักษะในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสารและเทคโนโลยีในการศึกษา วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลเพื่อการวางแผนและผัง มีความรู้และความเข้าใจด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการด้านผังเมือง กระบวนการวางแผนและผัง รวมถึงกรณีศึกษาด้านการพัฒนาเมืองระดับโลก ประยุกต์ประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมืองทุกระดับ มีความรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎี และหลักการในการพัฒนารายสาขา พร้อมทั้งมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชากร กับระบบกายภาพในภูมิภาค และประยุกต์ประสบการณ์ในการแสดงความคิดเห็นและพิจารณาให้ความเห็นชอบด้านการวางแผนและจัดทำผังนโยบายและผังเมืองทุกระดับ

สิทธิและหน้าที่ของนักผังวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรอง

เมื่อบุคคลได้รับการอนุมัติโดยองค์กรกลางให้เป็นนักวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพแล้ว ควรได้รับสิทธิให้เป็นผู้รับผิดชอบในการวางแผนภาคและเมืองที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่จัดทำหรือจัดจ้างโดยหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานส่วนกลาง เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือหน่วยงานส่วนท้องถิ่น เช่น กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากนี้ยังควรได้รับสิทธิในการเป็นผู้วางแผนระบบสนับสนุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ เช่น ผู้ให้บริการโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสาระสำคัญของการเป็นนักวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพจะมุ่งเน้นที่งานสาธารณะที่มีประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง แต่งานของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ก็จะได้ประโยชน์จากการมีการรับรองวิชาชีพดังกล่าว เนื่องจากจะได้นักวางแผนเชิงพื้นที่ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนไปเป็นบุคลากร

ผู้รับผิดชอบในการรับรองวิชาชีพ

หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับรองคุณสมบัตินักวางแผนภาคและเมืองควรเป็นองค์กรกลางที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมหลายภาคี สำหรับหน่วยงานกลางที่จะเป็นเจ้าภาพในการรับรองวิชาชีพสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ โดยสมาคมวิชาชีพ (สมาคมนักผังเมืองไทย) หรือโดยสถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนด้านการวางแผนภาคและเมือง) ซึ่งพันธกิจของหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการรับรองวิชาชีพควรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน เพื่อให้การตรวจสอบคุณสมบัติทั้งสี่ด้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นไปตามหลักการและมีความยุติธรรม โดยแต่ละส่วนมีหน้าที่ดังนี้

- 1) การรับรองสถาบันหรือหลักสูตรการศึกษา ทำหน้าที่ในการตรวจสอบคุณสมบัติด้านความรู้และทักษะที่สถาบันการศึกษาได้เปิดให้มีการเรียนการสอน ว่ามีเนื้อหาความรู้และการฝึกฝนทักษะตรงกับเกณฑ์ของการเป็นนักวางแผนภาคและเมืองที่ได้มาตรฐานหรือไม่ โดยควรจัดให้เป็นรูปแบบของ “คณะกรรมการรับรองหลักสูตรการศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง” (Planning accreditation board) ที่ประกอบด้วยภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนภาคและเมือง ไม่ว่าจะเป็น สถาบันการศึกษา สมาคมวิชาชีพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
- 2) การรับรองตัวบุคคลเพื่อเป็นนักวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพ ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติทั้งหมดในภาพรวม เป็นผู้ตั้งเกณฑ์ของคุณสมบัติแต่ละด้าน และจัดการในการรับรองตัวบุคคลทั้งหมด โดยควรจัดตั้งเป็น “สถาบันเพื่อการรับรองวิชาชีพนักวางแผนภาคและเมือง” (Institute of certified planner) เพื่อให้มีหน่วยงานในรูปแบบของสถาบันเพื่อบริหารจัดการระบบการรับรองคุณสมบัติทั้งหมดได้อย่างเหมาะสม

สำหรับการรับรองวิชาชีพการวางแผนภาคและเมืองในประเทศไทย สมควรที่จะให้อยู่ในความรับผิดชอบของสมาคมนักผังเมืองไทย ซึ่งเป็นสมาคมวิชาชีพที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการ เป็นองค์กรกลางที่เป็นระบบสามารถนำทั้ง “สถาบันเพื่อการรับรองวิชาชีพนักวางแผนภาคและเมือง” และ “คณะกรรมการรับรองหลักสูตรการศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง” เข้าไปอยู่ภายใต้ร่มเดียวกันได้อย่างเหมาะสม เป็นผลดีต่อการยกระดับการยอมรับและตัวตนในวิชาชีพอย่างเป็นทางการต่อไปในอนาคต

จากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ฉบับล่าสุด ณ วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา โดยมีเนื้อหาสาระเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ในเรื่องกรอบนโยบายการใช้ประโยชน์ในระดับประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัด ตลอดจนการกระจายอำนาจในการจัดทำผังเมืองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น จึงมีความเหมาะสมแก่เวลาของการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพอีกครั้ง เพื่อให้การส่งเสริมสมรรถนะวิชาชีพสาขาการผังเมืองมีความสอดคล้อง ตอบรับ และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองฉบับปัจจุบัน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

โครงการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง เป็นการดำเนินงานตามสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้ทำการปรับปรุงคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) 8 ระดับ เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน และได้ผ่านความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2560 โดยสาขาวิชาชีพการผังเมืองเป็นหนึ่งในสาขาวิชาชีพที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานวิชาชีพเพื่อทำหน้าที่ในการจัดการประเมินสมรรถนะให้แก่ผู้เข้ารับการประเมินในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวเป็นการยกระดับสาขาวิชาชีพที่ส่งผลต่อการพัฒนาถิ่นฐานของมนุษย์อย่างยั่งยืนเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและการวางแผนสำหรับอนาคต โดยการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง ได้จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) นักผังเมืองระดับ 5 (บุคลากรสนับสนุน) 2) นักผังเมืองระดับ 6 (บุคลากรหลัก) และ 3) นักผังเมืองระดับ 7 (บุคลากรหลัก)

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาวิจัยโครงการ “ทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) และขอขอบพระคุณคณะทำงานคณะที่ปรึกษา บุคคล สถาบัน หน่วยงาน อาทิสานักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง (UddC) ศูนย์ส่งเสริมสุขภาวะเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และบริษัทต่าง ๆ ที่ได้เข้าร่วมโครงการทบทวนมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง

Photo by Freepik.com

เอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม

สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน). (2564). *มาตรฐานและคุณวุฒิวิชาชีพ*. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2564 จาก <https://www.tpqi.go.th/qualification.php>
สมาคมนักผังเมืองไทย. (2560). *รายงานการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง*. เสนอสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน).
สมาคมนักผังเมืองไทย. (2563). *รายงานการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการผังเมือง*. เสนอสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน).

การแก้ไขปัญหาน้ำเสียด้วยศาสตร์พระราชากรณีศึกษาคลองเปรมประชากร

ดร. เพชญ์ ภัคโชตานนท์^{1*}, รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ สายสินธุ์ชัย¹, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บันลือ เอมะรุจิ²,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุติศักดิ์ บุญปราโมทย์¹,
นายวิมลไชย มงคล³, นายเกรียงศักดิ์ โรจนะรพีพงศ์³

¹ภาควิชาวิศวกรรมเหมืองแร่และปิโตรเลียม คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

³การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

*ผู้รับผิดชอบหลักของบทความ email: Pet.P@chula.ac.th

บทนำ

คลองเปรมประชากรได้รับการก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2413 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ขุดคลองเพื่อความสะดวกในการเดินเรือและขยายพื้นที่เพาะปลูกขึ้น โดยเริ่มจากคลองพุดทุ่งเกษม หน้าวัดโสมนัสวิหาร ตรงบ้านนรสิงห์ หรือทำเนียบรัฐบาลในปัจจุบัน ไปเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลเกาะไหญ่ แขวงกรุงเก่า อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นระยะทางทั้งสิ้น 1,271 เส้น 3 วา (50,846 เมตร) และได้พระราชทานราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน 2,544 ชั่ง 2 ตำลึง (203,528 บาท) เป็นค่าจ้างแรงงานคนจีนขุดคลองจนแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2415 โดยได้ยกเว้นค่าธรรมเนียมขุดคลองและภาษีคลองทั้งสิ้น ด้วยมีพระราชดำริที่จะให้คลองนี้เป็นการเฉลิมพระเกียรติและเป็นพระราชกุศลให้ประชาราษฎร์ได้รับความสะดวกสบายโดยทั่วกัน สมกับนามที่ได้พระราชทานว่า “คลองเปรมประชากร” ต่อมาใน พ.ศ. 2510 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้คลองเปรมประชากร รวมทั้งคลองใหญ่อื่น ๆ อีก 15 คลอง และคลองซอยต่าง ๆ อีกจำนวนมาก เป็นคลองที่ต้องอนุรักษ์ไว้ และได้กำหนดขนาดความกว้างของคลองเปรมประชากรเอาไว้ไม่ต่ำกว่า 12 เมตร (PCD, 2019)

ปัจจุบันน้ำในคลองเปรมประชากรเน่าเสียอย่างรุนแรงจนไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามพระราชประสงค์เดิม เนื่องจากมีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่นโดยรอบ ขาดระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม และมีปัญหาการจัดเก็บขยะ ทำให้มีการทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียลงคลองเปรมประชากรโดยตรง ส่งผลให้น้ำเน่าเสีย ไม่สามารถใช้ประโยชน์ใด ๆ ได้ เป็นเพียงคลองรับน้ำเสียจากชุมชนเท่านั้น จากการเก็บตัวอย่างน้ำวิเคราะห์พบว่า แหล่งน้ำในบางจุดไม่มีปริมาณออกซิเจนละลายอยู่ในน้ำเลย กล่าวคือ ตรวจวัดค่าออกซิเจนละลายในน้ำ (Dissolved Oxygen: DO) เป็น 0 มิลลิกรัมต่อลิตร และส่งกลิ่นเหม็นอย่างรุนแรงอันเป็นผลจากปริมาณไฮโดรเจนซัลไฟด์ (Hydrogen Sulfide: H₂S) ที่สูง

การแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำเน่าเสียสามารถทำได้หลายวิธี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะใช้จุลินทรีย์มีประสิทธิภาพ (Effective Microorganisms: EM) ในการบำบัดน้ำเสีย ซึ่ง EM มีต้นกำเนิดมาจากประเทศญี่ปุ่น โดยนักวิจัยชื่อ Mokichi Okada ผู้ก่อตั้ง Sekai Kyusei Kyo ได้เริ่มแนวคิดการใช้ EM ขึ้นในปี 1931 และมีการพัฒนารวบรวมสายพันธุ์จุลินทรีย์มาตามลำดับ ประกอบด้วยจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ประมาณ 80 ชนิด ล้วนแต่เป็นจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อมาใช้ในการบำบัดน้ำเสีย และไม่ก่อโรคแต่อย่างใด (แน้นสรวง วุฒิจุลมณี, 2011)

ในปัจจุบัน ในหลายประเทศนำ EM ไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย อาทิ การลดมลภาวะจากของเสีย เช่น ขยะจากชุมชนเมือง การปรับปรุงคุณภาพน้ำเสีย การควบคุมกลิ่น การกำจัดของเสียและการหมุนเวียนนำมาใช้ใหม่ การทำความสะอาดและขจัดสิ่งปนเปื้อนในธรรมชาติ เช่น คราบน้ำมัน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้ประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรม การส่งเสริมสุขภาพที่ดีของคนและสัตว์ รวมทั้งสัตว์เศรษฐกิจอีกด้วย (แน้นสรวง วุฒิจุลมณี, 2011)

ด้วยข้อจำกัดด้านบริบทชุมชนและงบประมาณ ทำให้การใช้ EM จึงเป็นทางเลือกที่ดีในการนำมาใช้ในการบำบัดน้ำเสีย ในคลองแกลนการสร้างโรงบำบัดน้ำเสียซึ่งต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญและค่าใช้จ่ายสูงทั้งในระหว่างการก่อสร้างและการดำเนินการ การบำบัดน้ำเสียด้วย EM นี้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้ดำเนินการจนประสบผลสำเร็จมาแล้ว ดังตัวอย่างการบำบัดน้ำเสียที่โรงพยาบาล 50 พรรษามหาชราสงคราม จังหวัดอุบลราชธานี และการบำบัดน้ำเสียในช่วงการเกิดน้ำท่วม จังหวัดอุบลราชธานีใน พ.ศ. 2562 เป็นต้น (สุชัย เจริญมุขยพันธ์, 2019) นอกจากนี้ องค์การเภสัชกรรมได้ใช้จุลินทรีย์ในการบำบัดน้ำเสียในกระบวนการบำบัดน้ำเสีย กองพันทหารสื่อสารที่ 1 รักษาพระองค์ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ สามารถลดค่า BOD (Biological Oxygen Demand) ลงเหลือครึ่งหนึ่งภายในระยะเวลา 5 วัน (องค์การเภสัชกรรม, 2011)

ทั้งนี้ เพื่อให้การแก้ปัญหาเน่าเสียในคลองเปรมประชากรโดยใช้จุลินทรีย์เพิ่มประสิทธิภาพประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน และทำให้เกิดแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมการบำบัดน้ำเสีย งานวิจัยนี้จึงได้น้อมนำศาสตร์พระราชทานแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งสิ่งสำคัญของศาสตร์พระราชทาน คือ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาร่วมกันและการพึ่งพาตนเอง ดังนั้น ผลของการดำเนินงานตามแนวทางศาสตร์พระราชทานจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านคน สิ่งแวดล้อม และความเข้มแข็งของชุมชน นอกเหนือจากคุณภาพน้ำที่ดีขึ้น

การศึกษาวิธีการบำบัดน้ำเสีย

ในการศึกษาวิจัยได้กำหนดพื้นที่ตัวอย่าง 3 พื้นที่ เพื่อให้ได้วิธีการบำบัดน้ำเสียอย่างยั่งยืนตามแนวทางศาสตร์พระราชทานภายในเวลาและงบประมาณที่จำกัด โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางกายภาพของพื้นที่ บริบททางสังคม และบริบททางความร่วมมือของชุมชน และได้มีการกำหนดไว้เบื้องต้นว่า พื้นที่ศึกษาที่เลือกจะต้องประกอบด้วยบริบททางสังคมและบริบททางความร่วมมือ คือ ต้องมีบ้าน วัด โรงเรียนร่วมด้วย และชุมชนต้องให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวประกอบกับบริบททางกายภาพของพื้นที่ซึ่งเป็นปัจจัยในการเลือกพื้นที่ในการศึกษา คณะผู้วิจัยจึงได้เลือกพื้นที่ศึกษา 3 พื้นที่ คือ 1) ชุมชนดอนเมืองวิลลา ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนที่มีบ่อรวบรวมน้ำเสียก่อนระบายสู่คลองเปรมประชากร 2) ชุมชนพรหมสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนที่ไม่มีบ่อรวบรวมน้ำเสียและเป็นชุมชนติดคลองเปรมประชากรโดยตรง และ 3) ชุมชนคลองนายคิมสาย 1 ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนที่ไม่มีบ่อรวบรวมน้ำเสียและการระบายน้ำเสียผ่านคลองย่อยของคลองเปรมประชากรก่อน ซึ่งก็คือคลองนายคิมสาย 1 (ภาพที่ 1)

โดยคณะผู้วิจัยเริ่มการศึกษาด้วยการเก็บข้อมูลคุณภาพน้ำก่อนที่จะเข้าดำเนินการวิจัย พบว่า บ่อรวบรวมน้ำเสียของชุมชนตอนเมืองวิลลามีสภาพเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็นอย่างรุนแรง น้ำมีสีดำ มีคราบไขมันและสิ่งสกปรกลอยเต็มผิวน้ำ (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 สภาพบ่อบำบัดน้ำเสียของชุมชนตอนเมืองวิลลา ก่อนการบำบัดน้ำเสียด้วย EM
ที่มา : เพชญ์ ภัคโชตานนท์ ถ่ายเมื่อ กันยายน 2563

ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำก่อนการบำบัด พบว่า ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ (DO) มีค่าต่ำกว่า 1.0 มิลลิกรัมต่อลิตร สอดคล้องกับผลการตรวจวัดซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานอื่น (อัจฉราพร ศุกระศร และคณะ, 2013) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำในคลองเปรมประชากร

DO (mg/l)	0.6 – 1.9
BOD (mg/l)	10.1 - 22
Coliform Bacteria (MPN/100 ml)	2.4E5 – 1.1E6

ที่มา : อัจฉราพร ศุกระศร และคณะ (2013)

การบำบัดน้ำเสียด้วยจุลินทรีย์เพิ่มประสิทธิภาพ

โดยปกติ จุลินทรีย์ที่สามารถบำบัดน้ำเสียได้นั้นมีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เนื่องจากน้ำเสียมีปริมาณมากในขณะที่จุลินทรีย์ในธรรมชาติมีจำนวนน้อย จึงไม่สามารถบำบัดน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการใช้สารเคมีฆ่าเชื้อหรือดัดแปลงพันธุกรรมทำให้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพถูกทำลายไปจนมีจำนวนลดลง ส่งผลให้เกิดการเสียสมดุลของกลไกการทำงานของจุลินทรีย์ในธรรมชาติ

การใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM) เป็นการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีธรรมชาติ หรือที่เรียกว่าจุลินทรีย์บำบัด ข้อดีของการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีนี้คือ ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เพราะเป็นจุลินทรีย์ที่ใช้น้อยอยู่แล้วตามธรรมชาติ เพียงแค่คัดเลือกและเพิ่มจำนวนตัวจุลินทรีย์ที่สามารถบำบัดน้ำเสียให้มากขึ้น เป็นวิธีการบำบัดน้ำเสียที่ประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะไม่ต้องใช้เครื่องมือที่มีราคาสูง ไม่ยุ่งยาก และไม่จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ สำหรับข้อเสียของการใช้ EM บำบัดน้ำเสียคือ ประสิทธิภาพการบำบัดต่ำ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลานานเพื่อให้คุณภาพน้ำดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการบำบัดด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น แอคติเวเตดสลัดจ์ (Activated sludge) (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2554)

EM สามารถแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามคุณลักษณะได้ดังนี้ (แมนสรวง วุฒิอุดมเลิศ, 2011)

- 1) แบคทีเรียที่สังเคราะห์แสง ได้แก่ *Rhodobacter spaeroides*, *Rhodopseudomonas palustris* และแบคทีเรียที่สร้างกรดแลคติก ได้แก่ *Lactobacillus* เช่น *L. plantarum*, *L. casei* และ *Streptococcus lactis*.
- 2) แบคทีเรียที่สร้างสารปฏิชีวนะ ได้แก่ แอคติโนมัยซีท : *Streptomyces albus* และ *S. griseus*
- 3) ยีสต์ ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ประเภทราเซลล์เดียว ได้แก่ *Saccharomyces cerevisiae* และ *Candida utilis*
- 4) ราที่พบได้ในการหมัก ได้แก่ *Aspergillus oryzae*, *Penicillium* และ *Mucor hiemalis* มีทั้งชนิดที่ต้องการใช้ออกซิเจน (Aerobic) และไม่ต้องการใช้ออกซิเจน (Anaerobic) สามารถพบได้ทั่วไป

การบำบัดน้ำเสียด้วย EM นั้น เป็นการให้ EM ขยายซึ่งจุลินทรีย์ คือ การทำให้ได้จุลินทรีย์แข็งแรง มีประสิทธิภาพเพิ่มจำนวนมากขึ้นแทนการใช้หัวเชื้อ EM ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายสูง และได้ผลดีเทียบเท่ากัน จากผลการศึกษาขององค์การเภสัชกรรมพบว่า การบำบัดน้ำเสียด้วย EM สามารถลดค่าความสกปรกในรูปของค่า BOD ในวันที่ 5 (BOD_5) จาก 177.5 มิลลิกรัมต่อลิตรลงเหลือครึ่งหนึ่ง หรือ 88.75 มิลลิกรัมต่อลิตร ในเวลา 5 วัน หลังจากนั้นความสกปรกจะลดลงอีกน้อยมากจนแทบจะคงที่ด้วยเหตุนี้การบำบัดน้ำเสียด้วย EM ภายหลัง 5 วันไปแล้วจึงมีประสิทธิภาพต่ำ (องค์การเภสัชกรรม, 2011)

วิธีการผลิต EM ขยายชนิดน้ำ

EM ขยาย คือ EM ที่เกิดจากการนำหัวเชื้อจุลินทรีย์มาเพาะเลี้ยงให้แข็งแรงและเพิ่มจำนวนมากขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการบำบัดน้ำเสีย ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ส่วนผสมตามที่ระบุไว้ในเอกสารของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (สุชัย เจริญมนขันธ์, 2019) ตามอัตราส่วน หัวเชื้อจุลินทรีย์ : กากน้ำตาล : น้ำสะอาด = 1 : 1 : 50 จากนั้นเทส่วนผสมของ EM น้ำขยายลงในถัง โดยให้เหลือช่องว่างไว้ประมาณร้อยละ 10 เพื่อให้ออกซิเจนในอากาศสามารถละลายในน้ำได้ จากนั้นกวนส่วนผสมให้เข้ากัน ปิดฝาไม่ต้องสนิทมากเพื่อให้ก๊าซที่เกิดขึ้นระบายออกได้ และตั้งทิ้งไว้ 3-5 วัน เพื่อให้เชื้อจุลินทรีย์เพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงนำไปใช้ได้

การใช้ EM น้ำขยายในการบำบัดน้ำเสีย

ในการผลิต EM น้ำขยายให้เพียงพอต่อค่าน้ำเสียที่ต้องการบำบัดด้วย จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษ ระบุว่าในแต่ละวันมนุษย์ผลิตน้ำเสียประมาณ 150 ลิตรต่อคนต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2002) จึงกล่าวได้ว่า ในกรณีของพื้นที่ชุมชนดอนเมืองวิลลาซึ่งมีจำนวนประชากร 1,600 คน จึงมีน้ำเสียประมาณ 240,000 ลิตรต่อวัน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (2016) แนะนำให้ใช้ EM น้ำขยาย 1 ลิตร ต่อน้ำเสีย 10 ลูกบาศก์เมตร (หรือสัดส่วน 1:10,000) ดังนั้นการบำบัดน้ำเสียของชุมชนดอนเมืองวิลลา (240,000 ลิตรต่อวัน) จึงจำเป็นต้องใช้ EM น้ำขยายประมาณ 25 ลิตรต่อวัน และเพื่อความสะดวกในการทำงานโดยที่ไม่ต้องเติมน้ำ EM ขยายทุกวัน จึงควรต้องสำรอง EM น้ำขยายไว้ให้เพียงพอที่จะใช้หมดใน 5 วัน คิดเป็นปริมาตร 125 ลิตร ซึ่งในชุมชนดอนเมืองวิลลามีรางระบายน้ำเสียทั้งหมด 5 ราง จึงกำหนดวางถังบรรจุ EM ขยายไว้ประจำรางระบายน้ำเสียรางละ 1 ถัง บรรจุ EM ถึงละ 25 ลิตรและค่อย ๆ ระบาย EM น้ำขยายลงรางระบายน้ำเสียอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอให้หมดในเวลา 5 วัน ซึ่งจะทำให้การเท EM น้ำขยายที่เตรียมไว้ลงสู่ถังดังกล่าวต่อเนื่องเพื่อบำบัดน้ำเสียจนกว่าคุณภาพน้ำจะดีขึ้น ซึ่งหลังจากที่คณะผู้วิจัยได้บำบัดน้ำเสียในบ่อรวบรวมน้ำเสียของชุมชนดอนเมืองวิลลาแล้ว พบว่า ดัชนีคุณภาพน้ำดีขึ้นประมาณร้อยละ 50 และกลิ่นเน่าเหม็นของน้ำหมดไป นอกจากนั้นยังพบว่าเริ่มมีนกเข้ามาหากินรอบ ๆ บ่อรวบรวมน้ำเสียบ้างแล้ว

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การบำบัดน้ำเสียในชุมชนเป็นกิจกรรมที่สมาชิกในชุมชนต้องดำเนินการร่วมกัน ตั้งแต่การผสม EM น้ำขยาย การผลิตเวอร์กันเท EM น้ำขยายทุก 5 วันลงในรางระบายน้ำเสียอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการดูแลรักษาและทำความสะอาดรางระบายน้ำ และบริเวณบ่อรวบรวมน้ำเสีย อย่างไรก็ตาม เพื่อเกิดความยั่งยืนไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากทางราชการตลอดเวลา การบำบัดน้ำเสียดังกล่าวจะต้องสามารถก่อให้เกิดรายได้เพียงพอที่จะนำมาซื้อหัวเชื้อจุลินทรีย์ กากน้ำตาล และน้ำสะอาด ได้อย่างเพียงพอ การสร้างรายได้ดังกล่าวสามารถทำได้ดังนี้

1) การผลิต EM น้ำขยาย

EM น้ำขยาย นอกจากจะผลิตไว้ใช้ในชุมชนตอนเมืองวิลาเพื่อบำบัดน้ำเสียวันละ 25 ลิตรแล้ว ส่วนที่เหลือยังสามารถขายได้ โดยตรงให้บุคคลทั่วไปที่จะนำไปใช้ในการบำบัดน้ำเสียในครัวเรือน หรือร้านค้า เช่น การบำบัดน้ำเสียในบ่อตกไขมัน หรือบ่อกรอง จากการใช้งานจริงพบว่า หากเท EM น้ำขยายลงในท่อน้ำทิ้งและในน้ำบ่อกรองเป็นประจำสามารถช่วยกำจัดกลิ่นได้ เพราะจุลินทรีย์จะย่อยสลายสิ่งสกปรกในส้วมที่เป็นสารอินทรีย์ทั้งหมด

ภาพที่ 4 การผลิต EM น้ำขยาย

ที่มา : เพชญ์ ภัคโชตานนท์ ถ่ายเมื่อ มกราคม 2564

2) การผลิตน้ำยอเนกประสงค์

EM น้ำขยายสามารถนำมาผลิตเป็นน้ำยอเนกประสงค์ได้ เช่น น้ำยาทำความสะอาด โดยเพิ่มมะกรูด มะนาว และสารที่ทำให้เกิดฟอง (N 70) และแต่งสีและกลิ่นตามความต้องการของตลาด นำไปจำหน่ายเพื่อใช้แทนน้ำยาล้างจานที่ทำจากสารเคมีได้ การใช้น้ำยอเนกประสงค์ที่ผลิตจาก EM จะไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เพราะไม่มีสารเคมีที่เป็นอันตราย และยังสามารถช่วยบำบัดน้ำเสียได้อีกด้วย ซึ่งทางชุมชนตอนเมืองวิลาได้ดำเนินการอยู่แล้ว (ภาพที่ 5)

รูปที่ 5 การผลิตน้ำยอเนกประสงค์

ที่มา : เพชญ์ ภัคโชตานนท์ ถ่ายเมื่อ ธันวาคม 2563

3) การปลูกผักลอยน้ำในบ่อน้ำเสียที่ได้รับการบำบัดแล้ว

เนื่องจากในเมืองมีพื้นที่จำกัด ดังนั้น เพื่อเป็นการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ สมควรนำพื้นที่บ่อบำบัดน้ำเสียมาใช้ให้เป็นประโยชน์ บ่อน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วสามารถนำมาใช้เป็นพื้นที่สำหรับปลูกพืชผักลอยน้ำได้ เช่น ผักบุ้งไทย ผักกระเฉด เป็นต้น ซึ่งทางชุมชนดอนเมืองวิลลาได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 การปลูกผักลอยน้ำ
ที่มา : สมศักดิ์ สายสินธุ์ชัย ถ่ายเมื่อ มกราคม 2564

4) การปลูกผักด้วยน้ำเลี้ยงปลาตก

การเลี้ยงปลาควบคู่กับการปลูกผักเป็นทางเลือกหนึ่งในการทำการเกษตรต่อยอดจากการบำบัดน้ำเสียที่หลากหลาย โดยการนำน้ำที่ได้จากการเลี้ยงปลาโปรดพืชผัก แล้วน้ำที่เหลือวนลงสู่บ่อปลา ซึ่งนับเป็นการเติมอากาศลงบ่อปลาอีกทางหนึ่งด้วย ชุมชนดอนเมืองวิลลาทำการทดลองเลี้ยงปลาตก แล้วสูบน้ำเลี้ยงปลาตกไปเป็นปุ๋ยให้ผักซึ่งปลูกอยู่ในรางเช่นเดียวกับระบบไฮโดรโปนิกส์ วิธีนี้ทำให้ผักที่ปลูกไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยเพราะน้ำเลี้ยงปลาเป็นปุ๋ยในตัวอยู่แล้ว ซึ่งทางชุมชนดอนเมืองวิลลาได้ดำเนินการอยู่แล้ว (ภาพที่ 7-8)

ภาพที่ 7 ปลูกผักด้วยน้ำเลี้ยงปลาตก
ที่มา : สมศักดิ์ สายสินธุ์ชัย ถ่ายเมื่อ มกราคม 2564

(ก)

(ข)

(ค)

ภาพที่ 8 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนหลังบำบัดน้ำเสีย (ก)-(ค)
ที่มา : สมศักดิ์ สายสินธุ์ชัย ถ่ายเมื่อ มกราคม 2564

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานบำบัดน้ำเสียด้วยศาสตร์พระราชาในพื้นที่ศึกษาที่ 1 คือ ชุมชนดอนเมืองวิลลา สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

- 1) การใช้ EM ในการบำบัดน้ำเสียให้ผลสำเร็จเชิงประจักษ์มาแล้วหลายแห่ง ซึ่งสามารถเยี่ยมชมและศึกษาดูงานได้ตลอดเวลา เช่น โรงพยาบาล 50 พรรษามหาวชิราลงกรณ จังหวัดอุบลราชธานี น้ำเสียที่เกิดจากน้ำท่วมจังหวัดอุบลราชธานี ใน พ.ศ. 2562 กองพันทหารสื่อสารที่ 1 รักษาพระองค์ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ปรากฏผลการบำบัดน้ำเสียเป็นที่น่าพอใจ คือ สามารถลดค่า BOD ลงเหลือครึ่งหนึ่งในเวลา 5 วัน
- 2) การศึกษาครั้งนี้เป็นที่ยอมรับของชุมชนต่าง ๆ ในเขตดอนเมือง รวมถึงส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมให้ความช่วยเหลือและขับเคลื่อนชุมชนดอนเมืองวิลลา ทำให้ปัจจุบันดอนเมืองวิลลาเป็นต้นแบบของการพัฒนาในเรื่องการบำบัดน้ำเสียและอยู่ระหว่างการพัฒนาให้เป็นชุมชนต้นแบบด้านสิ่งแวดล้อมของเขตดอนเมือง
- 3) การพัฒนาต่อยอดของชุมชนดอนเมืองวิลลานั้นยังต้องอาศัยการขับเคลื่อนด้วยชุมชนเองต่อภายหลังโดยใช้หลักศาสตร์พระราชาที่ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ กล่าวคือ ควรจัดให้มีการเยี่ยมชมเข้าถึงทุก ๆ บ้านในชุมชนเพื่อโครงการนี้สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้โดยชุมชนเอง
- 4) นอกจากผลจากการบำบัดน้ำเสียแล้ว ชุมชนยังเกิดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น นวัตกรรมแบบง่ายในด้านการเกษตรและกิจกรรมที่นำความรู้ด้านวิชาการต่อยอด โดยผู้ดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุหรือเกษียณจากงานประจำแล้ว
- 5) ผลการศึกษาจากงานวิจัยของคณะผู้วิจัยและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมเพื่อความยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาวิจัยโครงการ “วิจัยและพัฒนาการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำเสียโดยใช้หลักศาสตร์พระราชาเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการแบบพึ่งพาตัวเองได้อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาลองเปรมประชากร” ได้รับทุนอุดหนุนจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ ความเห็นในรายงานผลการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเป็นของผู้รับทุน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไปทุกครั้ง และขอขอบพระคุณที่ปรึกษาโครงการ ได้แก่ พระครูวิมลปัญญาคุณ เจ้าอาวาสวัดป่าศรีแสงธรรม คุณกรศิษฐ์ ภัคโชตานนท์ อดีตผู้ว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย นายแพทย์แสวด ศรีศิริ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาล 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ และสำนักงานเขตดอนเมือง

เอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กฟผ. (2016). *ชีววิถี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กฟผ.* (2016). สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2564 จาก http://www.chivavitheegat.co.th/?page_id=3861
- กรมควบคุมมลพิษ. (2002). *น้ำเสียชุมชนและการประเมินปริมาณ BOD loading*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2564 จาก https://reo16.mnre.go.th/reo16/files/com_download/2016-03/20160322_xnjkdoyd.pdf
- แม่นสรวง วุฒิอุดมเลิศ. (2011). *บทความความรู้เผยแพร่ประชาชน EM ball (อีเอ็มบอล)*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก <https://pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/79/EMBall%E0%B8%AD%E0%B8%B5%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B9%87%E0%B8%A1%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%A5/>
- สุชัย เจริญมุขยันท. (2019). *อุปบล เปิดสถานี EM เตรียมฟื้นฟูบำบัดน้ำเสียหลังน้ำลด*. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2564 จาก <https://www.77kaoded.com/news/suchai/881355>
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2554). *การบริหารจัดการชุมชนหลังจากน้ำท่วมด้วยจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ Effective Microorganisms: EM (GPO Megaklean Plus)*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2564 จาก http://www.fsh.mi.th/_file-fsh/kmflood/02.pdf
- องค์การเภสัชกรรม. (2011). *จุลินทรีย์บำบัดน้ำเสียและวิธีการใช้*. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2564 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=yDx1xG0vi-s>
- อัจฉราภรณ์ ศุภระศรี, นนทพร สอนจันทร์ และ พัฒนชนสรณ์ เพียรสว่าง. (2556). *การศึกษาคูณภาพน้ำคลองเปรมประชากรเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการน้ำ*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2564 จาก https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/2576/SCI_61_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- PCD. (2019). *Domestic wastewater and wastewater treatment*. Retrieved Jan 1, 2021, from http://pcd.go.th/info_serv/water_wt.html

การพัฒนาที่อยู่อาศัย สู่การตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน

“ที่อยู่อาศัย” มีความสำคัญยิ่ง ทั้งในแง่ที่เป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่สำคัญต่อชีวิตทุกคน และแง่ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่ามาก ซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ แม้จะเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญแต่กลับไม่เป็นที่แพร่หลาย รองศาสตราจารย์ ดร. กุณฑลทิพย์ พาณิชกัณฑ์ อาจารย์ผู้ชำนาญการพิเศษ ประจำภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงมาแบ่งปันความรู้ และประสบการณ์อันยาวนาน เพื่อชวนกันไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน

นิยามความหมายของ “ที่อยู่อาศัย”

ก่อนการปฏิวัติเกษตรกรรม มนุษย์เร่ร่อนหาอาหาร มนุษย์มาตั้งถิ่นฐานเมื่อสามารถเพาะปลูกได้เมื่อประมาณ 12,000 ปีก่อน จึงเริ่มตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่ง ส่วนใหญ่เลือกตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เช่น ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ เป็นต้น เมื่อเริ่มมีผลผลิตเหลือใช้ จึงเริ่มมีการค้าขาย เกิดเป็นตลาด มีการคิดค้นศิลปวิทยาการสูงขึ้น เกิดเป็นสถาบันทางศาสนาและการศึกษาขึ้น การตั้งถิ่นฐานขยายขึ้นเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น ๆ จนกลายเป็นเมือง ดังนั้น คำว่า “ที่อยู่อาศัย” (Housing) จึงไม่ได้หมายถึงแค่ตัวบ้าน แต่หมายถึงการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งอาจมีขนาดตั้งแต่หมู่บ้าน ชุมชน และเมือง

ศาสตร์ “ที่อยู่อาศัย” เป็นสหสาขาวิชา เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในเมืองใหญ่ พร้อม ๆ กับการเกิดรถไฟจากเครื่องจักรไอน้ำ ประชาชนหลั่งไหลเข้าสู่เมืองเพื่อทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก จนเกิดปัญหาความขาดแคลนและความแออัดของที่อยู่อาศัย เกิดสลัมในเมืองใหญ่ เกิดโรคระบาดครั้งใหญ่เนื่องจากที่อยู่อาศัยไม่ถูกสุขลักษณะ ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก และต่อมาในสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่อยู่อาศัยได้ชำรุดเสียหายไปจำนวนมาก เมื่อสิ้นสุดสงคราม ความต้องการที่อยู่อาศัยในเมืองจึงเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล โดยเฉพาะกับกลุ่มคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม จนเกิดโรคระบาดครั้งใหญ่ในลอนดอน อังกฤษจึงออกกฎหมายที่อยู่อาศัยฉบับแรกเพื่อที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ ศาสตร์ด้านที่อยู่อาศัยจึงเกิดขึ้น

นอกจากนี้ ศาสตร์ “ที่อยู่อาศัย” ยังเป็นสหศาสตร์เนื่องจากในการพัฒนาที่อยู่อาศัยจำเป็นต้องอาศัยความรู้จากหลากหลายสาขาวิชา มิใช่เพียงสถาปนิก วิศวกร ที่ทำหน้าที่ออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสม ปลอดภัย และสวยงามเท่านั้น ยังต้องการนักเศรษฐศาสตร์ นักการเงิน ในการที่จะทำให้การลงทุนด้านที่อยู่อาศัยมีความคุ้มค่าและสอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายของผู้อยู่อาศัยด้วย และยังต้องการนักสังคมเพื่อเข้ามาช่วยให้ชุมชนที่เกิดขึ้นได้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขและช่วยกันทำนุบำรุงชุมชนนั้นให้มีสภาพที่ดีต่อไปนาน ๆ นอกจากนั้น ที่อยู่อาศัยยังเป็นองค์ประกอบหลักของเมืองและการตั้งถิ่นฐานของคน ซึ่งต้องอาศัยนักรัฐศาสตร์ นักกฎหมาย รวมทั้งนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ฯลฯ เข้ามาช่วยในการกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อการจัดให้มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมด้วย

ความหมายของคำว่า “ที่อยู่อาศัย” ครอบคลุมมิติต่าง ๆ 3 มิติ หรือ 3Ps ดังนี้คือ

1) มิติด้านกายภาพ หมายถึง ผลผลิต (Product) หรือ เคหสถาน ซึ่งมีตั้งแต่ บ้านเล็ก ๆ (Habitat, shack & shelter) เคหะสถาน (House, home, dwelling & building) เคหะชุมชน โครงการอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นที่อยู่อาศัย (Housing community & residential estate) ไปจนถึง เมือง เคหะนคร (Residential area, residential zone, urban area, human settlement)

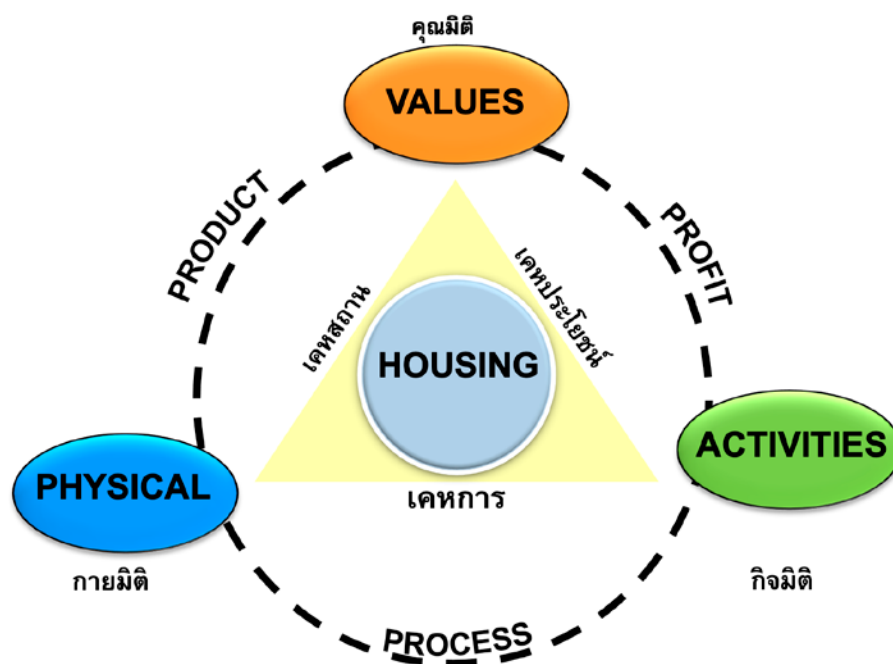
2) คุณมิติ หมายถึง เคหประโยชน์ (Purpose/Profit) ซึ่งมีทั้งคุณประโยชน์ต่อครอบครัว (Household) ต่อภาคธุรกิจที่อยู่อาศัย (Housing sector) และต่อสาธารณะและประเทศชาติ (Public & nation) เนื่องจากบ้านเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic need) เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญซึ่งขาดไม่ได้ของครอบครัว นับเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Basic human right) ที่รัฐบาลต้องจัดให้มีที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคน โดยบ้านทุกหลังจะแสดงออกซึ่งสังคมและวัฒนธรรม (Social & cultural value) ของครัวเรือนนั้น ๆ และของสังคมนั้น เช่น บ้านไทย บ้านญี่ปุ่น บ้านฝรั่ง เป็นต้น และนับเป็นการลงทุนที่สำคัญที่สุดในชีวิตครอบครัว มีคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Economic value) แสดงสถานะทางเศรษฐกิจและมีมูลค่าเป็นทรัพย์สิน นอกจากนั้น ภาคการผลิตที่อยู่อาศัยเป็นภาคธุรกิจที่ใหญ่และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งเมื่อ พ.ศ. 2540 เมื่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์วิกฤติ ส่งผลให้เศรษฐกิจทั้งหมดของประเทศวิกฤติตาม เนื่องจากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นธุรกิจที่มีธุรกิจเกี่ยวเนื่องมาก ก่อให้เกิดผลคูณทางเศรษฐกิจ (Multiplier effect) หลายเท่า เห็นได้จากการทำบ้านหนึ่งหลังต้องใช้วัสดุก่อสร้างมากมายหลายประเภท ระบบไฟฟ้า ระบบประปา เฟอร์นิเจอร์ การขนส่ง ที่ดินที่ปลูกสร้าง แรงงานก่อสร้าง นักวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ฯลฯ ดังนั้น รัฐบาลหลายรัฐบาลจึงใช้นโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยเป็นนโยบายในการกระตุ้นเศรษฐกิจ เช่น การประกาศนโยบายบ้านล้านหลังเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจหลังวิกฤติต้มยำกุ้ง เป็นต้น

สำหรับเคหประโยชน์ต่อสาธารณะและประเทศชาตินั้น หากดูประเทศสิงคโปร์เป็นตัวอย่าง สิงคโปร์ใช้นโยบาย “ที่อยู่อาศัยสร้างชาติ” (Housing the nation) โดยได้มีการวางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยประสานเข้ากับแผนพัฒนาเมืองและแผนพัฒนาชาติอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้โครงการที่อยู่อาศัยให้เป็นการอยู่ร่วมกันของประชากรทั้งต่างเชื้อชาติ ต่างระดับรายได้ และต่างระดับอายุ โดยมุ่งให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยในแต่ละชุมชนจะมีทั้งแหล่งงาน ย่านพาณิชยกรรม สถานศึกษา สวนสาธารณะ ฯลฯ อย่างครบครัน ทำให้ปัจจุบันสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางของแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการพัฒนาเมือง

3) ด้านกิจมิตี หมายถึง กระบวนการเคหการ (Process/Activities) อาจแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล หรือครอบครัว หรือชุมชน (Individual & community process) และระดับที่เป็นสถาบัน (Institutional process) สำหรับระดับครอบครัว การจะได้บ้านสักหลังต้องมีกระบวนการตั้งแต่การเริ่มออมทรัพย์ การหาแหล่งเงินกู้ การหาบ้านที่เหมาะสม การซื้อบ้าน การเข้าอยู่ การดูแลซ่อมแซมทำนุบำรุง การต่อเติม บ้านแต่ละหลังมีวงจรชีวิตตามวงจรชีวิตของครัวเรือนผู้อาศัยที่มีความต้องการในแต่ละช่วงชีวิตที่ต่างกัน โดยความต้องการบ้านของคนแต่งงานมีครอบครัวอาจเริ่มต้นจากบ้านเช่าก่อนขยายไปสู่บ้านชานเมืองที่มีห้องให้ลูก เมื่อลูกเติบโตอาจมีการย้ายบ้านไป ต่อมาต้องหาบ้านให้สำหรับลูกที่แต่งงานเพื่อแยกครอบครัวออกไป ไปจนถึงการหาบ้านใหม่ที่เหมาะสมสำหรับการใช้ชีวิตอยู่กันในวันแก่ชรา กระบวนการที่น่าสนใจอีกประการคือ กระบวนการชุมชน (Community based development) ที่ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้อาศัยในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชนไปพร้อมกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ส่วนในระดับสถาบัน หมายถึง องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ การเคหะแห่งชาติ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้รับการกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ทางด้านสถาบันทางการเงิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญด้านการเงินเคหการที่เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้คนได้มีที่อยู่อาศัย องค์กรภาคเอกชนมีบริษัทอสังหาริมทรัพย์ของภาคเอกชน สหกรณ์ (Cooperative housing) เป็นต้น แต่ละองค์กรต่างมีกระบวนการเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันออกไป

THREE DIMENSIONS OF HOUSING CONCEPTION

จึงกล่าวได้ว่า ที่อยู่อาศัยมิใช่แค่เรื่องตัวบ้าน แต่เป็นมากกว่านั้น คือ เป็นทั้งปัจจัยสี่ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคน เป็นการลงทุนครั้งสำคัญในชีวิตของทุกครัวเรือน มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมือง ที่อยู่อาศัยเปรียบเสมือนเหรียญที่มี 2 ด้าน คือ หากมองที่อยู่ออาศัยในฐานะอสังหาริมทรัพย์ (Commodity) ในระบบทุนนิยม ที่อยู่อาศัยนับเป็นการลงทุน เป็นบ้านเพื่อขาย เป็นประโยชน์ส่วนบุคคล แต่หากมองในระบบสังคมเกื้อหนุนและประโยชน์สาธารณะ ที่อยู่อาศัยคือเครื่องจำเป็น (A basic need) ดังนั้น การพัฒนาที่อยู่ออาศัยจึงควรยึดตามปรัชญาการดำเนินธุรกิจที่มุ่งการทำให้กำไรสูงสุด (Maximize profit) เพียงอย่างเดียว แต่ควรเป็นการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่มีกำไรอย่างเหมาะสม (Optimum profit) และคำนึงถึงประโยชน์ทางสังคม ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของครัวเรือนทุกระดับรายได้ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดด้วย เป็นสำคัญ

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของไทยในอดีต

“...ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานชุมชนของไทยในอดีตจึงเป็นการตั้งถิ่นฐาน
ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และระบบนิเวศ...”

ในที่นี้ขอกล่าวถึงเฉพาะในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย การตั้งถิ่นฐานของคนไทยภาคกลางนั้นเป็นการตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกับน้ำ เนื่องจากภาคกลางเป็นที่ลุ่มที่เกิดใหม่จากปากอ่าวไปจนถึงจังหวัดนครสวรรค์ ธรรมชาติของพื้นที่จึงมีน้ำหลากอยู่ตลอดฤดูกาลเป็นประจำทุกปี ภูมิปัญญาไทยดั้งเดิมจึงสร้างบ้านแบบลอยน้ำได้ในลักษณะที่เป็นเรือนแพ และในส่วนที่อยู่บนบกก็ปลูกเรือนไทยโดยยกใต้ถุนสูง หลังคาที่มีมุมลาดชัน มีการระบายอากาศที่ดี มีชานเรือนกว้าง สอดคล้องกับภูมิประเทศและภูมิอากาศแบบร้อนชื้น วัสดุที่ก่อสร้างจากธรรมชาติคือไม้เป็นหลัก ซึ่งสามารถถอดประกอบได้ใหม่

ด้วยภูมิปัญญาบรรพบุรุษไทย เรือนไทยจึงเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับบริบทโดยรอบ มักสร้างริมน้ำ พื้นที่รอบบ้านมีการปลูกต้นไม้ใหญ่เพื่อให้ร่มเงา สร้างความเย็นให้กับบ้าน ใช้พื้นที่ร่มเงาและพื้นที่ใต้ถุนบ้านเพื่อทำงาน/ทำกิจกรรม พบปะสังสรรค์ เรียกว่า บ้านเรือนไทยเป็นบ้านที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ (Eco-housing) และประหยัดพลังงาน โดยวัสดุที่ใช้เป็นไม้ที่สามารถปลูกทดแทนได้ (Renewable material) มีความมั่นคงและแข็งแรงอายุยืนยาวกว่า 100 ปี ไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างสามารถใช้ได้ทุกส่วน โดยไม้หลักใช้ในการสร้างตัวบ้าน ส่วนที่เหลือใช้ในการทำเฟอร์นิเจอร์และส่วนประกอบตกแต่งบ้าน รวมถึงการซ่อมแซมบ้าน

จากเรือนหลังเดียว เมื่อครอบครัวขยายขึ้น จึงเพิ่มเป็นเรือนหลายหลัง เป็นหมู่เรือน จากหมู่เรือนเป็นหมู่บ้าน มีวัด มีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก มีตลาดอยู่ตามจุดสำคัญตามเส้นทางทางน้ำ แม้ชุมชนจะมีวัดเป็นศูนย์กลาง แต่เมื่อมีคนต่างชาติต่างศาสนา เช่น คนจีน คนอิสลาม เข้ามาในชุมชนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากในชุมชนหลายแห่งที่มีทั้งวัด ศาลเจ้า โบสถ์ และมัสยิด อยู่ในชุมชนเดียวกัน นี่คือการตั้งถิ่นฐานของคนไทยในอดีต และเนื่องจากมีอาชีพด้านเกษตรเป็นหลัก การรักษาระบบนิเวศ ดิน และน้ำ จึงถูกปลูกฝังอยู่ในวัฒนธรรมไทยมาหลายชั่วอายุคน ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานชุมชนของไทยในอดีตจึงเป็นการตั้งถิ่นฐานที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และระบบนิเวศ การสร้างบ้านในอดีตจึงเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ (Natural resource conservation) ต่างจากบ้านในปัจจุบันที่เป็นคอนกรีต ที่ต้องมีการระเบิดภูเขาเพื่อนำหินมาใช้ในการปลูกสร้าง ซึ่งเป็นวัสดุที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

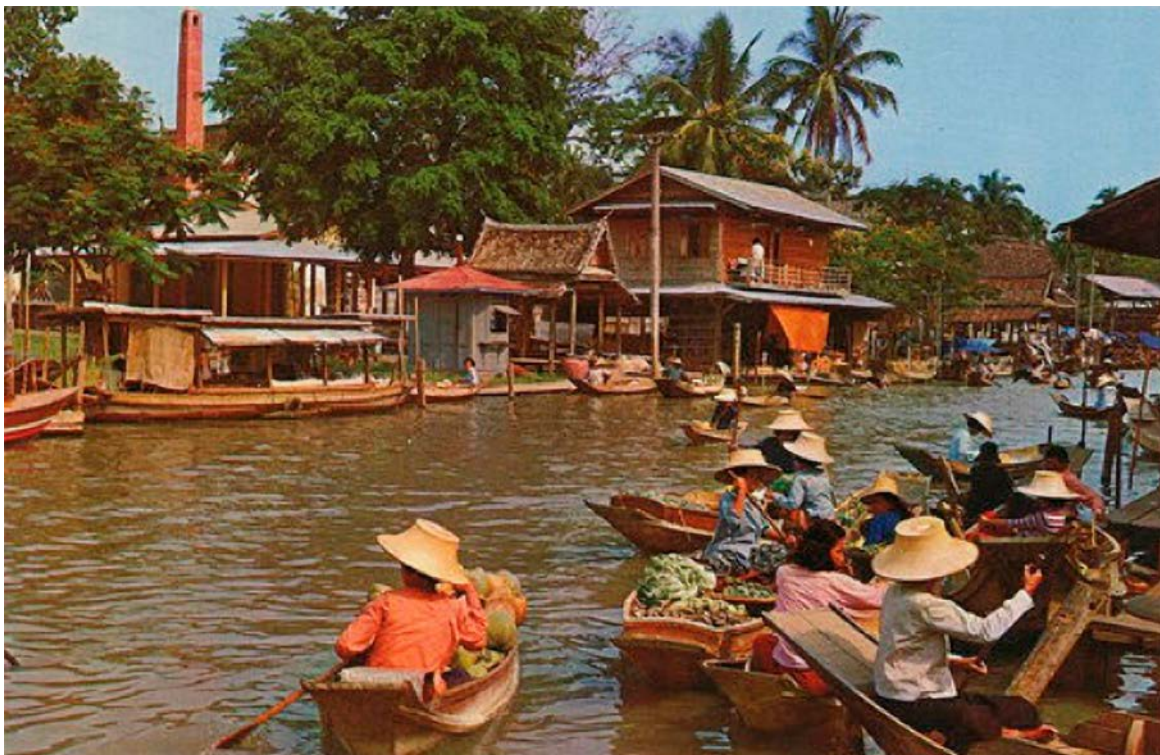

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนวิถีไทยนี้ยังมีคงเหลืออยู่ที่จังหวัดสมุทรสงครามซึ่งเป็นจังหวัดเล็กที่สุดและประชาชนส่วนใหญ่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน ชาวสมุทรสงครามได้พยายามอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมและการทำการเกษตรไว้พร้อมกับการรักษาระบบนิเวศสวน การตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่อยู่ริมน้ำ เกิดจากกลุ่มเครือญาติแล้วขยายเครือญาติออกไปริมสองฝั่งคลอง เกิดเป็นชุมชนละแวกบ้าน ซึ่งเดิมไม่มีรั้ว อยู่ร่วมกันและอยู่ร่วมกับธรรมชาติตามปรัชญาตะวันออกที่ถือว่าคนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และตามหลักพระพุทธศาสนาในการไม่เบียดเบียนผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติด้วย

เดิม กรุงเทพฯ มีลักษณะภูมิฐานเหมือนกับสมุทรสงคราม คือ มีคลอง แพรก ลำราง จำนวนมาก เป็นเหมือนตาข่ายใยแมงมุม จากใหญ่ไปเล็กเป็นระบบ จากแม่น้ำเป็นคลอง จากคลองย่อยลงไปเป็นแพรก เป็นลำราง และมีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ทำสวนเหมือนสมุทรสงคราม จนมีการกล่าวว่า “บางช้างสวนนอก บางกอกสวนใน” ปัจจุบัน หลังจากรับศาสตร์ตะวันตกเข้ามา เริ่มมีการตัดถนน และละเลยการรักษาระบบน้ำไว้ โดยมีการถมคลองทำถนน กรุงเทพฯ จึงมีปัญหาน้ำท่วมขังเสมอ

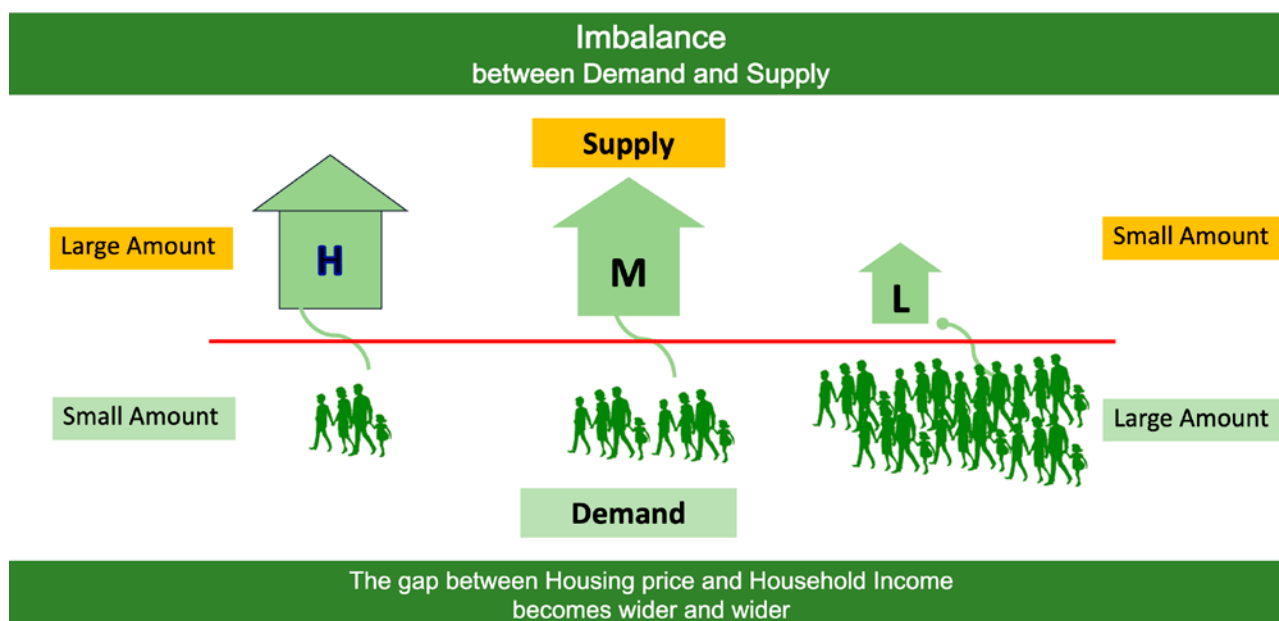
แต่สมุทรสงครามยังพยายามรักษาระบบน้ำไว้ เนื่องจากระบบน้ำนี้คือชีวิตของคนแม่กลอง ผู้คนใช้น้ำในการทำทุกอย่างทั้งในชีวิตประจำวันและการทำอาชีพการเกษตรใช้ทั้งอาบน้ำ ชักผ้า เป็นเส้นทางคมนาคม เส้นทางไปวัด เป็นตลาด เป็นที่นัดพบกัน เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หน้าบ้านทุกบ้านต้องมีศาลาหน้าบ้านเพื่อพักผ่อน รับแขก หรือพักหายคนที่ผ่านไปมาได้ และที่สำคัญคือเพื่อประกอบอาชีพการเกษตรจากระบบนิเวศ 3 น้ำที่อุดมสมบูรณ์ ในขณะที่กรุงเทพฯ “นำดินเลวมาถมดินดี” (สุรจิต ชีรเวชย์ กล่าว) เพื่อสร้างบ้านเรือนโดยยึดถนนเป็นหลัก ทุกบ้านหันหน้าบ้านเข้าถนน หันหลังเข้าคลอง คลองกลายเป็นทางระบายน้ำ การอยู่อาศัยส่วนใหญ่อยู่ในบ้านจัดสรรที่ไม่รู้จักคนข้างบ้าน การอยู่ในคอนโดก็เหมือนนกที่อยู่ในกรง ห่างไกลจากการอยู่แบบธรรมชาติ จึงเป็นการเปลี่ยนจากการเป็นสังคมแบบอยู่ร่วมกันเป็นสังคมโดดเดี่ยว สังคมปัจเจก ขาดความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคมต่อกัน และน้ำท่วมทุกครั้งที่ฝนตกหนัก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า “ที่อยู่อาศัย” และการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องเดียวกัน ส่งผลต่อทั้งระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ และระบบสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง

ระบบตลาดและสถานการณ์ที่อยู่อาศัยในเขตเมืองของไทยในปัจจุบัน

“...ราคาที่อยู่อาศัยของไทยสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่รายได้ของครัวเรือนหรือความสามารถในการจ่ายค่าที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยกว่ามาก ทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้ครัวเรือนและราคาที่อยู่อาศัยกว้างขึ้นเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างอุปสงค์และอุปทานของระบบตลาดที่อยู่อาศัยของไทย...”

ก่อนจะพัฒนาที่อยู่อาศัยไปสู่ความยั่งยืนได้ จำเป็นต้องเข้าใจเรื่องระบบตลาดที่อยู่อาศัยก่อน ระบบตลาดที่อยู่อาศัย คือ การทำงานระหว่างอุปสงค์ (Demand) ความต้องการ และอุปทาน (Supply) ซึ่งเป็นแรงผลักดันทำให้เกิดผลผลิตเป็นที่อยู่อาศัย (Housing outcome) ซึ่งกระบวนการนี้ทั้งเป็นผลจากและส่งผลกระทบต่อทั้งระบบเศรษฐกิจ ทั้งมหภาคและจุลภาค สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม โดยตัวจักรสำคัญที่จะทำให้ตลาดที่อยู่อาศัยทำงานอย่างมีประสิทธิภาพหรือด้อยประสิทธิภาพ คือ การที่องค์กรภาครัฐ ซึ่งมีนโยบาย มีการวางแผน มีกฎหมาย มีการวางระบบการเงิน เป็นเครื่องมือในการเข้าแทรกแซงตลาด (Market intervention) เพื่อให้ระบบตลาดสมดุล คือ มีอุปทานเพียงพอสอดคล้องกับอุปสงค์ในทุกระดับราคา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการพัฒนาเมือง คือ การมีที่อยู่อาศัยที่พอเพียงสำหรับทุกคนในเมืองนั้น เพื่อบรรลุเป้าหมายเมืองน่าอยู่อย่างแท้จริง

ระบบตลาดที่อยู่อาศัยของไทย หากพิจารณาทางด้านอุปสงค์ที่อยู่อาศัยที่เกิดจากความต้องการของประชาชน โดยแบ่งครัวเรือนออกตามระดับรายได้ เป็นครัวเรือนผู้มีรายได้น้อย รายได้ปานกลาง และรายได้สูง จะพบว่า ประชากรในเขตเมืองร้อยละ 60 เป็นครัวเรือนผู้มีรายได้น้อย และเมื่อพิจารณาด้านอุปทานที่อยู่อาศัยจะพบว่า ภาคเอกชนเป็นผู้ผลิตที่อยู่อาศัยมากกว่าร้อยละ 80 ของตลาด ส่วนใหญ่จะผลิตที่อยู่อาศัยที่มีระดับราคาปานกลางและระดับราคาสูงเป็นหลัก แม้ในปัจจุบันภาคเอกชนจะมีการลดขนาดที่อยู่อาศัยลงเพื่อลดต้นทุนทำให้ราคาที่อยู่อาศัยถูกลง แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ราคาลดลงจนอยู่ในความสามารถในการจ่ายของครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยได้ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐจะมีเพียงการเคหะแห่งชาติและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ส่วนภาคเอกชนมีการดำเนินงานโดยใช้สิทธิพิเศษจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) อยู่บ้างเท่านั้น ที่ผลิตและจัดให้มีที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ดังนั้น ปัญหาความขาดแคลนที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมืองของไทยจึงเป็นปัญหาที่สั่งสมมานาน แม้ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีก็ยังไม่สามารถซื้อที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองได้ ต้องแบ่งห้องเช่าร่วมกับเพื่อน เป็นต้น

นอกจากนั้น ราคาที่อยู่อาศัยของไทยก็สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่รายได้ของครัวเรือนหรือความสามารถในการจ่ายค่าที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยกว่ามาก ทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้ครัวเรือนและราคาที่อยู่อาศัยกว้างขึ้นเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างอุปสงค์และอุปทานของระบบตลาดที่อยู่อาศัยของไทย กล่าวคือ ด้านอุปสงค์ที่มีความต้องการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยจำนวนมาก แต่ด้านอุปทานกลับมีการสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยจำนวนน้อยมาก ทำให้เกิดความไม่สมดุลกัน จึงเกิดปัญหาที่ผู้มีรายได้น้อยต้องอาศัยในที่อยู่อาศัยที่ต่ำกว่ามาตรฐานชีวิต เช่น ในชุมชนแออัดและชุมชนบุกรุก

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความขาดแคลนที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมือง การที่การวางแผนพัฒนาเมืองหรือการผังเมืองของไทยขาดการผนวกการวางแผนด้านที่อยู่อาศัยไว้ กล่าวคือ เมื่อใดที่มีการพัฒนาเมืองหรือพัฒนาเศรษฐกิจในเขตเมืองจะเกิดการดึงดูดแรงงานเข้ามาทำงานในเมืองทันที ซึ่งหากพิจารณาดูจะพบว่า แรงงานที่เข้ามาทำงานให้กับเมืองนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 60 เป็นผู้มีรายได้น้อยที่เข้ามาทำงานในภาคที่ใช้แรงงานและภาคบริการ เช่น แรงงานก่อสร้าง แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานภาคบริการ เช่น คนขับรถ พนักงานทำความสะอาด พนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งเมืองขาดคนเหล่านี้ไม่ได้ แต่ในการวางแผนพัฒนาเมือง (หรือผังเมือง) มิได้มีการวางแผนด้านที่อยู่อาศัย (Housing plan) ไว้ว่าเมืองจะจัดให้มีที่อยู่อาศัยที่พอเพียงแก่คนเหล่านี้อย่างไร ที่ไหน

แผนด้านที่อยู่อาศัยเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทการพัฒนาเมือง (Comprehensive plan) ที่ต้องมีการดำเนินการสอดคล้องกับแผนด้านอื่น ๆ ในแผนแม่บทนั้น เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจเมือง แผนการใช้ที่ดิน แผนคมนาคมขนส่ง แผนสาธารณสุข ฯลฯ โดยแผนด้านที่อยู่อาศัยมีเป้าหมายว่า เมืองที่จะพัฒนาขึ้นจะต้องมีที่อยู่อาศัยที่พอเพียง เหมาะสม และสอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายของครัวเรือนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (ที่เกิดจากการวางแผนพัฒนาเมืองนี้) แผนด้านที่อยู่อาศัยจึงเป็นแผนที่ทั้งแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน เช่น การปรับปรุงชุมชนที่ทรุดโทรม แออัด ไม่ถูกสุขลักษณะ และวางแผนเพื่อจัดให้มีที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับการย้ายเข้ามาทำงานในเมืองสำหรับทุกระดับรายได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในอนาคต ซึ่งต้องมีนโยบายมาตรการ ทั้งด้านการจัดหาที่ดิน และการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน การจัดระบบการเงินเคหการ แผนด้านที่อยู่อาศัยจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของแผนพัฒนาเมือง และการวางผังแม่บทของเมืองทุกเมือง เมืองที่ขาดการวางแผนด้านที่อยู่อาศัยจึงเป็นเมืองที่ไม่มีความยั่งยืน

ความไม่สอดคล้องระหว่าง Housing DEMAND and Supply

ความไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานที่อยู่อาศัย

ด้านอุปสงค์

60% of ของประชากร BMR
มีรายได้ครัวเรือนน้อยกว่า ฿ 34,000
(เฉลี่ย ฿ 24,463/เดือน)

สามารถซื้อบ้านได้ในราคา ฿ 450,000

ด้านอุปทาน

ราคาขายที่อยู่อาศัย ต่ำสุดในตลาด
The Lowest Price of

Public Housing
ที่อยู่อาศัยภาครัฐ ฿ 600,000 บาท

Private Housing
ที่อยู่อาศัยภาคเอกชน ฿ 1,000,000 บาท

หลักการในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองสู่ความยั่งยืน

“...การจะมีที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายของคนทุกกลุ่มได้

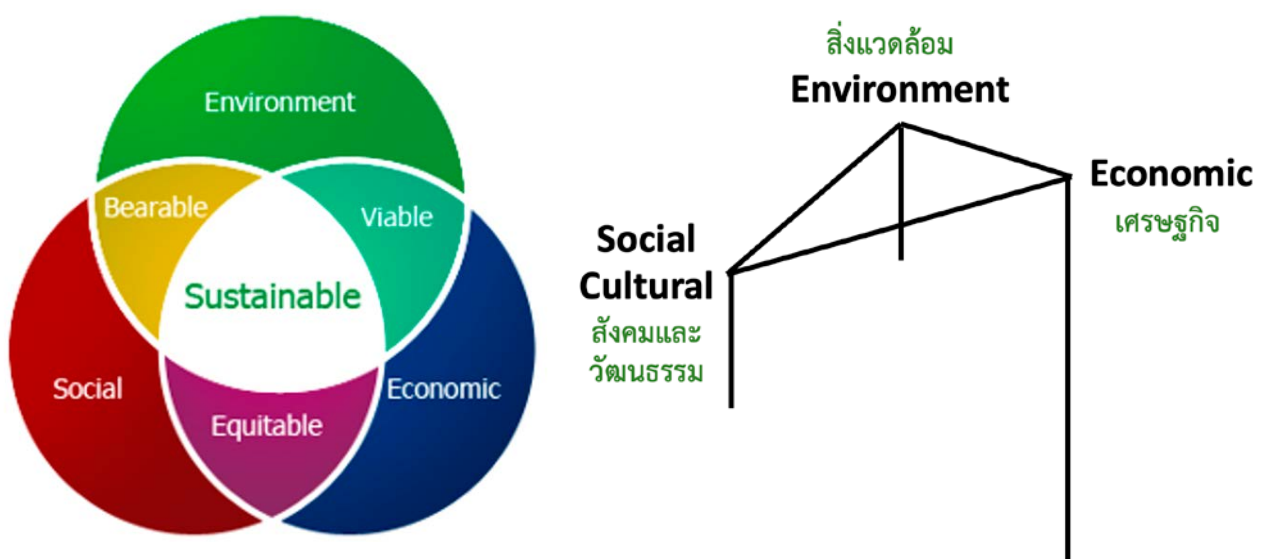
จำเป็นต้องมีการวางแผนเมืองและการวางแผนด้านที่อยู่อาศัย

ซึ่งกระบวนการการวางแผนเมืองเป็นกระบวนการที่อาศัยความรู้ทางด้านเทคนิคและกระบวนการด้านการเมือง หรือแผนการพัฒนาเมืองในระยะยาว ที่ต้องเกิดจากการเห็นพ้องต้องกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเมืองนั้น...”

ก่อนอื่นขอชวนมาทำความเข้าใจกับการพัฒนาที่ยั่งยืนก่อน การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง “การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการ ในยุคปัจจุบัน โดยต้องไม่ไปเบียดเบียนความสามารถของคนในยุคต่อ ๆ ไป ในการที่ตอบสนองความต้องการของพวกเขา” (Sustainable development can be defined as **development** that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs) เป็นการพัฒนาที่ต้องมีความสมดุล ใน 3 ด้านที่เสมือน 3 เสาหลัก คือ 1) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 2) การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม และ 3) การพัฒนา ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ที่เสาใดเสาหนึ่งจะสั้นกว่าหรือยาวกว่าอีก 2 เสาไม่ได้ เพราะโต๊ะจะล้ม การพัฒนาทั้ง 3 ด้าน จึงต้องสมดุลกัน

ในการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน องค์การสหประชาชาติได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่ต้องทำงานประสานกันขึ้น 17 เป้าหมาย โดยเป้าหมาย 11 ระบุเรื่องเมือง ชุมชน และการตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน นอกจากนั้นยังมีปฏิญญาสากลจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่อยู่อาศัย และเมืองอย่างยั่งยืน ครั้งที่ 3 (Habitat III) ประกาศปฏิญญา the new urban agenda ว่า “**ที่อยู่อาศัย**” เป็นศูนย์กลาง หรือ เป็นหัวใจของการพัฒนาเมือง (Housing @ the center of urban development) โดยเพิ่มบทบาทด้านที่อยู่อาศัย ในการวางแผนเมืองในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับเมือง และระดับชุมชน โดยรัฐเปลี่ยนบทบาทด้านที่อยู่อาศัย จากเรื่องการก่อสร้างบ้านไปสู่การมองภาคที่อยู่อาศัย (Housing sector) แบบบูรณาการและกลายเป็นผู้สนับสนุนให้ระบบตลาด ที่อยู่อาศัยทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Enabling housing market to work) โดยมีการกำหนดนโยบายการมีที่อยู่อาศัยที่พอเพียง สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายสำหรับประชาชนทุกครัวเรือน ประสานการดำเนินงานและทรัพยากรเข้าไปในแผนพัฒนาเมือง ภายใต้การเติบโตของเมือง ไม่ว่าจะเป็นส่วนของเมืองที่สร้างขึ้นใหม่หรือภายในเมืองเดิม โดยมีที่อยู่อาศัยเป็นแกนหลัก ในการพัฒนาเมือง ซึ่งประเทศไทยยังมิได้ดำเนินการในรูปแบบนี้

แนวทางการพัฒนา : การพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยอย่างยั่งยืน

Housing @ The Centre of Urban Development

ตัวชี้วัดในปฏิญญาสากล HIII นี้ ประกอบด้วย ตัวชี้วัดระดับเมือง (Urban indicators) และตัวชี้วัดระดับที่อยู่อาศัย (Housing indicators) โดยตัวชี้วัดระดับเมืองประกอบด้วย 1) การพัฒนาที่อยู่อาศัย 2) การพัฒนาสังคมและสวัสดิการความยากจน หรือบรรเทาความยากจน 3) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองถูกสุขลักษณะ ได้มาตรฐาน และช่วยในการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ 4) การพัฒนาเศรษฐกิจ และ 5) การบริหารจัดการเมืองที่มีธรรมาภิบาล ในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนในการรับผิดชอบ มิใช่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบเช่นปัจจุบัน ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคสังคมควรจะเข้ามามีบทบาท และทำให้การอยู่ร่วมกันของคนในทุกระดับชั้นเป็นการอยู่ร่วมกันได้อย่างถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาเมืองที่ถูกต้องในรูปแบบนี้จะทำให้การพัฒนาเมืองเบี่ยงเบนจากการมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวมาสู่การพัฒนาสังคม ยุกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไปพร้อมกับการยกระดับเศรษฐกิจ และการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม เช่นนี้จะเรียกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับตัวชี้วัดด้านที่อยู่อาศัยประกอบด้วย 1) การประสานการพัฒนาที่อยู่อาศัยไว้ในกรอบการทำงาน (Integrated housing framework) ของการพัฒนาเมืองในทุกด้าน 2) การพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive housing) โดยพิจารณาทั้งในระดับรายได้ ลักษณะครัวเรือนของคนทุกกลุ่ม รวมถึงเช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ แรงงานข้ามชาติ ฯลฯ ด้วย 3) การพัฒนาที่อยู่อาศัยต้องสอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายของคนทุกกลุ่ม (Affordable housing) 4) การพัฒนาที่อยู่อาศัยที่พอเพียงสำหรับทุกคน (Adequate housing) โดยต้องได้ตามมาตรฐาน ทั้งเรื่องขนาดของที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับขนาดครัวเรือน ความปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ การระบายอากาศ ระบบสุขาภิบาล ไปจนถึงเรื่องความเป็นส่วนตัว และ 5) การพัฒนาปรับปรุงที่อยู่อาศัยนอกระบบ (Informal settlements) เช่น ชุมชนบุกรุก ชุมชนแออัดทั้งหมดให้กลับเข้ามาให้อยู่ในระบบ

ผังเมือง คือ การวางแผนพัฒนาเมือง เป็นการวางแผนว่าต้องการให้เมืองเป็นอย่างไร และในการที่จะดำเนินการให้เมืองเป็นอย่างไรผังเมืองนั้นจะต้องใช้ทรัพยากร ทั้งที่ดิน การลงทุนระบบสาธารณูปโภค ฯลฯ เพื่อพัฒนาเมืองให้เป็นไปตามที่ต้องการได้อย่างไร ผังเมืองจึงมีหน้าที่แปลความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียออกมาเป็นแผนด้านกายภาพ จึงกล่าวได้ว่าการผังเมืองเป็นกระบวนการด้านเทคนิคที่ช่วยวางแผนและจัดการความต้องการของผู้คนเพื่อพัฒนาและออกแบบการใช้ที่ดินสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้าง โครงสร้างพื้นฐาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อพัฒนาเมืองนั้น ๆ ซึ่งกระบวนการการวางแผนผังเมืองเป็นกระบวนการที่อาศัยความรู้ทั้งทางด้านเทคนิคและกระบวนการด้านการเมือง (Political process) ผังเมืองเป็นการวางแผนการพัฒนาเมืองในระยะยาว ที่ต้องเกิดจากการเห็นพ้องต้องกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเมืองนั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วในปัจจุบันคนไทยน้อยคนนักที่จะเข้าใจและเห็นความสำคัญของการผังเมือง มองเป็นเพียง “ผังสี” เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับให้ทำตาม

ปฏิญญาสากลที่อยู่อาศัย

นอกจากนั้น การผังเมืองมิได้มองเพียงเฉพาะในเมืองนั้น ๆ หากแต่เป็นการมองพื้นที่นอกเขตเมืองด้วย เนื่องจากนอกเขตเมือง คือ พื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเป็นแหล่งอาหารที่เลี้ยงเมือง การผังเมืองจึงต้องให้ความสำคัญและไม่แยกการวางผังเมือง และการวางผังชนบทที่ล้อมรอบเขตเมืองออกจากกัน โดยให้ความสำคัญถึงการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ชนบทและพื้นที่เมือง ทั้งเรื่องของการผลิตอาหาร การคมนาคมและขนส่ง การกระจายสินค้า การติดต่อสื่อสาร และที่อยู่อาศัย เนื่องจากจะเห็นได้ว่า ประชาชนที่ทำงานในกรุงเทพฯ จำนวนมาก ไปอยู่อาศัยในจังหวัดปริมณฑล รอบกรุงเทพฯ กรุงเทพฯ และเมืองบริวารจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนด้านที่อยู่อาศัยร่วมกัน และมีการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ไม่รุกเข้าไปทำลายพื้นที่เกษตรโดยรอบที่เป็นแหล่งผลิตอาหารให้กับเมือง และนอกจากนั้น การวางผังเมืองที่ผ่านมาของประเทศไทย ซึ่งมีทั้งการวางแผนและการวางผังระดับประเทศ ภาควิชา จังหวัด เมือง ชุมชน และพื้นที่เฉพาะ แล้ว หากแต่ไม่มีแผนและผังเมืองใด ๆ ที่มีการวางแผนด้านที่อยู่อาศัยไว้เลย

การวางแผนด้านที่อยู่อาศัยนี้ได้มีการดำเนินงานกัน ในเมืองใหญ่ทั่วโลก องค์ประกอบสำคัญคือ แผนการมีที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายกับประชาชนทุกคน เพราะที่อยู่อาศัยเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Basic human right) ที่รัฐพึงต้องรับผิดชอบ ประเทศที่มีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายของคนทุกกลุ่ม อาทิเช่น จีน ออสเตรเลีย แคนาดา และอินเดีย เป็นต้น ส่วนประเทศที่มีการกำหนดส่งเสริมที่อยู่อาศัยราคาถูกกำหนดไว้ในกฎหมายผังเมือง เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ไต้หวัน เป็นต้น ที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายนี้อีกนัยหนึ่งเป็นที่อยู่อาศัยที่ได้รับการอุดหนุน (Subsidy) จากรัฐบาล ทั้งรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น และอาจมีการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการทำโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ประเภทผสมผสาน (Mixed use) แล้วใช้หลักการการอุดหนุนระหว่างกัน (Cross subsidy) เพื่อนำกำไรบางส่วนจากการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์มาอุดหนุน การจัดให้มีที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับความสามารถในการจ่าย เพื่อให้ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้

มัธยฐานของเมืองตามดัชนีความสามารถในการจ่ายที่อยู่อาศัย ได้มีที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพ โดยอยู่ร่วมกับครัวเรือนทั่วไป ทั้งโดยการเช่าหรือเป็นเจ้าของ ลักษณะนี้เรียกว่าเป็นที่อยู่อาศัยเพื่อสังคม (Social housing) หรือที่อยู่อาศัยที่ได้รับการอุดหนุน (Subsidised housing) คือ รัฐให้การอุดหนุนทั้งผู้ผลิต (ด้านอุปทาน) และผู้อยู่อาศัย (ด้านอุปสงค์) เพื่อให้ราคาที่อยู่อาศัยสอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายของกลุ่มเป้าหมายทุกระดับรายได้

จุดที่ต้องการเน้นในเรื่องนี้คือ ในโลกปัจจุบันได้พยายามเลิกการแบ่งแยกโครงการที่อยู่อาศัยตามระดับรายได้ ว่าโครงการนี้เป็นโครงการผู้มีรายได้น้อย เพราะการแบ่งแยกลักษณะนี้นำไปสู่การแบ่งแยกทางสังคม (Social discrimination) ทำให้คนที่อยู่อาศัยในโครงการสำหรับผู้มีรายได้น้อยถูกตีตราว่าเป็นคนจนไปถาวร ทำให้ในปณิญาสากลข้อที่ 2 กำหนดเรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังไว้เป็นสำคัญ สังคมที่แบ่งแยกจะเป็นสังคมที่อ่อนแอ ยากต่อการเกิดวิกฤติความขัดแย้งทางสังคม

**ที่อยู่อาศัยเป็นแกนหลัก
ของการพัฒนาเมือง**

หมายถึง การเพิ่มบทบาทด้านที่อยู่อาศัยในการวางผังเมือง
เปลี่ยนจากเรื่องการก่อสร้างบ้าน
ไปสู่การมองภาคที่อยู่อาศัยแบบบูรณาการ
โดยการประสาน
ทั้งการดำเนินงานและทรัพยากรในการพัฒนา
ที่อยู่อาศัย ภายใต้การเติบโตของเมือง
ทั้งส่วนของเมืองที่จะสร้างขึ้นใหม่
ส่วนที่จัดการปรับปรุงฟื้นฟูย่านในเมืองเดิม
โดยที่อยู่อาศัยเป็นแกนหลัก

การดำเนินงานด้านที่อยู่อาศัยของประเทศไทยในปัจจุบัน

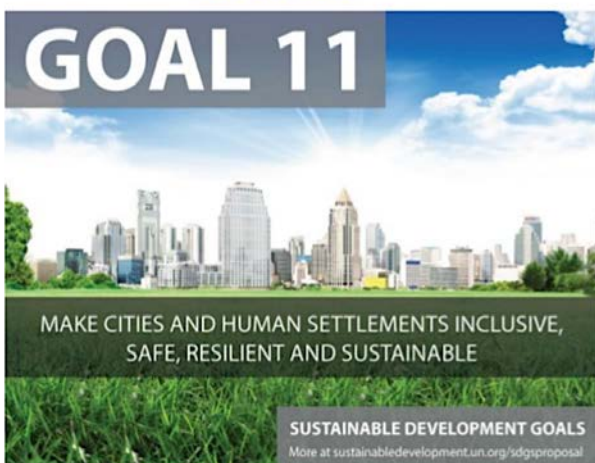
“...การดำเนินงานที่ผ่านมาจนปัจจุบันเป็นไปในลักษณะ “แก้ปัญหา” มิใช่ “ป้องกันปัญหา”
ยังมิใช่การพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยแบบบูรณาการ...”

ประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ดูแลคณะกรรมการนโยบายที่อยู่อาศัยแห่งชาติ การเคหะแห่งชาติ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ในขณะที่สำนักนายกรัฐมนตรี ดูแลคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่อยู่อาศัยราคาประหยัด ส่วนกระทรวงการคลังดูแลกรมธนารักษ์ ซึ่งดูแลการใช้ที่ดินของรัฐ และธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อระบบการเงินส่งเสริมการพัฒนาที่อยู่อาศัย และกระทรวงมหาดไทยที่ดูแลหน่วยงานพัฒนาเมือง มีหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมโยธาธิการและผังเมือง การไฟฟ้า การประปา กรมทางหลวง การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น แต่การทำงานเป็นการทำงานแบบต่างคนต่างทำตามเป้าหมายของแต่ละหน่วยงาน ขาดการประสานบูรณาการให้เกิดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน

ประเทศไทยมีนโยบายที่อยู่อาศัยมานาน แต่ที่เห็นผลปรากฏเป็นรูปธรรมกลายเป็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยจำนวนมาก เกิดจากนโยบายเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจ หรือนโยบายประชานิยม ซึ่งเป็นนโยบายเฉพาะกิจของแต่ละรัฐบาล ในขณะที่แผนพัฒนาเมืองหรือการวางผังเมืองของประเทศยังขาดการกำหนดนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ด้านที่อยู่อาศัยในเมืองนั้น ๆ การดำเนินงานด้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบันจึงมักเป็นการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย มิได้เป็นนโยบายที่อยู่อาศัยที่มองภาพรวมของตลาดที่อยู่อาศัยและบทบาทของภาคที่อยู่อาศัยที่เป็นองค์ประกอบหลักของการพัฒนาเมือง ประกอบกับการขาดการวางแผนที่อยู่อาศัยในลักษณะบูรณาการในแผนการพัฒนาเมืองหรือผังเมืองในทุกระดับ ดังนั้น การพัฒนาที่อยู่อาศัยที่พอเพียงหรือบ้านที่สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายจึงเป็นการปฏิบัติแบบแก้ปัญหาเป็นโครงการ ๆ ไป ยังมีใช้การประสานการพัฒนาที่อยู่อาศัยไว้ในการพัฒนาเมืองอย่างแท้จริง อีกทั้งองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ ยังมีความรู้และความเข้าใจในการวางแผนพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกันอยู่ในวงจำกัด จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานที่ผ่านมาจนปัจจุบันจึงเป็นไปในลักษณะ “แก้ปัญหา” มิใช่ “ป้องกันปัญหา” ยังมีใช้การพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยแบบบูรณาการ ตามเป้าหมายของปฏิญญาสากล HIII ที่ว่า “ที่อยู่อาศัยเป็นหัวใจของการพัฒนาเมือง”

ด้านข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนด้านที่อยู่อาศัย ในประเทศไทยมีข้อมูลอยู่มากมาย แต่มีอย่างกระจัดกระจาย ในหลายหน่วยงาน ซึ่งมักเป็นข้อมูลดิบ (Data) มิใช่ข้อมูลที่มีการประมวลผลเพื่อการวางแผน (Information) ไม่ทันสมัย (Update) หน่วยงานด้านข้อมูลมีทั้งศูนย์ข้อมูลสังหาริมทรัพย์และศูนย์ข้อมูลที่อยู่อาศัย แต่แยกกันอยู่ต่างหน่วยงาน และยังเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะเพียงบางส่วน

SDG 11

SDG 11: Targets

Housing and basic services; upgrade slums

Sustainable transport systems for all

Enhance inclusive and sustainable urbanization

Protect and safeguard the world's cultural and natural heritage

Significantly reduce the deaths and losses caused by disasters

Reduce the adverse per capita environmental impact of cities

Safe, inclusive and accessible, green and public spaces

แนวทางการดำเนินงานด้านที่อยู่อาศัยของประเทศไทยสู่ความยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยอย่างยั่งยืนในอนาคตสำหรับประเทศไทย จึงต้องเริ่มด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง “ที่อยู่อาศัย” และ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ให้ลึกซึ้งและกว้างขวางในทุกระดับ จนเกิดตระหนักรู้ถึงความสำคัญของที่อยู่อาศัย ในทุกมิติ นำไปสู่การกำหนดนโยบายที่มองภาพรวมของระบบตลาดที่อยู่อาศัยและแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาเมือง จุดเริ่มต้นที่ดีทางหนึ่งคือ การจัดโปรไฟล์ด้านที่อยู่อาศัยของเมือง (Housing profile) ในรูปแบบการทำงาน การร่วมเรียนรู้ สร้างความร่วมมือกัน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพื่อร่วมเรียนรู้สถานการณ์ ความสำคัญ และปัญหาที่อยู่อาศัยในพื้นที่เมืองของตนอย่างถ่องแท้ เพื่อได้ร่วมวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดวิสัยทัศน์ นำไปสู่การกำหนดนโยบายและแผนด้านที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเมืองและการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วยแผนการดำเนินงานในการแก้ปัญหาปัจจุบันและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต บนพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive development) และมุ่งสู่ที่อยู่อาศัย ชุมชน และเมืองสุขภาวะอยู่ร่วมกันอย่างถูกสุขลักษณะ และมีความสุข ทำให้เกิดความเท่าเทียมในการอยู่อาศัย (Healthy community design promotes community health and wellness) ตระหนักรู้ว่าการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ยั่งยืนนี้ไม่สามารถใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (จีดีพี) หรือผลกำไรทางการเงินเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ เพราะจะทำให้มองที่อยู่อาศัยเป็นสินค้ามากกว่าประโยชน์ของที่อยู่อาศัยในด้านอื่น ๆ แต่ควรคำนึงถึงการพัฒนาที่มีความสมดุลในการพัฒนาที่ยั่งยืน คือพิจารณาทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม บูรณาการกัน จึงจะสามารถนำไปสู่การมีการตั้งถิ่นฐานที่ยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคต

The New Urban Agenda reaffirms our global commitment to Goal 11 of making cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable.

สถาบันการศึกษากับการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ในประเทศไทยสู่ความยั่งยืน

“...สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการต่อยอดและเผยแพร่ความรู้ โดยทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมศึกษาศักยภาพและปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนและเมือง โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายในทุกกระดับโดยเฉพาะคนในชุมชน...”

จากประสบการณ์ในเรื่องบทบาทของสถาบันการศึกษานี้ เริ่มเมื่อภายหลังนโยบายการกระจายอำนาจใน พ.ศ. 2542 การเคหะแห่งชาติได้มอบหมายให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองโดยกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้หน่วยงานท้องถิ่นเกิดความเข้าใจในเรื่องนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ลงพื้นที่ทำวิจัยใน 4 จังหวัด ใช้เวลาประมาณ 1 ปีครึ่ง ได้เรียนรู้มากมาย ได้เข้าใจความแตกต่างของบริบทแต่ละเมือง อุปนิสัย ศักยภาพ และความต้องการของท้องถิ่นที่แตกต่างกัน แม้ว่าแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยดังกล่าวยังไม่สามารถเข้าบรรจุเป็นแผนพัฒนาเมืองของเทศบาลได้ แต่ได้ก่อให้เกิดโครงการนำร่องในการปรับปรุงพื้นที่อยู่อาศัยขึ้นหลายโครงการ และยังเป็นงานวิจัยต้นแบบให้เกิดการจัดทำแผนด้านที่อยู่อาศัยจนครบทุกจังหวัดในประเทศไทยแล้ว จึงนับเป็นการเผยแพร่ความรู้ด้านที่อยู่อาศัยไปยังท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้เกิดความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัยมากขึ้น

ในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ได้จัดตั้งหน่วยงานพิเศษ คือ หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) เพื่อดูแลงานวิจัยที่เป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area based) พร้อมทั้งสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งรวมถึงเครือข่ายสมาคมอสังหาริมทรัพย์ไทย สมาคมการผังเมืองไทย ประชาสังคม และชุมชนต่าง ๆ ตลอดจนสถาบันการศึกษา ทำการศึกษาวิจัยในประเด็นการพัฒนาเมือง โดยในส่วนของที่อยู่อาศัย บพท. จะจัดให้มีสมาคมวิชาการเฉพาะด้านที่อยู่อาศัย (Academic consortium) นี้ขึ้น โดยจะมีการเผยแพร่ความรู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

และเนื่องจากการทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการพัฒนาเมืองเป็นเรื่องที่ต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะเรื่อง “ที่อยู่อาศัย” เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเงิน กายภาพ สิ่งแวดล้อม การเมือง และการบริหาร ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นวัฏจักร ต้องการองค์ความรู้แบบบูรณาการสหสาขาวิชา การทำงานด้านวิชาการจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมตามที่กล่าวมา โดยสถาบันการศึกษาต้องเป็นหนึ่งในภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมือง และที่อยู่อาศัย เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนา และต่อยอดองค์ความรู้ในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างต่อเนื่อง

สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ของเมืองและชุมชนต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ในการทำการวิจัยโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้กับคนในเมืองและชุมชน และมีหน้าที่จัดการความรู้ เผยแพร่ความรู้ไปในวงกว้าง พร้อมกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาจริงกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยการเปลี่ยนจากมุมมองที่คับแคบว่า เรื่องที่อยู่อาศัยเป็นเพียงการก่อสร้าง เป็นหน้าที่รัฐสวัสดิการ มาสู่มุมมองแบบบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคเอกชนให้กว้างขวางขึ้น การผลักดันให้เมืองทุกเมืองพัฒนาโดยนำเรื่อง “ที่อยู่อาศัย เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเมือง” ซึ่งเป็นเรื่องยากและไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยง่าย แต่หากมีกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความเข้าใจ ความรู้ ความตระหนักในความสำคัญของ “ที่อยู่อาศัย” เกิดขึ้นในทุกกลุ่มภาคีเครือข่าย โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นแกนสำคัญในภาคีเครือข่ายด้วย นำความรู้ที่มีเข้าไปเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในกระบวนการการพัฒนาที่อยู่อาศัย คือ การพัฒนาที่เกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ร่วมกับสถานการณ์ ศักยภาพ และปัญหาที่เกิดขึ้นจริง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ กำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกันเพื่อความยั่งยืน ดำเนินการ แล้วติดตามประเมินผล นำมาแก้ไขและพัฒนาต่อยอดขึ้นไปเป็นแผนการพัฒนาฉบับใหม่ นำไปใช้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้แผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยมีความสมบูรณ์และนำไปสู่การพัฒนาที่อยู่อาศัย ชุมชน และเมืองสู่การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืนได้

รองศาสตราจารย์ ดร. กุณฑลทิพย์ พานิชภักดิ์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 1 จากมหาวิทยาลัยศิลปากร ระดับปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเคหการ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการวางแผนภาคและเมืองดุซงญอบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การตั้งถิ่นฐานชุมชน

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนแต่ละกลุ่มล้วนมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นชาวเราหรือชาวเขา โดยมีการเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ชาวเราส่วนใหญ่จะเลือกตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่ราบที่มีขนาดกว้างขวาง โดยพิจารณาจากพื้นที่ราบที่ใกล้กับแหล่งน้ำทั้งแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ หรือแถบชายทะเล เนื่องจากบริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีสภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิต สะดวกต่อการหาอาหารจำพวกสัตว์และพืชที่มีอยู่ทั้งในน้ำและบนบก ซึ่งมีอยู่มากพอที่จะนำมาเลี้ยงชีพได้อย่างเพียงพอ และที่สำคัญคือ พื้นที่บริเวณดังกล่าวปลอดภัยจากสัตว์ป่า หรือไม่ต้องระวังภัยอันตรายจากสัตว์ป่าที่ดุร้ายมากนัก นอกจากนี้ ชุมชนบางกลุ่มจะตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่อยู่ใกล้เคียงสิ่งทีนับถือเป็นสำคัญ ในขณะที่ชาวเขาจะมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ป่า เช่น พวกเงาะซาไก ซึ่งอยู่ทางใต้ของประเทศไทยในเขตจังหวัดยะลา เป็นต้น และบางกลุ่มตั้งถิ่นฐานอยู่บนที่ราบสูงหรือบนภูเขา เช่น ชาวเขาหลายเผ่าที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และน่าน เป็นต้น

เหตุจูงใจที่ทำให้มนุษย์บางกลุ่มตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่สูงห่างไกลจากแหล่งน้ำหรือเป็นถิ่นทุรกันดารเข้าถึงลำบากนั้น นอกจากความเคยชินกับสภาพพื้นที่และสภาพดินฟ้าอากาศที่ชุ่มชื้นและหนาวเย็นแล้ว ยังสันนิษฐานได้ว่า การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยจากการรุกรานอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการตั้งถิ่นฐานของชาวเขาในพื้นที่ภูเขาหลายแห่งของจังหวัดน่านซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานเป็นไปตามนโยบายการป้องกันประเทศในอดีต ต่อมาเมื่อหมดยุคสงคราม ชาวเขาเหล่านี้ยังคงไม่มีการย้ายถิ่น เนื่องจากความคุ้นเคยและผูกพันกับพื้นที่ที่ได้อยู่อาศัย แต่อย่างไรก็ตาม การตั้งถิ่นฐานชุมชนในพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ หากไม่มีการเฝ้าระวังหรือการควบคุมดูแลมักก่อให้เกิดปัญหาการแผ้วถางและบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าทั้งเพื่อการขยายตัวของชุมชนและการทำการเพาะปลูก ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจสภาพพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดน่าน โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) ซึ่งได้มอบหมายให้กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ร่วมกันตรวจสอบพื้นที่ป่าในจังหวัดน่าน โดยการแปลภาพถ่ายดาวเทียมสำรวจทรัพยากร พบว่า จังหวัดน่านมีพื้นที่ป่าลดน้อยลงจากอดีต โดยใน พ.ศ. 2551 จังหวัดน่านมีพื้นที่ป่า 5,103,550 ไร่ และลดลงเหลือพื้นที่ 4,659,641 ไร่ ใน พ.ศ. 2557 ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวจึงมีนโยบายการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เน้นย้ำให้ทุกหน่วยงานบูรณาการการบังคับใช้กฎหมายการป้องกันการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้อย่างเข้มข้น ส่งผลให้ใน พ.ศ. 2559 จังหวัดน่านยังคงมีพื้นที่ป่าไม้ในขนาด 4,658,605 ไร่ โดยการลดลงของพื้นที่ป่าไม้มีอัตราการลดลงเฉลี่ยเหลือเพียงปีละ 345 ไร่ จากอดีต (ก่อนหน้า พ.ศ. 2557) ที่มีการลดลงของพื้นที่ป่าไม้เฉลี่ยปีละ 74,000 ไร่

จากอดีตที่ผ่านมาพบว่า การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อการเพาะปลูกจะเป็นไปในลักษณะของการตัดไม้และการเผาป่า โดยการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และเมื่อการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่เดิมไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพจึงมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นเพื่อขยายพื้นที่ในการทำเกษตรกรรม โดยเชื่อว่าจะสามารถเพิ่มรายได้จากการขยายพื้นที่ทำเกษตรกรรมมากขึ้น แต่ผลที่ตามมาคือ พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายไป หากแต่ชุมชนดังกล่าวยังคงมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวมีผลกระทบตามมาอย่างมาก เช่น การเผาเศษวัสดุเหลือทิ้งจากการทำเกษตรกรรมทำให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศและหมอกควัน การขาดแคลนน้ำและปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ การใช้สารเคมีจากการทำการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและคนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งผลกระทบดังกล่าวไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อคนในจังหวัดน่านเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ สภาพแวดล้อมโดยรวม และพื้นที่เกี่ยวเนื่องอีกด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดน่านเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำที่สำคัญของประเทศ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดน่านจึงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ท้ายน้ำเป็นอย่างมาก ซึ่งการทำลายพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดน่านเป็นเหตุจากการตั้งถิ่นฐานและการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร ส่วนหนึ่งเนื่องด้วยพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดน่านเป็นพื้นที่ป่าเขาสูงชัน มีพื้นที่ราบเพียงประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่จังหวัดเท่านั้น ส่งผลให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าและถืองรองเพื่อตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพกระจายตัวทั่วไปตามพื้นที่ป่าสูงชัน

สำหรับด้านฝั่งตะวันตกของประเทศ ก็พบปัญหาการย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในพื้นที่ป่าของชาวเขา โดยคิดว่าพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์จะสามารถทำให้นอนอยู่อาศัยและประกอบอาชีพได้ และมีการทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอยซึ่งเป็นวิถีชีวิตประจำกลุ่ม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ปัญหาการเรียกร้องเรื่องที่ทำกินของชาวกระเหรี่ยง บ้านบางกลอย โดยขอคืนสิทธิการครอบครองที่ดินที่ตั้งอยู่ใน “ใจแผ่นดิน” ซึ่งเป็นพื้นที่ใจกลางป่าแก่งกระจาน โดยการอ้างว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นถิ่นฐานดั้งเดิมที่คาดว่าชาวกระเหรี่ยงอยู่อาศัยมานานกว่า 100 ปี ทั้งนี้ ชื่อ “ใจแผ่นดิน” ปรากฏครั้งแรกในแผนที่ทหารเมื่อ พ.ศ. 2455 โดยชาวบางกลอยมีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ทำไร่หมุนเวียน ก่อนที่จะมีกฎหมายป่าไม้ฉบับแรก 30 ปี และ 50 ปี ก่อนมีกฎหมายอุทยาน บ้านใจแผ่นดินถูกประกาศเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานใน พ.ศ. 2524 ในสภาพป่าที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ ต่อมา ใน พ.ศ. 2539 ชาวกระเหรี่ยงจากใจแผ่นดินถูกอพยพลงมาที่บ้านโป่งลึก-บางกลอยล่างตามกฎหมาย โดยได้รับคำสั่งจากหน่วยงานของรัฐว่าจะจัดสรรที่ดินให้ทำกินและอยู่อาศัย จากการกล่าวอ้างของชาวกระเหรี่ยงว่า ส่วนหนึ่งของผู้ถูกอพยพได้รับการจัดสรรที่ดิน แต่ไม่สามารถปลูกข้าวให้ได้ผล หรือที่ดินส่วนใหญ่เป็นหิน มีชาวกระเหรี่ยงอีกส่วนไม่ได้รับการจัดสรรที่ดิน ทั้งที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย และไม่สามารถเข้าถึงโครงการช่วยเหลือที่หน่วยงานของรัฐจัดให้ได้ ทำให้ชาวกระเหรี่ยงอพยพบางส่วนตัดสินใจกลับคืนสู่ใจแผ่นดิน แต่บางส่วนยังคงอยู่ที่บางกลอยล่าง โดยการปรับตัวในการประกอบอาชีพด้วยการรับจ้างแรงงานในพื้นที่ใกล้เคียง

อย่างไรก็ดี การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ส่วนใหญ่ยังคงเลือกที่ตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ราบที่สามารถทำการเกษตรกรรม ทั้งการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เช่น การทำนาข้าว การทำสวนมะม่วง การทำไร่ข้าวโพด เป็นต้น หรือการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว สุนัข ไก่ ปลา กุ้ง และหอย เป็นต้น ส่วนการตั้งถิ่นฐานที่ชุมชนต้องอาศัยผลิตผลจากธรรมชาตินั้นเป็นการตั้งถิ่นฐานที่ไม่ถาวร เพราะเมื่อใดที่ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป ไม่สามารถให้ผลิตผลเพียงพอต่อการดำรงชีพแล้ว ชุมชนจะอพยพย้ายถิ่นฐานเดิมไปหาที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า

จากการที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเพื่อจะได้พึ่งพาอาศัยกันรวมทั้งการทำการกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ปัจจัยที่ทำให้มนุษย์เกิดการรวมตัวกันคือ การใช้ภาษาเดียวกัน การนับถือศาสนาเดียวกัน การมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีที่คล้ายคลึงกัน การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว จึงเกิดการรวบรวมกลุ่มเพื่อตั้งบ้านเรือน และจัดการกับสิ่งรอบตัวให้เหมาะกับการดำรงชีพและความต้องการของกลุ่ม การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานนั้น ๆ ดังนี้

ปัจจัยทางกายภาพ แบ่งได้เป็น

- 1) **โครงสร้างและระดับความสูงของพื้นที่** จากการเลือกพื้นที่ในอดีตจะเห็นว่า จะเป็นการเลือกพื้นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ เพราะมีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานมากกว่าเขตที่สูงหรือภูเขา โดยเฉพาะพื้นที่ราบที่ติดแหล่งน้ำ เนื่องจากลักษณะพื้นที่กว้างขวางราบเรียบทำให้สามารถเพาะปลูกได้สะดวก และที่สำคัญพื้นที่ราบมักจะมีทรัพยากรดินที่อุดมสมบูรณ์ สามารถปลูกพืชได้หลายชนิด สำหรับการเลือกพื้นที่ที่มีระดับสูงหรือทุรกันดารการเข้าถึงค่อนข้างลำบากนั้น อาจมีเหตุจูงใจที่ทำให้มนุษย์ต้องเลือกที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บ้างดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่น เพื่อความปลอดภัยจากการรุกราน แต่หากจำเป็นต้องตั้งถิ่นฐานตามภูเขาก็มักจะเลือกอยู่อาศัยในลาดเขาด้านที่เหมาะสม
- 2) **แหล่งน้ำ** ปัจจัยในเรื่องน้ำและแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มากที่สุด โดยเฉพาะในสมัยโบราณการตั้งถิ่นฐานเกือบทุกแห่งจะเป็นการหาพื้นที่เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและเพื่อทำการเกษตรได้ด้วย สำหรับน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรกรรมนั้นไม่จำเป็นต้องมาจากฝนหรือแหล่งน้ำแต่เพียงอย่างเดียว ในบางแห่งที่ขาดฝนและแห้งแล้ง อาจหาแหล่งน้ำอื่น ๆ มาใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร เช่น น้ำบาดาล หรือน้ำบ่อ เป็นต้น
- 3) **สภาพภูมิอากาศ** มีผลโดยตรงต่อมนุษย์เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการใช้ประโยชน์ของดินและการเกษตรกรรม สภาพของดินฟ้าอากาศมีอิทธิพลมากต่อการตั้งถิ่นฐาน มีอิทธิพลต่อการสร้างบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย และวิถีการดำรงชีวิต ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการกระจายตัวประชากรหรือการตั้งถิ่นฐานโดยทั่วไป ประชาชนจะอยู่กันหนาแน่นในพื้นที่ที่มีอากาศเหมาะสม ส่วนบริเวณที่มีอากาศแปรปรวนจะมีประชาชนอาศัยอยู่อย่างเบาบาง หรือปราศจากผู้อยู่อาศัย

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัญหาเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาหลักของมนุษย์ การประกอบอาชีพของมนุษย์ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมของพื้นที่และระดับความเจริญทางเทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากวิวัฒนาการการประกอบอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ได้แก่

- 1) **การเกษตรกรรม** การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ทั้งแบบถาวรและแบบเลื่อนลอย เริ่มขึ้นเมื่อมนุษย์รู้จักเพาะปลูกพืช ผัก ผลไม้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งผลิตผลตามธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียวเช่นในอดีต การตั้งถิ่นฐานทั้งแบบถาวรและเลื่อนลอยนี้ มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมจากธรรมชาติเดิมอย่างมาก เช่น การทำไร่เลื่อนลอยเป็นการเพาะปลูกแบบไม่บำรุงดิน เมื่อดำเนินไปหลายปี จะทำให้ดินเสื่อมสภาพลง และต้องย้ายไปหาที่เพาะปลูกใหม่หมุนเวียนไปเรื่อย ๆ เป็นการทำลายป่าและความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งปัญหานี้หน่วยงานของรัฐได้พยายามที่จะไม่ให้เกิดขึ้นเช่นในอดีตอีก ส่วนการเพาะปลูกแบบไร่นาสวนผสมที่กำลังเป็นที่นิยมจะเป็นการดูแลบำรุงดินที่ดีกว่าการเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว เพราะทำให้สามารถคงความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้ได้
- 2) **การปศุสัตว์** แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค การเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้งาน และการเลี้ยงสัตว์ไว้ขาย ซึ่งการเลี้ยงสัตว์โดยส่วนใหญ่จะทำในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ซึ่งการเลี้ยงสัตว์เพื่อขายจำนวนมากและปล่อยเร่ร่อน กลายเป็นปัญหากับสิ่งแวดล้อมทั้งในพื้นที่และภายนอก การเลี้ยงสัตว์แบบกำหนดพื้นที่ชัดเจนและถูกวิธีจะไม่ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากเท่ากับการเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อน
- 3) **การอุตสาหกรรม** เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังจากการตั้งถิ่นฐานที่แน่นอน อุตสาหกรรมเริ่มต้นโดยทั่วไปจะเป็นการนำผลิตผลทางการเกษตรหรือผลิตผลจากธรรมชาติ มาดัดแปลงหรือแปรสภาพให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ต่อมาจึงมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ ส่งผลให้การทำอุตสาหกรรมจึงเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะซับซ้อน มีการใช้พื้นที่น้อยกว่าการเกษตรกรรมและการปศุสัตว์ มีการใช้วัตถุดิบและเชื้อเพลิงจำนวนมากในการผลิต มีการใช้แรงงาน ตลอดจนต้องการความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง ไม่ว่าจะเป็นการนำวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานและผลิตผลจากโรงงานออกสู่ตลาด ทำให้เกิดการรวมกลุ่มคนจำนวนมาก ซึ่งย่อมมีผลต่อการเติบโตของเมืองอย่างกว้างขวาง

ปัจจัยทางวัฒนธรรม

การที่มนุษย์ครอบครองพื้นที่เพื่อตั้งถิ่นฐานเพื่อสร้างเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำมาหากิน ณ ที่ใดที่หนึ่งย่อมมีอิทธิพลต่อสภาพธรรมชาติ รวมทั้งเกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในถิ่นฐานเดียวกันและต่างถิ่นฐาน ซึ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละถิ่นฐาน โดยแต่ละถิ่นฐานจะมีความแตกต่างกันบ้างไม่มากนักน้อย สามารถจำแนกได้ดังนี้

- 1) **ภาษา** โดยเฉพาะภาษาพูด ถือว่าเป็นตัวแทนของลักษณะวัฒนธรรมของท้องถิ่น ภาษาเป็นสื่อสำคัญที่สืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นต่อ ๆ ไป กลุ่มวัฒนธรรมดั้งเดิม มักมีภาษาของตนเอง จึงมีการใช้ภาษาเป็นเครื่องวัดความแตกต่างของวัฒนธรรม
- 2) **ศาสนา** เป็นส่วนที่สำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อถ้อยยึดมั่น และการปฏิบัติตามหลักของศาสนาเป็นหลักที่กำหนดวิถีชีวิตในชุมชน สถานที่ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาอาจทำให้ชุมชนหนึ่ง/ท้องถิ่นหนึ่งมีความสำคัญมากกว่าอีกชุมชนหนึ่ง/ท้องถิ่นอื่น นอกจากนั้น สถานที่ทางศาสนา อาทิ วัด โบสถ์ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ทางศาสนา จะมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาตินั้น ๆ ในบางพื้นที่/ชุมชนศาสนาอาจมีอิทธิพลต่อการเกษตรกรรม การบริโภคอาหาร ตลอดจนด้านเศรษฐกิจ
- 3) **การเมือง** อิทธิพลทางการเมืองมีผลต่อพื้นที่ตั้งถิ่นฐานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน เช่น กฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กฎหมายเกี่ยวกับการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พระราชกำหนดยกเลิกสัมปทานป่าไม้ เป็นต้น ซึ่งกฎหมายต่าง ๆ ที่ออกมาใช้บังคับแล้วสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความจำเป็น

Photo by <https://samrat.co.th>

ทั้งนี้ พื้นที่ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ย่อมต้องเป็นพื้นที่ว่าง ซึ่งพื้นที่ว่างในประเทศไทยที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ส่วนใหญ่มักเป็นที่ดินของรัฐ ซึ่งที่ดินของรัฐเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทั้งสิ้น แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า
- 2) ที่ดินของรัฐประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน เช่น ทางน้ำ ทางหลวง หนองน้ำสาธารณะ
- 3) ที่ราชพัสดุ
- 4) ที่สงวนหวงห้าม

ที่ดินทั้ง 4 ประเภทดังกล่าว มีเพียงที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งเป็นที่ดินรัฐประเภทเดียวเท่านั้นที่เอกชนจะใช้ประโยชน์ได้ตามกฎหมายที่ดิน หากแต่ต้องได้รับการพิจารณาโดยหน่วยงานของรัฐอีกหลายขั้นตอนก่อนที่เอกชนจะสามารถครอบครอง/ใช้ประโยชน์ได้ ส่วนที่ดินสงวนหวงห้ามนั้นจะมีหน่วยงานดูแลและรับผิดชอบที่ค่อนข้างชัดเจน เช่น พื้นที่ป่าสงวน จะรับผิดชอบโดยกรมป่าไม้ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ ส่วนใหญ่จะดูแลรับผิดชอบโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นต้น ซึ่งการที่เอกชนจะครอบครองพื้นที่เหล่านี้อย่างเป็นไปไม่ได้ตามกฎหมายดังที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาเช่นทุกวันนี้ เช่น พื้นที่ป่าไม้ ในจังหวัดน่าน พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นต้น

จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ความต้องการคุณภาพชีวิตที่ดี การแสวงหารายได้เพื่อความอยู่รอด เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ ความแตกต่างในการใช้ชีวิตของกลุ่มคน ความเหลื่อมล้ำในลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้คนแต่ละกลุ่มมีแนวคิดในการดิ้นรนที่แตกต่างกัน การตั้งถิ่นฐานของคนแต่ละกลุ่มย่อมเป็นความตั้งใจที่ให้ตนเองและ/หรือกลุ่มของตนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่บางครั้งการตั้งถิ่นฐานตามความจำเป็นของชีวิตกลายเป็นการบุกรุกพื้นที่สงวนและหวงห้ามหรือที่สาธารณประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นปัญหาที่ประเทศไทยกำลังประสบ ในการแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องที่ทุกฝ่ายต้องหันหน้าเข้ามาร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยต้องมีการพิจารณาถึงหลักฐานต่าง ๆ ทางกายภาพ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของกลุ่มคนต่าง ๆ ซึ่งการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐจะใช้มาตรฐานเดียวกันสำหรับคนทุกกลุ่มมิได้ แต่ต้องมีการพิจารณารายละเอียดของคนแต่ละกลุ่ม แต่ละพื้นที่ แต่ละวัฒนธรรม การใช้ความรุนแรงหรือการใช้เฉพาะกฎหมายเพียงอย่างเดียวจึงอาจมิใช่การแก้ไขปัญหาที่ตันทน

ดังนั้น ปัญหาการตั้งถิ่นฐานหรือการบุกรุกที่ดินสาธารณะหรือพื้นที่ป่าไม้จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนตั้งแต่ระดับบริหาร (รัฐบาล) ไปจนถึงระดับปฏิบัติ เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถยอมรับในข้อตกลงหรือหลักการปฏิบัติที่ชัดเจน เพราะปัจจุบันจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ระดับนโยบายมีแนวคิดหรือหลักปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับ แต่ฝ่ายปฏิบัติยังคงยึดแนวปฏิบัติเดิม ๆ หรือไม่ยอมรับและปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดไว้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีการพิจารณาที่รอบคอบ ในขณะเดียวกัน กลุ่มคน/ชุมชนที่ต้องการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใด ๆ ก็ต้องยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงต่าง ๆ และไม่มีการละเมิดข้อตกลงหรือกฎหมายที่บังคับใช้

Photo by blog.pttexpresso.com

เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิโครงการสารานุกรมสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (ม.ป.ป.). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฯ เล่มที่ 17 เรื่องที่ 6 การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564 จาก <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=17&chap=6&page=chap6.htm>

Mun Studio. (ม.ป.ป.). รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564 จาก <https://sites.google.com/site/aranyigcommunity/data-collection/settlement>

การใช้ศิลปกรรมและการออกแบบเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตชุมชนสามย่านและสวนหลวงอย่างยั่งยืน

อุทยานศิลปะ กลางวัน กลางคืน

ศาสตราจารย์ ดร. บุษกร ปัทมสันต์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุมชนสามย่านและสวนหลวงมีความเป็นมาที่ยาวนาน ประชากรเป็นชุมชนเชื้อสายจีนเป็นส่วนใหญ่ซึ่งยังคงปรากฏวัฒนธรรมชุมชนอย่างเด่นชัด ประกอบกับทั้งสองย่านเป็นแหล่งร้านอาหารที่มีชื่อเสียงมาแต่เดิม ความได้เปรียบในทำเลที่ตั้งของพื้นที่ซึ่งอยู่กลางสถานศึกษาหลายแห่ง มีต้นทุนที่มีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนา อีกทั้งมีอุทยาน 100 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและศูนย์ศิลปกรรมดิจิทัล (FAAMAI Digital Arts Hub) ซึ่งมีลักษณะเป็นโดมที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคอาเซียน รวมถึงโครงการ Chula Art Town เป็นโครงการที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับชาติและนานาชาติ ดังนั้น การลงทุนเพื่อพัฒนาให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมในสองย่านนี้สามารถทำให้เกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับชุมชนทั้งสองชุมชนดังกล่าว รวมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่มีความคุ้นเคยกับงานด้านศิลปกรรมเป็นพื้นฐาน การริเริ่มสร้างงานเพื่อต่อยอดไปนั้นสามารถทำได้โดยง่ายและรวดเร็ว

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) โดยหน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) เล็งเห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาชุมชนทั้งสองแห่งนี้ จึงได้สนับสนุนทุนในการศึกษาวิจัยโครงการ “การใช้ศิลปกรรมและการออกแบบเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตชุมชนสามย่านและสวนหลวงอย่างยั่งยืน” ภายใต้แผนงานชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โปรแกรม 13 นวัตกรรมสำหรับเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมแพลตฟอร์ม 4 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำแก่ Chula Unisearch โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการเรียนรู้และปรับใช้นวัตกรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงและจัดการปัญหาในชุมชน พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และทำให้อัตราการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากและมูลค่าสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 ผ่านการสร้างนวัตกรรมทางศิลปะที่เกิดขึ้นโดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยเครือข่าย สภาคนบติศิลปะและการออกแบบแห่งประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างชุมชนต้นแบบสามย่านและสวนหลวงที่สามารถใช้งานศิลปกรรมให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้ โดยใช้งานศิลปกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาด้านพื้นที่และการพัฒนาคนในชุมชนสามย่านและสวนหลวง เพื่อสนับสนุนให้เกิดความเติบโตด้านเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งได้แบ่งลักษณะการดำเนินงานของโครงการออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 นวัตกรรมศิลปกรรมในลักษณะประติมากรรมที่เป็นภาพสะท้อนชีวิตของคนในชุมชนสามย่านและสวนหลวงที่สามารถเข้าชมได้ทั้งเวลากลางวันและกลางคืน (ประติมากรรมเรืองแสง) ตั้งเรียงรายอยู่ระหว่างซอยจุฬาฯ 42 และซอย 9 ในรูปแบบอุทยานศิลปะ และมีแผนที่ระบบเสมือนจริง (Virtual map) เพื่อการเข้าถึงอุทยานศิลปะเสมือนจริงแบบออนไลน์ รวม 16 ผลงาน

ส่วนที่ 2 กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ด้านศิลปะและเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาด้านสุขภาวะชุมชน ให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนสามย่านและสวนหลวง เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ด้านศิลปะ และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ตลอดจนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาร่างกายและจิตใจ อีกทั้งการตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในชุมชน รวม 13 กิจกรรม

ทั้งนี้ ในการดำเนินงานได้กำหนดให้มีการสร้างกลไกการมีส่วนร่วม 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านการพัฒนาพื้นที่ โดยการพัฒนาพื้นที่ 4,000 ตารางเมตร ณ ถนนบรรทัดทอง ข้างอุทยานร้อยปีจุฬาฯ เพื่อเป็นศูนย์ศิลปกรรมดิจิทัล และพื้นที่บริเวณโดยรอบให้เป็นพื้นที่รองรับอุทยานศิลปะที่จะเกิดขึ้นจากโครงการนี้
- 2) ด้านการสร้างนวัตกรรม สร้างนวัตกรรมรูปแบบประติมากรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูล และจัดทำแผนที่ระบบเสมือนจริงเพื่อการท่องเที่ยวอุทยานศิลปะเสมือนจริงในโลกออนไลน์ ซึ่งจะนำเข้าสู่แพลตฟอร์ม Google Art and Culture ต่อไป
- 3) ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความรู้แก่คนในชุมชนสามย่านและสวนหลวง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเข้าอบรมเพื่อทำความเข้าใจคุณค่าของงานศิลปกรรม การใช้ศิลปะเพื่อพัฒนาสุขภาวะชุมชน การใช้ศิลปะเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและศิลปะในเชิงธุรกิจ การสร้างสตาร์ทอัพ (Start up) ด้านศิลปกรรมเพื่อสามารถนำไปพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน

คณะผู้ศึกษาวิจัยคาดหวังว่า จากการศึกษาวิจัยและพัฒนาโครงการนี้จะทำให้ชุมชนสามย่านและสวนหลวงมีอุทยานศิลปะที่สามารถเข้าชมได้ทั้งเวลากลางวันและกลางคืน ซึ่งจะทำให้เกิดแลนด์มาร์ค (Landmark) ด้านการท่องเที่ยวแห่งใหม่ในเขตปทุมวัน รวมถึงโครงการอบรมจะทำให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจงานด้านศิลปะและการออกแบบ และมีสุขภาวะที่ดี นอกจากนี้ยังสร้างชุมชนต้นแบบสามย่านและสวนหลวงที่มีความเข้าใจคุณค่าของงานศิลปกรรม สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้ประโยชน์จากอุทยานศิลปะและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน เยาวชนในชุมชนสามารถเป็นผู้นำในการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม และโอกาสการต่อยอดธุรกิจลักษณะสตาร์ทอัพในชุมชน เช่น การทัวร์อุทยานศิลปะ การเข้าชมการแสดงศิลปกรรมดิจิทัลในโดมที่สามารถจัดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องตลอดปี เป็นต้น อุทยานศิลปะที่จะเกิดขึ้นนี้จะเป็นแลนด์มาร์คแห่งใหม่ที่สะท้อนชีวิตชุมชนย่านสามย่านและสวนหลวงผ่านนวัตกรรมทางศิลปกรรมดิจิทัลเพื่อให้เกิดพัฒนาการด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติต่อไป

พิธีลงนามสัญญาการดำเนินงานวิจัย

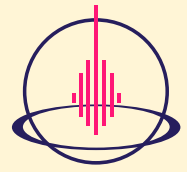
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และ Chula Unisearch ร่วมกับบริษัท เนเจอร์ เฮิร์บ อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล โฮลดิ้ง จำกัด และ บริษัท เอิร์บ ฟอร์ ยู จำกัด จัดพิธีลงนามสัญญาการดำเนินงานวิจัยเรื่อง **“การวิจัยเพื่อทดสอบผงสมุนไพรและสารสกัดสมุนไพรที่มีฤทธิ์กระตุ้นเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาเป็นสารที่มีฤทธิ์ยับยั้งเซลล์มะเร็ง”** โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตตรา เพ็ญเขียว รองหัวหน้าภาควิชาพฤกษศาสตร์ฝ่ายบริหาร คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ดร. ปฐมวดี ญาณทัศน์ย์จิต อาจารย์ประจำภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หัวหน้าโครงการวิจัย พร้อมด้วยคุณนันทวรรณชยา ภาจิตประพันธ์ กรรมการผู้จัดการ และประธานกรรมการบริหารบริษัท เนเจอร์ เฮิร์บ อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล โฮลดิ้ง จำกัด และคุณณัฐยา จันทร์ปรุง กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอิร์บ ฟอร์ ยู จำกัด ร่วมลงนามเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2564 ณ ห้องประชุม 201 อาคารวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โอกาสนี้ รองศาสตราจารย์ ชัยรัตน์ วิวัฒน์วรพันธ์ รองกรรมการผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ดร. สีนาทา ประสงค์สุข หัวหน้าภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้าร่วมเป็นสักขีพยานในพิธีลงนาม

Hi-Pro Talk Event 2021

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย Chula Unisearch ภายใต้โครงการเสริมสร้างสมรรถนะข้าราชการจังหวัดสระบุรี (Hi-Pro Saraburi 4.0) ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน (SEAC) จัดกิจกรรม **“Hi-Pro Talk Event 2021”** ผ่านระบบ Zoom และ Facebook ศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 26 เมษายน 2564-12 กรกฎาคม 2564 กิจกรรมดังกล่าวประกอบด้วยหัวข้ออภิปรายที่น่าสนใจ

ได้แก่ การกำจัดขยะอันตรายอย่างถูกวิธี โดยศาสตราจารย์ ดร. ธารพงษ์ วิจิตรศานต์ ภาควิชาเคมีเทคนิค คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การประยุกต์ใช้พลังงานลมและพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อชุมชนอย่างยั่งยืน โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรชัย ไรยนรินทร์ ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จิตวิทยากับการบริการประชาชน โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ คณบดีคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิจิตา จรุงเกียรติกุล ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการนำเสนออย่างมืออาชีพ โดย ดร. รณกร ไวยวุฒิ หัวหน้าภาควิชาการพัฒนายั่งยืน และการสร้างนวัตกรรมแบบก้าวกระโดด สถาบันนวัตกรรมบูรณาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉีดวัคซีน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ

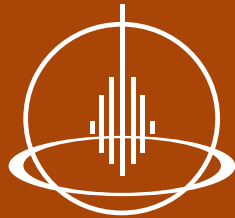
ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ Chula Unisearch ร่วมใจกันเข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันหมู่และป้องกันตนให้ปลอดภัยจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ในโครงการจัดการฉีดวัคซีนป้องกัน COVID-19 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งยึดแนวทาง **“ปูพรม ปลอดภัย ประสิทธิภาพ”** เพื่อสนับสนุนประเทศไทยในการสร้างภูมิคุ้มกัน COVID-19 ตามนโยบาย **“ฉีดวัคซีน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ”** ณ ศูนย์บริการสุขภาพแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Photo by Freepik.com

อบรมโปรแกรม Microsoft Word (2019)

Chula Unisearch จัดการอบรมโปรแกรม Microsoft Word (2019) ให้แก่เจ้าหน้าที่ ณ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง อาคารจามจุรี 9 โดยได้รับเกียรติจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ชัชวีย์ อภรณ์เทวัญ อาจารย์ประจำภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นวิทยากรในการบรรยาย พร้อมทั้งให้คำแนะนำเทคนิคการใช้โปรแกรม Microsoft Word (2019) ที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน เพื่อให้สามารถใช้งานโปรแกรมได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงต่อไป

UNISEARCH JOURNAL